

Forfatter: Gustav Ludvig Wad, 1854-1929

Titel: Breve fra Greve Christian Rantzau til Hans Gram

Citation: Gustav Ludvig Wad, 1854-1929: "Breve fra Greve Christian Rantzau til Hans Gram", i *Breve fra Greve Christian Rantzau til Hans Gram*, Græbes Bogtrykkeri 1930, s. 1. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001991720-000-root.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Breve fra Greve Christian Rantzau til Hans Gram

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

BREVE
FRA
GREVE CHRISTIAN RANTZAU
TIL
HANS GRAM

UDGIVNE VED
GUSTAV LUDVIG WAD

KØBENHAVN
GRÆBES BOGTRYKKERI
1930

s. 2SÆRTRYK AF »DANSKE MAGAZIN«. 6. R. V.

s. 3Grev Christian Rantzau hørte til en Linie af sin berømte Slægt, der talte flere fremragende Mænd; hans Tipoldefader var Statholderen Henrik Rantzau den Lærde († 1598), Søn af Feltherren Johan Rantzau († 1565); hans Fader var Otto Rantzau til Rosenvold, Asdal, Hammelmose, Aunsbjerg, Marsvinslund, Bollerup i Skaane m. m., der nogle Aar var Envoyé i Frankrig og døde 1719 som Gehejme- raad; ved Grevestandens Oprettelse 1671 var han bleven optagen i denne. Med sin Hustru Sophie Amalie Krag (f 1710) havde han adskillige Børn, af hvilke Christian Rantzau var den næstældste af de Sønner, der bleve voxne, og saaledes fra Fødselen havde Barons Titel. Ifølge Indskriften paa hans Marmor-Sarkophag i Gamtofte Kirke var han født i Kjøbenhavn 23. Januar 1683.

Som nittenaarig indskreves han 1702 ved det da eksisterende, ret exclusive kongelige ridderlige Academi i Kjøbenhavn (der kun bestod 1692 —1710), hvor hans ældste Broder, Grev Frederik, havde faaet sin Uddannelse og som ogsaa senere besøgte af hans yngre Broder, Baron Otto.¹ En Tale, han holdt paa Akademiet til Kongens Ære, kjendes nu næppe. Sandsynligvis har han ved Ophold i Udlandet søgt yderligere at uddanne sig til Statstjenesten, i hvilken man snart fik Anvendelse for ham. Udnævnt til Kammerherre blev en Condolencesendelse til Dronning Anna af England efter Prinds Jørgens Død (8. November 1708) ham betroet²; Nytaarsdag 1709 var han i Hamborg, hvorfra han over Holland rejste til England; den 25. Februar havde han Audients hos Dronningen, men først i Maj rejste han tilbage gennem Holland; den 24. Juni var han hjemme paa Rosenvold.³ Endnu i September s. A. lod Frederik IV Rantzau drage til Polen for at opsøge Czar Peter, i hvis Stemning overfor Danmark der efter Slaget ved Pultava var sket et Omslag, men det lykkedes ham ikke at træffe Czaren;⁴ og i November sendtes han til Berlin, om hvilken Sendefærd nærmere Oplysninger savnes.⁵

s. 4Fast Fod indenfor Administrationen fik Rantzau, da Kongen 20. September 1713 udnævnte ham til Deputeret i Søetatens Generalcommissariat, og om Kongens Tillid til ham vidner det, at han 1718 var mellem de høje Embedsmænd, hvis Vota da afæskedes om Rigets politiske Stilling.¹ Men 25. April 1721 dimitteredes han fra sit Embede med fuld Pension, en Afskedigelse man mente skyldtes Admiral C. C. Gabel, der afløste ham, men vistnok i Hovedsagen maa tilskrives Frederik IV.s Uvillie mod den gamle Adel og Iver efter at lægge Administrationen i Hænderne paa nye Mænd.²

Ved sin Afgang fra Generalcommissariatet holdt Rantzau en Tale,³ i hvilken han først takker Kongen med allerunderdanigst Ærbødighed og Taknemmelighed, bukkende i Støvet for Hs. Majestæts Naadethrone, der saa uforskyldt lader ham beholde sin Gage. »Jeg haver i 8 Aars Tid med lige saa stor Fyrighed og Attraa, som Gud ved, med Møje og Besværlighed delt Arbejdet med mine Colleger i saa vanskelige og kummerfulde Tider.« Efter smukke Ord til sine Colleger og Subalterne vender han sig til »Eder, mine Uvenner, om jeg, saavel som alle andre Mennesker nogen af dem haver, og det med Frimodighed, ikke for at vide eller udklække Eders Sentiment om mig af Eder, som er mig mere end indifferent, mens trodsende Eder til i min Nærværelse at udsige, hvis I paa mine Forretninger og Tjenestes Tid kunde have at tænke; jeg vil ønske Eder saa fuldkommen og godt et Hjertelag samt saa stor Troskab og Nidkjærhed for Hs. Majestæts høje Tjeneste, som jeg for Guds Aasyn vidner min har været, endog til mit sidste Aandedræt skal blive, hvor jeg endes og sendes i Verden. Jeg vil ønske, det maa gaa Kongen vel, saa gaar det Eder, mig og os alle vel.«

Ganske ledig blev Rantzau dog ikke; allerede næste Aar fik han Sæde i den Commission, der blev nedsat til at dømme i hvad Stiftamtmand Chr. Sehestedt kalder den syv Aars Fejde mellem den gamle og nye Magistrat i Odense og som sluttede sit Arbejde i Begyndelsen af 1724; i denne scandaleuse Sag, der i lange Tider havde sat Byen paa den anden Ende, gjorde Rantzau Vidundere, skrev Gehejtneraad Chr. von Lente, der som Stiftamtmand residerede i Odense 1717—21; Odense burde rejse ham en Statue, fordi han har skaffet Ro i Staden.⁴

Af Sehestedts Dagbøger (i Archivet paa Ravnholt) skjønnes, at Forholdet mellem ham og Rantzau i disse og de følgende Aar har været særdeles hjerteligt.

Af større Betydning var det, at Rantzau blev Medlem af den Commission, som Kongen 11. Februar 1726 udnævnte til at undersøge Forholdene ved Marinen, over hvilke voldsomme Klager vare indkomne fra Sagkyndige, især rettede mod Admiralerne Gabel og Trojel. Det varede to Aar, inden Commissionen kunde indgive sine Forslag til Forandringer i Marinens Styrelse og paavise dennes be- gaaede Fejl; Gabel slap uden ubehagelige Følger fra Sagen, og dette mente Samtiden s. sskyldtes Rantzau, der ved denne Lejlighed paa den smukkeste Maade gjen- gjældte ondt med godt. ¹

I 1729 fik Rantzau og General Gregers Juel som beslægtede med Herlufs- holms Stiftere Forespørgsel fra Regeringen om, hvem af dem der ansaa sig for nærmest berettiget til at blive Stiftelsens Patron efter den som saadan afsatte Etatsraad Børge Trolle; Spørgsmaalet blev afgjort derhen, at Juel udnævntes til Skoleherre. ²

Uagtet Rantzau i Frederik IV.s sidste Aar var ude af Statstjenesten, hædrede Kongen ham, der siden 1714 havde det hvide Baand, 11. October 1729 med Ge- hejmeraads Titel ³, maaske som Følge af, at han ved sin ugifte ældste Broders, Generalmajor, Grev Frederik Rantzaus Død 1726 havde arvet Familiens Greveværdighed. Hans Fader, Grev Otto Rantzau, der døde 1719, havde ved Testamente, Aunsbjerg 27. Juni 1716, ⁴ i Henhold til Grevernes Privilegier disponeret over sit Jordegods i Danmark og Skaane, der omfattede ikke mindre end 2972 Td. 5 Skp. 2 Fk. ½ Alb. Hartkorn, saaledes, at hans ældste Søn, Frederik, arvede Asdal, den halve Part af Hammelse, Rosenvold med forskellige Tiender samt en Del Strøgods; Christian Rantzau fik Voldbjerg med nogle Tiender, Otto Rantzau Aunsbjerg og Marsvinslund, medens de fire Døtre arvede Bollerup i Skaane med Kirker. Børnene skulde selv skifte uden Rettens Indblanding og ved Arveforening paa Aunsbjerg 29. December 1719 ⁵ udførte de deres Faders sidste Villie; det bemærkes i Actstykket, at Bollerup er endnu besat af Svenskerne og Indtægter deraf kunne ikke ventes, før Pred sluttes. Søstrene beholdt Karethen med de 6 Heste forlods.

Efter sin ældste Broder arvede Rantzau dennes Jordegods; derved, ved senere Kjøb og ved sine Ægteskaber blev han efterhaanden Godsejer i stor Stil.

Forholdsvis sent giftede Rantzau sig, nærværd 34 Aar gammel, da han paa Sortebrødre ved Næstved den 30. November 1716 holdt Bryllup med den i Slaget ved Helsingborg 1710 dødeligt saarede Oberst Manderup Dues barnløse Enke Charlotte Amalie Gjøe, født 11. februar 1689, Datter af Gehejmeraad Marcus Gjøe til Brahesborg og Jytte Dorthea Thott. Brudeparret hædredes med Digte af Johannes Borchsenius, Simon Krick, ⁶ den som Digter bekendte Præst Jørgen Friis og Mag. Oluf Bagge, da Sognepræst i Næstved, senere i Kjørteminde, der omtaler

s. «Den Erudition, som denne gode Herre
Har alt opnaaed, er rar, og høyt at æstimere. ¹

Ved denne Forbindelse blev Rantzau Ejer af det Gjøeske Gods Brahesborg, der herefter blev hans kjæreste Opholdssted, og de Dueske Godser Krastrup og Gundersted i Jylland, hvilke han 1756 afhændede, samt af den lille ufrie Herregaard Sortebrødre, som hans Hustru i sin Enkestand havde kjøbt og beboede; Rantzau solgte den 1728.

I Ægteskabet fødtes 3 Døtre, ² der alle døde i Vuggen, og Sønnen Otto Manderup Rantzau, født 22. Maj 1719. Knap otte Aar havde dette Ægteskab varet, da Døden 31. Juli 1724 bortkaldte Baronesse Rantzau paa Brahesborg, kun 35 Aar gammel, i Barselseng med en dødfødt Datter. Efter hendes eget Ønske blev hun uden videre Ceremoni bisat (12. August) i Sognekirken Gamtofte og derfra tørt over til Herlufsholm, hvor hendes Fader havde sit pragtfulde Gravmæle og hvor ogsaa hendes smaa Børn bleve nedsatte. To Præster, Capellanen Christian Pon- toppidan i Nykjøbing p. F. (død som Stiftsprovst i Aarhus) og Sognepræsten i Horne Niels Seerup skreve Sørgedigte over hende, ³ der naturligvis prises for sine mange Dyder; den sidste fortæller, at da hun kort før sin Død var i Horne Kirke, tog hun op af Lommen Joh. Arndts Paradises Urtegaard og sagde sig udi samme Urtegaard at finde stort Behag; han slutter sit Poem med disse Ønsker:

Gud jage bort med største Flid al Jammer, Suk og Sorg
Og lade Baron Rantzaus Sæd besidde Brahesborg.

Den i Altona udkommende »Reichs Post-Revter« 8. og 18. August 1724 omtaler ogsaa hendes Død og Begravelse og ender med disse Ord: und könte, wegen ihrer sonderbahren Tugend und exemplarischen Gottesfurcht nicht genugsahm von jedermann, so sie gekannt, bedauret werden.

Det var ikke at vente, især ikke efter den Tids Opfattelse, at Rantzau som en Mand i sine bedste Aar skulde forblive hensiddende i enlig Stand; omtrent to Aar efter sin Hustrus Bortgang holdt han i Kjøbenhavn 10. Maj 1726 Bryllup med den syttenaarige Eleonore Hedeveg von Plessen, født 15. December 1708, Datter af den fremragende Statsmand, Gehejmeraad Christian Ludvig von Plessen (j* 1752) og Hustru Charlotte Amalie Skeel. Ogsaa dette Bryllup hædredes med Epithalamier, et af den ovfr. nævnte Præst Pontoppidan (»Glas paa Bordet«), et andet af en Poet, der skjuler sit Navn i Ordene Pennens Ringhed, og endnu et af Chr.

Mossin. ⁴

s. 7 Kort efter sin første Hustrus Død havde Rantzau (11. August 1724) erhvervet kongl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og et Aar senere, da han formodentlig havde fattet Beslutning om paa ny at stifte Familie, fik han (17. August 1725) Bevilling til at skifte med Samfrænder om den Arv, som hans Søn kunde tilkomme efter sin Moder. Ved det den 9. Januar 1726 paa Brahesborg sluttede Skifte, der overværedes af Rantzaus Broder, Grev Frederik Rantzau — der snart efter døde — og Gehejmerraad Christen Thomesen Sehested, blev der tilkjendt Otto Manderup Rantzau i mødrene Arv 20,000 Rd. Kroner og Hovedgaarden Voldbjerg ham for denne Sum som et første Prioritets Pant udlagt, indtil skadesløs Betaling for mødrene Arven kunde følge; der skulde ingen Rente svares Otto Manderup inden hans fyldte 18 Aar. ¹

Den 12. October 1730 hensov Kong Frederik IV paa Odense Slot, et Dødsfald, der blev Signalet til gennemgribende Forandringer saavel ved Hoffet som i den høje Administration. Allerede Aaret før Thronskiftet var den nylig ankomne franske Ambassadeur, Grev Plélo, ganske paa det Rene med, at dette vilde medføre store Forandringer; de to betydelige Statsmænd, Brødrene Carl Adolph og Christian Ludvig von Plessen vilde faa stor Indflydelse, og maaske vilde bl. A. ogsaa Sidstnævntes Svigersøn Rantzau komme ind i Regeringen. ² Kong Christian VI, der ikke nærrede sin Faders Mistillid til den gamle Adel, betroede strax Rantzau i Forening med Dronning Anna Sophies Svoger, Storkansleren, Grev Ulrik Adolph Holstein, og dennes Svigersøn, Overhofmarskallen, Geheimeraad Otto Blome, at bringe til Udførelse de Planer, han havde fattet med Hensyn til Dronningens Forhold som Enke; af de Udtryk, Kongen i det desangaaende udfærdigede Rescript havde brugt om sin Stifmoder, vare nogle i den Grad krænkende for hende, at hun fik Rantzau til at formaa Kongen til at give sit Had mildere Udtryk. Efter Kongens Befaling ledede de samme tre Stormænd den afdøde Konges Ligfærd og Begravelse, der var overmaade vidtløftig og, saavidt skjønnes, forløb til Alles Tilfredshed, ³ og endnu inden Aarets Udgang udnævntes Rantzau den 22. December til Præses i Land- og Søetatens General-Commissariat med Titel af Gehejmecon-ferentsraad. Allerede 6. Juni 1731 fik han samtidig med ovennævnte Otto Blome og Andre Elephantordenen, i hvilken Anledning han tog til Valgsprog Candore et favore. ⁴ Det maa have været en stor Tilfredsstillelse for Rantzau atter at rykke s. ind i et af Administrationens høje Embeder; hvorledes det optog hans Tid og Tanker, have vi tilfældigvis hans egne Udtalelser om i et Brev ¹ til Stifterinden af Odense adelige Jomfrukloster, Karen Brahe, angaaende nogle Klosters vedrørende Pengesager. I dette, der er dateret Kjøbenhavn 24. Marts 1731 og undertegnet hendes »tjenstberedvillige Tjener og hulde Broder«, skriver han: »Overflødighed af Forretning, da jeg sandelig har Hoved og Hænder mer end fulde, har forhindret mig før at besvare højtærede kjære Søsters højtærede af 17. hujus.« Men ikke et Aar forløb, før han kaldtes til en endnu større Virkekreds. Den 5. October 1731 døde Statholderen i Norge, Gehejmerraad Ditlev Wibe, en Mand, der ved sine administrative Evner og sjeldne Elskværdighed havde udfyldt sin Stilling til almindelig Tilfredshed. Efter hvad den franske Ambassadeur Plélo fortæller, ² benyttede Brødrene Plessen og Ivar Rosenkrantz denne Lejlighed til paa en pæn Maade at søge Løvenørn fjernet fra Kongens Nærhed ved at faa ham sendt til Norge som Wibes Efterfølger; men Løvenørn forpurrede selv denne Plan ved at henvise til sin ringe Byrd, der ikke gjorde ham skikket til saa høj en Stilling, og mentes at have bidraget til, at Kongens Valg faldt paa Chr. Ludv. v. Plessens Svigersøn, Rantzau, der den 5. November, Maanedsdagen efter Wibes Død, udnævntes til Vice-Statholder i Norge. Der hengik over et halvt Aar, inden han kunde gjøre sig færdig til Opreisen til Christiania og faa ordnet sine mange offentlige og private Sager; i et Brev ³ til Karen Brahe, Kjøbenhavn 3. Maj 1732, angaaende nogle Penge, han har glemt at betale for Frøken Jytte Dorthe Parsberg, skriver han; »det jeg skammer mig meget over saa rent og ganske var gaaet af Glemme, hvilket jeg dog vil formode kjære Søster undskylder, helst om hun vidste det meget, jeg har at tage Hænder udi, og de mangfoldige Ting, der gaar mig igjennem Hovedet«.

Der kan ikke være Tvivl om, at han som en ærekyr og samvittighedsfuld Mand har bestræbt sig for at sætte sig ind i Norges ham saa fremmede Forhold; men desuagtet synes hans Virksomhed ikke at have efterladt sig mærkbare Spor. »Den norske Nation — skriver Carl Deichman ⁴ — har Intet at klage paa ham; men da han Intet kunde udrette, tabte han Noget af sin Indflydelse hos den, end- skjønt han var en populær Herre, som gav Enhver, hvad dem tilkom, og holdt et artigt Hus og aabent Taffel«. Den Gæstfrihed, som hans Rigdom og hans venlige Sindelag gjorde det let for ham at udfolde, kunde jo kun vinde Nordmændene; lad saa være, at En og Anden har holdt sig op over, at Grevinden yndede at kalde sig Vice-reine de Norvège. Da han første Gang paa Embeds Vegne, som det hedder, naadigst behagede personligen at antræde sit høje Præsidium i den kongelige Overhofret paa Akershus Slot 10. Februar 1733, blev han hilset med en s. 9skjøn Velkomsttale af Procurator ved Retten Henrik Lange, der skildrer den nordiske Astræas Glæde over at modtage ham. ¹

Dette Aar 1733 blev forøvrigt et Mærkeaar i hans Statholdertid, idet Kongen og Dronningen samt Dronningens Moder med talrigt Følge gjorde et langt Sommerbesøg i Norge; Majestæterne brøde op fra Fredensborg 12. Maj og vare først 23. September hjemme igjen. Paa den besværlige Rejse op igjennem Riget var Statholderen ikke med, men inden Touren tiltraadtes, benaadede Herskaberne ham »med at tage hos hannem Middagsmaaltid, som og under Paukers og Trompeters Lyd paa det herligste bleve beværtede; saa vare og 9 Kanoner plantede ved hans Residents, som under Skaalerne idelig lod sig høre; 2de Constabler

af Uforsigtighed havde den Malheur, at den ene miste [sic] sin Haand og den anden begge sine Arme; var Glæden hos de øvrige i Overflødighed, saa saas igjen Lamentation af disse, at de var at ynke. Efter Maaltidet var til Ende, begav det høje Herskab sig til sit Logis og til Aften tækkedes efter allernaadigst Behag med Kammerspising«. Da Tilbagerejsen fra Trondhjem, som foregik til Søes, tiltraadtes den 28. Juli, stødte Rantzau med Secretair Seidelin, en Jæger og to Tjenere til den kongelige Suite, der ydermere forøgedes med Generallieutenanterne Rømeling og Huit- feldt m. Fl. ².

Da Rantzau samme Aar den 30. November i sit Hus i Christiania højtideligholdt Kongens Fødselsdag, fejredes den med en i Dagens Anledning digtet Cantate med talrige Arier og Recitativer, samt tilsidst Chorus, der tolkede Norges allerunderdanigste og pligtskyldigste Taksigelse til Majestæten for hans sidstleden allernaadigste Nærværelse her i Riget. ³ Et af Recitativerne begynder: »Først kommer Taalesunds kjedsommelige Leje,« hvorved sigtes til, at den kongelige Escadre for ugunstigt Vejr og Vind rnaatte ligge stille i Aalesund fra 1. til 8. August, hvilket gav Majestæten Anledning til at udtale, at man passende kunde kalde Byen »Taalesund« — vistnok den eneste Vittighed af Kong Christian VI.s Mund, Historien har opbevaret.

Fra Aar 1734 er opbevaret en kongelig Skrivelse til Rantzau, hvoraf frem- gaar, at han har beklaget sig over en Bestemmelse i den nye Rangforordning af 11. Februar 1734; Rantzaus Forestilling er forgjæves eftersøgt i Rigsarchivet og uden at kjende den er det ikke muligt at forstaa, hvorved han har følt sig brøsthølden, da Statholderens Rang i denne Forordning er den samme som hidtil (I, 7) og da han tilmed som Elephantridder er rykket fra I, 8 til I, 4. Det kongelige Trøstebrev lyder saaledes. ⁴

s. 10

À Colding ce 4me de juillet 1734.

Monsieur.

Je vois par vôtre letre du i9me de ce Mois, ¹ que Vous etes dans l'opinion, comme s'il Vous etoit arrivé quelque tort personel ou quelque disgrace signalée par la derniere Ordonnance sur le Rang. C'est pourquoi j'ai voulu Vous detromper moi même par ces lignes et tacher de Vous tranquiliser sur toutes vos plaintes et sujets de mecontentement, en Vous donnant toutes les assurances imaginables de mes bonnes graces et de ma bienveillance. Apres quoi je suis bien persuadé, Vous connoissant homme d'esprit et raisonnable, que ces sortes des bagatelles, qui ne concernent pourtant qu'un simple rang et qui ne scauroient qu'avec bien des inconveniens être changés, ne Vous tiendront plus si fort à cœur. D'ailleurs ce changement dans l'ordonance du Rang s'est fait sans nul dessein de Vous chagriner ou de Vous marquer quelque disgrace, comme Vous suposés; Vous pouvés donc d'autant plus Vous en consoler et être assuré, que je suis Monsieur

Votre tres affectionné

Christian R.

Rantzaus norske Periode blev ikke langvarig. Det er mærkeligt at se, hvorledes Christian VI.s Stemning overfor ham ændredes i Løbet af faa Aar, og Grunden hertil maa formentlig søges i Rantzaus nøje Forhold til Brødrene Plessen, hvilke Kongen efter Haanden mere og mere betragtede som sine Modstandere; desuden vare Rantzaus Følelser overfor Pietismen stik modsatte af Kongens. Allerede 1736 udtaler Kongen sig skarpt om Statholderen: ² »Jeg har aldrig ret troet ham og tror ham mindre nu, hvorvel jeg har taget mine Forholdsregler saaledes, at han efter min Mening ikke kan skade mig ret meget. Kunde jeg blive af med ham de bonne grace, skal jeg visselig ikke forsømme nogen Lejlighed dertil.« Der hengik dog endnu tre Aar, inden Kongen besluttede sig til at afskedige Rantzau, om hvem han skrev til J. L. Holstein, ³ at han »har kostet Os saare meget og kun gjort liden Gavn«, og 23. April 1739 skriver han fra Frederiksberg følgende Brev til Schulin: ⁴ »Vi have resolveret at give Statholderen i Norge, Grev Rantzau, sin Afsked i Naade med 3000 Rd. Courant i Pension, dog at han cederer Os den Rettighed, Vi have tilstaaet ham til at save noget Tømmer. Men hvad han har anvendt til Bygninger paa den ved Christiania liggende Ø, Lagerø kaldet, ville Vi erstatte ham efter Taxation. ⁵ Han [0: Schulin] skal derfor i Vort Navn udkaste et fransk Brev, som Vi siden kan underskrive, hvori det meldes Greven, at eftersom Vi s. 11 fandt det fornødent at gjøre et og andet Arrangement i Norge, saa takkede Vi ham for hans hidtil ydede Tjeneste og vilde, paa de ovennævnte Conditioner, i Naade forløve ham af Vor Tjeneste, efterdi han dog syntes saa gjerne at ville være hos Sine (thi han har nu over et Aar opholdt sig paa sine Godser).

De Tjenester, han hidtil har ydet Os, have været meget slette; ja han hindrer Vor Tjeneste mere, end han beforder den. Vi tro, at Norge kan vel bestaa uden Statholder eller Vice-Statholder; til Dato have Vi endnu ikke kunnet finde et hertil bekvemt subjectum. De fire Stiftamtmand kunne vel forrette alting lige saa godt, enhver i sit Stift, som Statholderen har gjort.«

To Dage efter havde Schulin Kongens Meddelelse til Rantzau om hans Afskedigelse færdig, saalydende: ¹

Nous nous sommes propose de faire faire quelques nouveaux arrangemens dans Nôtre Roïaume de Norvegue pour le bien de Nôtre service. Ces arrangements demandant un changement des dispositions anterieures dans Nôtre dit Roïaume, Nous n'avons pas voulû vous laisser ignorer, que Nous avons resolu de vous donner la demission du Gouvernement, que Nous vous avons confié, jugeant que cela conviendra encore à la situation de vos affaires domestiques, comme il paroît que vous aimés à être plus près de vôtre famille et de vos terres. Pour une marque, que cette Nôtre resolution ne part d'aucun mécontentement des services que vous Nous avez rendus jusques ici, vous toucherez une pension annuelle de trois mille écus courant, contre la quelle vos appointemens ordinaires et le benefice de faire scier une certaine quantité de plances cesseront. Les dépenses que vous avez faites à Lagerøe en batiments et meliorations, vous seront refunduës selon une taxation equitable.

Frederichsbergce 25. d'Avril 1739.

Christian R.

Det den 6. Maj næstefter daterede kongl. Rescript paa Dansk til Rantzau om hans Afskedigelse i al kongelig Naade, i hvilket det udtales, at Kongen herefter og indtil videre vil have Statholder-Chargen indstillet, slutter med Befaling til Rantzau om ved et rigtigt Registratur at overlevere Stiftsbefalingsmanden over Akershus Stift, Etatsraad Peter Neve, alle de Papirer og Documenter, som til Statholder-Chargen og dens Forretninger henhøre. ²

Naar Kongen lader Rantzau høre, at han tiltrækkes for meget af sine Godser og derved fjerner sig fra sit Embede, er dette ikke uden Grund; for enkelte Aar lader det sig constatere, at han har gjort lange Ophold i Danmark. I 1735 passerede han 30. April Odense paa Vejen til Brahesborg, 6. Juni var han paa Rosenvold og 23. September var han »med sin anselige Suite« indlogeret hos Borgmester Bonde Simonsen i Odense, hvorfra han den 26. agtede at fortsætte sin s. 12Rejse til Kjøbenhavn. ¹ Og i hans sidste Statholderaar ere hans Breve skrevne fra Brahesborg fra 13. August 1738 til 28. Marts 1739.

Uagtet Rantzaus Virksomhed i Norge ikke satte dybe Spor, faar man dog ikke af de fra hans Embedstid bevarede Breve, offentlige og private, Indtrykket af, at Norges Forhold ikke have interesseret ham.

Samtidens Opfattelse var den, at han paa en fornærmende Maade var bleven afskediget. ² Et Vidnesbyrd om, hvor stor Sympathi han i hvert Fald i visse Kredse havde vundet, er det Digt, dat. Elingaard 30. Maj 1739, som Fru Birgitte Christine Kaas (1682—1761), Generallieutenant Henrik Jørgen Huitfeldts Frue, sendte ham ved Afskeden, hvori hun i stærke Udtryk skildrer Norges og Nordmændenes Sorg ved at skulle miste en saadan, ved Troskab og Flid udmærket Statholder. ³

Rantzau kunde nu med god Samvittighed tage Ophold paa den af sine Gaarde, der var ham kjærest, det »dejlige Brahesborg«, som det kaldes i det anførte Afskedsdigt. Men endnu i sin kraftige Alder og skolet i høje, administrative Embeder vilde han næppe kunne finde sin Virkelyst tilfredsstillet alene som Godsejer; da derfor den gamle Stiftamtmand i Fyen, Gehejmerraad Christian Sehestedt, lukkede sine Øjne i Sommeren 1740 efter en lang og udmærket Virksomhed, var det naturligt, at Rantzau meldte sig til Stiftamtmandsembedet, saa meget mere som han, bl. a. i sin Egenskab af Medlem af den foran omtalte store Odense-Com- mission i 1720erne, maatte være nøje kjendt med Forholdene i Odense. Den 3. October 1740 fik han da Udnævnelse som Stiftsbefalingsmand over Fyen og Langeland samt Amtmand over Odense, Dalum, St. Knuds og Rugaards Amter, et Embede, der i visse Henseender den Gang var mere omfattende end nu til Dags, idet alle Stiftets Kjøbstæder hørte under Stiftamtet. Den Behagelighed for ham havde dette Embede, at han uden Skade for dets Bestyrelse kunde søge hjem til sit kjære Brahesborg, hvad han rigeligt benyttede sig af. Til Befordring af Breve mellem Brahesborg og Odense kunde han betjene sig af sin Løber, Thomas, der sagdes paa een Dag at kunne løbe fem Gange frem og tilbage mellem disse Stationer. ⁴ En passende Bolig i Odense erhvervede han i det gamle St. Knuds Klosters omfangsrige Bygninger med tilhørende Have, som han 1744 (Skjøde dat. Odense 22. Februar) købte af Gehejmerraad Frederik Raben til Christiansholm og Ritmester Schack Brockdorff til Grundet, der havde arvet Klostret efter deres elskelige kjære Fru Tante, Generalinde Margrete Dewitz, født Levetzau, som i sin Tid havde købt det af Kongen. ⁵ Her var Plads nok for Rantzau til at indrette sig efter sin Stand og Rigdom; hans smukke Haveanlæg omtaler Langebek ved sit s. 13Besøg i Odense 1746, ¹ et Anlæg, der i Nutiden delvis er smagfuldt fornyet i den af Odense Commune som Ejer af Klostret anlagte Klosterhave.

Med St. Knuds Kloster fulgte en Fortrædelighed, nemlig en Proces, som Generalinde Dewitz i Aaringer havde ført med Magistraten som St. Knuds Kirkes Forsvar om de Klostret i Kirken tilkommende Stole. En Commissions-Dom af 23. September 1741 blev indstævnet for Højesteret, der omsider 11. April 1747 stadfæstede den, hvorved der tilkjendtes Rantzau Retten til syv Stole, i hvilke der maatte være rigelig Plads til ham med Familie og Domestikker; thi 2 vare »af de lange Fruentimmerstole« og 5 »af de lange Mandsstole«. For Resten tilbyttede Rantzau sig 1755 efter Kirkens Restaurering et Pulpitur paa nordre Side til Af- betjening for sig og høje Familie mod de fleste af disse Stole, et Arrangement, der ikke var kommen i

Stand uden adskillige Vanskeligheder fra begge Sider. ² At der ved den omtalte Restaurering af St. Knuds Kirke ikke blev farendt endnu voldsommere frem ved Ødelæggelsen af dens Monumenter, end der des værre blev, skyldes tildels Rantzau, der ligesom sin Collega i Stiftsøvrigheden, Biskop Chr. Ramus, havde de historiske Interesser og den Pietet, som Byens Magistrat savnede. ³

Forholdene i Odense og Fyen have naturligtvis passet Rantzau langt bedre end de ham fremmede norske; og den lange Aarrække han styrede sit Stift, inden han som 77aarig Olding opgav Embedet, tyder ogsaa paa, at han har befunden sig vel ved sin Virksomhed. At han af Kjøbstædernes Magistrater blev budt velkommen i de mest underdanige og smigrende Expressioner, følger af sig selv, ⁴ og der foreligger Intet om, at han ikke hele sin Embedstid nød ubetinget Anseelse; men der er fra det 18. Aarhundrede kommet saa lidt til Nutiden af private Optegnelser fra Odense og andre Steder i Fyen af lokalhistorisk Indhold, at man vistnok forgjæves vil lede efter fyenske ikke-officielle samtidige Udtalelser om ham som Embedsmand. Gaar man de fyenske Archiver igjennem, vil man finde talrige Vidnesbyrd om den Orden og Accuratessse, der kjendetegner hans samvittighedsfulde Administration; de fattige Nærings- og Handelsforhold i flere af Kjøb- stæderne, Borgerskabernes indbyrdes Kævlerier og de talløse Klager fra Borgerne, berettigede og uberettigede, kunde give ham nok at tage Vare; »de fattige Betjente i Kjøbstæderne«, nemlig Retsbetjente, som vare meget ringe aflagte, havde en god Forsvarer i deres Stiftsbefalingsmand, der med Omhu vaagede over, at der ikke fragik dem noget af deres Accidentser ved Skifter. ⁵ Uorden taalte han ikke, og hvis Nogen krydsede hans Planer eller ikke holdt sig hans Ordre efterrettelig, udsatte de sig for alvorlig Tilrettevisning, endog i særdeles skarpe Udtryk. Nogle s. 14 Prøver paa hans Embedsbreve af saadant Indhold ville bedst vise dette ¹. I Henhold til Indberetning fra Borgmesteren i Svenborg havde Rantzau tilskrevet Byfogden, Hans Adolph Tanck, om at tage Dom over nogle Borgere, der stode i Restance med Indkvarterings-Skat. Paa Indkvarteringskassens Vegne udstedte Borgmesterens Fuldmægtig, Christian Bagger, Stævning under eet til Vedkommende i Steden for til hver enkelt, en Fadaise, der paadrog ham følgende eftertrykkelige Tilrettevisning af 4. Februar 1756: »Enten I ikke har kunnet eller ikke har villet forstaa min til Byfoged Tanck om Indkvarterings Restancen for Aar 1745 ergangne Resolution af 3. December sidstleden, kan jeg ikke sige; men det ved jeg, at derved ingenlunde er befalet, at samme Restance under eet Stævnamaal hos Vedkommende kunde eller skulde indtales, og jeg er forsikret om, at derudi ej findes det ringeste, som kan give et fornuftigt Menneske Anledning til at gjøre saadan Slutning.«

I Medfør af Kgl. Anordning af 5. Juli 1740 tilkom det Rudkjøbing Kjøbstad at betale et Beløb Indkvarterings-Hjælpekat til Svenborg; da man sad denne Ordre overhørig, sendte Rantzau 3. Marts 1756 Byfoged Christian Møller i Rudkjøbing følgende Paamindelse:

»Af indkomne Memorial fra de eligerede Mænd i Svenborg under 28. passato har jeg atter med største Mishag erfaret, at I endnu ikke har aflagt den Eder saa tidt anbefalede Rigtighed for den resterende Indkvarterings-Hjælpekat dertil Byen. Det er skammeligt at være saa skjødesløs og forsømmelig i sit Embede og hel dumdrigt og uforsvarligt saaledes at sidde Hs. Majestæts og Øvrighedens Ordre overhørig.«

Da det 1756 blev paalagt Odense Magistrat for Betaling at rekvirere 150 Senge til de mange Arbejdere, som den fra Wiesbaden indkaldte Bomulds- og Uldvarefabrikant Anton Hübner førte med sig ², og Magistraten beklagede ikke at kunne skaffe mere end omtrent 100, fik den fra Stiftamtmanden 3. April 1756 følgende kortfattede Paalæg om at stille saa mange Senge, som det var den befalet:

»I Anledning af Deres Skrivelse under 29. passato bliver De herved atter erindrede og advarede, at De med al Alvorlighed yderst lader sig være angelegen uden Ophold at forskaffe og tilvejebringe de rekvirerede og endnu manglende Senge til de her til Byen forventede Manufacturister.«

Af Vejer og Maaler i Kjerteminde Ananias Naarup forlangte Rantzau en ny Erklæring og Afbigt i Steden for en af ham tidligere afgiven, der altfor tydeligt røbede at være forfattet efter de Handlendes Paastand; da det trak ud med Opfyldelsen af Rantzaus Ønske, sendte han 29. September 1756 Stedets Byfoged, Morten Bendz, en Paamindelse, der Intet lader tilbage at ønske i Tydelighed:

»Uagtet alle de Indvendinger, som de Handlende der paa Steden har understaaet sig at gjøre imod min Ordre af 18. hujus, vil jeg og samme herved alvorligen have igjentaaget, da jeg skulde mene, at det lige saa lidet staar til dem s. 15 at forandre eller hindre, hvad jeg i saa Maade beordrer og foranstalter, som I kan paadrage Eder mindste Ansvar ved at efterleve de Eder af Øvrigheden tillæggende Ordres.«

I en Competencestrid mellem Magistraten i Odense og Byfogden, Søren Borrings, paadrog denne sig følgende alvorlige Tilrettevisning i Skrivelse fra Rantzau af 13. Juli 1757:

»Det er langt fra, at jeg agter at inklade mig udi nogen Slags Correspondance eller Raisonnement med Eder angaaende min Resolution under 29. passato som noget, der var mig lige saa uanstændig som det paa Eders Side er vel drigt og ubetænksomt, at I har understaaet Eder ved Memorial af 10. hujus samme min Resolution paa en utilbørlig Maade at anfægte og criticere; men i den Sted vil jeg herved alene raade og

advare Eder, at I holder Eder samme efterrettelig, da I ellers kan være forsikret om, at jeg paa en anden Maade skal vide at se den efterlevet og beegnet med den Lydighed, som enhver Underbetjent er sin foresatte Øvrighed pligtig« etc.

Endelig skal meddeles en Irettesættelse, som Borgmester Jens Nielsen i Odense modtog 8. December 1759, saalydende:

»Uagtet alt, hvad I angaaende den af Eder fra Tugthuset udtagne Dreng Carl Christian Petersen ved Erklæring af 29. passato har anført til Eders Undskyldning, bliver det dog, efter derover fra Inspecteurerne indhentet nærmere Underretning og Oplysning, en afgjort Sag, at Eders Foretagende i saa Maade er hel utilbørlig og uforsvarlig, om end Drengen af Eder selv alene, som I uretteligen foregiver, og ikke af hele Magistraten paa Byens Vegne i Tugthuset var bleven indsat. Thi bliver I altsaa erindret og advaret efterdags at entholve Eder fra slig utilladelig Egenraadighed og selv tiltagen ugrundet Myndighed, og tillige alvorligen tilholdet til Tugthuset uvægerligen at tilbage levere bemeldte Dreng Carl Christian Petersen, saafremt I deraf ikke vil paadrage Eder videre Fortræd og Ulejlighed.«

Som et morsomt Modstykke til Rantzaus skarpe Formaning til Borgmester Jens Nielsen følger her et Brev fra denne til Rantzau¹, der viser, hvor gjæstfrit en Magistrats-Person blev modtaget paa Brahesborg og tracteret mere, end han havde godt af, af den elskværdige Grevinde :

s. 15

»Deris Høy-Grevelig Excellence, Høy- og Velbaarne HEr Geheime Confe- rentz-Raad og Stiftsbefalingsmand, Naadige Herre!

Den serdeles Naade og over vettes Godhed, deres Høygrevelig Excellence saa vel som Hindes Høy-Grevelig Naade loed see og virkelig beteede imod mig sidst jeg haude den fornøyelse at være paa Brahesborg, forbinder mig til herved at aflegge min vnderdanigste Tacksigelse. Deres Høy-Grevelig Excellence behagde ved mundtl. ordre at befale mig at sige noget til Justitz Raad Baar², men formedelst Hindes Høy-Grevelig Naade haude skiencket saa vel for mig, blev ieg af s. 16saadan Humeur, at ieg paa Veyen til Assens glemte, huad deres Høy-Grevelig Excellence befalte mig at sige til Vedkommende; ieg observerte nock, at Hindes Naade Fru Geheime Raadinden et par Gange saae til mig og lige som vilde sige, at ieg skulle tage mig i agt, men da det Høye og Naadige Herskab der jmod behagede at befalle, at ieg skulde drikke, indtil Buttellien blev ud drucked, var det ey meer end min vnderdanigst pligt, især da ieg meer end Er forsickret, at det Høye og Naadige Herskab ere mine Patroner, der glæder sig over min Vel- gaende og wnder mig alt Gott.

Mit Forset var i Gaar at ville taget mig den vnderdanig frihed at Reyse til Brahesborg for at avlagt [sic] min vnderdanigst og skyldigst Tacksigelse, men da Vejrliget begynte saa strengt, forføyede ieg mig med Et fra Assens og hiem af Frygt, at wejrliget, som det den tid saae ud til (lengere end skeede) saaledes skulle haue vedbleved; formedelst foranførte omstændighed forglemte ieg adskilligt magt paa ligende for deres Høygrevelig Excellence at andrage, det ieg en anden tid giver mig frihed vnderdanigst at indberette, der min lives tid med Dybest Submission læver

Deres Høy-Grevelig Excellence Høy-Velbaarne HEr Geheime Conferentz Raad og Stiftsbefallingsmand Naadige Herres vnderdanigste og allerydmygste Tiennere
I. Nielsen.

Ottensend. 9de Decembr 1753.«

Hvorledes Rantzau forstod at væрге sig imod formentlige Overgreb fra Centraladministrationen, fremgaar af en Correspondance fra 1758—59 mellem ham og Cancellipræsidenten, Grev Johan Ludvig Holstein¹, hvorved bemærkes, at der efter gammel Overlevering skal have hersket en stærk Animositet mellem disse to udmærkede Mænd². Sagen drejede sig om Nedsættelsen af en Commission til at undersøge og paakjende Odense Bys »publique Ting«; til Commissarier havde Rantzau foreslaaet Generalauditeur Johan Ernst Erik Schmidt og Cancelliraad Søren Lindam. Da Holstein anmodede Rantzau om at gjøre Forslag om en anden Com- missarius i Lindams Sted, »siden han er Ds. grevelige Excellences Fuldmægtig«, svarede Rantzau i en lang Skrivelse om Commissionen følgende: »Hvad i øvrigt Eders Excellences Erindring udi højtærede af 19. hujus i Henseende til Cancelliraad Lindam egentlig vil sige, begriber jeg ikke. De behager at melde og fastsætte som en afgjort Sag, der ikke behøver videre Bevis, at han ikke vel kan være Commissarius i denne Sag, siden han tillige er min Fuldmægtig; men af hvad Aarsag min Fuldmægtig ikke skulde kunne være Commissarius i en Sag af saadan Beskaffenhed, og hvad enten Aarsagen skal være paa min eller hans Side, derom gjør De aldeles ingen Forklaring. Jeg maa derfor om denne Omstændighed udbede mig nærmere Explication til fornøden Underretning, og imidlertid derom vil gjøre mig den anstændigste Slutning og de mindste Tanker.«

s. 17I tjenstligst Gjensvar herpaa tilmeldte Holstein Rantzau »at, omendskjønt det vel stricto jure ej kunde exciperes imod Cancelliraad Lindam i denne Sag, saa dog, da Commissionen angaar Magistraten og Byen og

Ds. Exc. er begges Øvrighed og Forsvar, saa holdes det for anstændigere, at en anden Commissarius blev foreslagen, fornemmelig da det er bekjendt, at Forslaget sker af Ds. Exc. selv, ligesom det og vilde være ubehageligt, om nogen Exception i den Anledning imod Cancelliraad Lindam skulde indkomme, endskjønt samme ikke fandt Bifald.« —

Flere Gange modtog Rantzau, der 21. August 1747 havde faaet Rang med Gehejmraader i Conseillet, Besøg af Frederik V paa hans Rejse gennem Fyen, første Gang 1748; da Kongen 19. Maj spiste til Middag paa St. Knuds Kloster, hædrede C. D. Hedegaard ham ved i et langt Poem at lade selve Odin byde ham velkommen til sin Stad ¹. Da han næste Aar paa Vejen til Norge passerede Odense, optog han Rantzau i sit Rejsefølge, som man mente for at give ham en Slags Oprejsning for hans hovedkulds Fjernelse fra Statholder-Posten.

Som Aarene gik og han begyndte at ældes følte Rantzau Helbredet svigte; i et Nytaarsbrev fra December 1751 skriver Biskop Ramus til ham, at han inderlig har takket Gud, som har restitueret Hs. Exc. af sin sidste Svaghed ², og i et Brev af 1757 klager han over sit maadelige Helbred ³; han var da 74 Aar gammel, men først tre Aar senere tog han 8. September 1760 Afsked fra sit omfattende Embede og slog sig for bestandig til Ro paa Brahesborg, som han havde ombygget og moderniseret efter sin og Tidens Smag, hvorom hans og Grevindes Initialer med Aarstallet 1756 paa den stolte Hovedbygningens Frontespice vidne ⁴. Ogsaa Omgivelserne forskjønnede han; i Haven opstillede han Træstatuer af norske Bønder i Nationaldragt, som endnu 1817 omtales af en rejsende Nordmand ⁵.

Som ovfr. omtalt beholdt Rantzau ikke de Ejendomme, hans første Hustru havde bragt ham; ligeledes afhændede han Odden og Stensbæk i Jylland, som han havde kjøbt af sin Svigerfader, Gehejmraad Plessen ⁶. Derimod tilkjøbte han sig 1770, Aaret før sin Død, Krengerup i Nabosognet til Brahesborg. Sine Arvegodser i Jylland sikrede han sin Slægt Ejendomsretten til, idet han 1756 ved kongeligt Lensbrev af 10. September oprettede Rosenvold, Asdal og det halve Hammelmose samt noget Strøgods i Jylland og Sjælland til et saakaldet greveligt Forlods, i alt omtr. 1265 Tdr. Hartkorn ⁷.

Over ti Aar levede Rantzau i sit otium, inden han, i den høje Alder af 88 Aar hensov 16. April 1771. Paa sine gamle Dage blev han ramt af store Sorger, idet han mistede tre af sine fem Sønner, først den 19aarige Christian Ludvig, der s. 18døde 1758 som Cornet i Garden til Hest ¹, dernæst hans ældste Søn af 2det Ægteskab, Christian, der døde 1765 som fhv. Stiftamtmand i Viborg, ikke 35 Aar gammel, efterladende sig to Døtre og en lille Søn ². Og endelig maatte han 1768 begrave sin eneste Søn af iste Ægteskab, Otto Manderup Rantzau, der døde, kun 49 Aar gammel, som Gehejmraad og Stiftamtmand over Island, uden at efterlade sig Sønner. Tabet af denne sin ældste Arving, paa hvis Opdragelse og Uddannelse han Intet havde sparet, og som slægtede sin Fader paa i Interesser, har utvivlsomt været Rantzau den bitreste Sorg, om han end ikke har kunnet undgaa at lægge Mærke til, at Sønnen var bleven drikfældig ³.

Af Statholderens to efterlevende Sønner ⁴ arvede Carl Adolph, født 1742, død 1814 som fhv. Amtmand over Kalundborg m. fl. Amter, det grevelige Forlods og Brahesborg; da han ikke efterlod Børn, gik Forlodset over til den yngre Broder, Frederik Siegfred, f. 1744, død 1822 som General af Cavalleriet, der havde arvet Krengerup, som han ombyggede og kaldte Frederikslund; ved ham fortsattes den danske grevelige Linie af Slægten Rantzau.

I sit sidste Leveaar maatte Rantzau endnu friste den tunge Skjæbne at blive Enkemand, da hans 25 Aar yngre Hustru bortkaldtes ved Døden 31. Maj 1770. I 1750, paa Kong Frederik V,s Fødselsdag, havde hun faaet Enkedronningens Orden.

Ogsaa i andre Henseender vare Oldingens sidste Aar sørgelige; han henfaldt i et Slags Vanvid, der kunde give sig Udslag i saadanne Handlinger som at tilintetgjøre historiske Documenter, hvilket i hans Velmagt vistnok var det sidste, han vilde have gjort, og naturligvis var han ude af Stand til at styre sine store Godser, der ved hans Død vare i en sørgelig Forfatning; der omtales de elendige forfaldne Huse og Bygninger baade ved Hovedgaardene og ved Kirker, Broer m. v.; Hammelmoses elendige Huse og de andre Hovedgaarde vare saa slette, at Intet saa slet mere i Danmark er at finde, siger hans Svigerdatter, og en Procurator udtaler, at alle Bygningers, Kirkers, Broers og Møllers Tilstand var yderlig slet, saa forfaldent var alt, at man næppe har set Mage dertil, o. s. v. ⁵—

Enhver, der læser Breve fra Rantzau, vil i dem se Vidnesbyrd om en vis Erudition og om varm videnskabelig Interesse, siger Edvard Holm ⁶; denne Interesse og denne Erudition, der jævnlige fandtes hos det 17. Aarhundredes Adelsmænd, men yderst sjældent hos det følgende Seculums Magnater, var det, som bragte Rantzau i nøje Forbindelse med flere af Tidens aandelige Stormænd, først og for s. 19nemmelig med Hans Gram (1685—1748), hvis Breve til Rantzau, der strække sig over Aarene 1733—42, ere trykte i »Breve fra Hans Gram«, udgivne af Herman Gram (Kjøbenhavn 1907); de herefter aftrykte Breve fra Rantzau til Gram, der opbevares i det Kongelige Bibliothek, omfatte Tidsrummet 1731—45 ¹ og vidne om det hjertelige Forhold, der bestod mellem disse to Mænd; ved Siden af talrige Bidrag til Tidens Historie indeholde de

mangfoldige Spørgsmaal saavel om practiske som om videnskabelige og literaire Sager, med Hensyn til hvilke Rantzau lægger Beslag paa Grams Lærdom og ubegrændsede Tjenstfærdighed. Fra begge Sider ere Brevene prægede af en indtagende Blanding af Alvor og Spøg, altid under lagttagelse af alle Curialia.

En anden af Rantzaus Correspondenter var den Ribe Rector, Digteren Christian Falster (1690—1752), hvis Satirer han højlig gouterede; en Række elskværdige Breve fra Rantzau vidne om hans Deltagelse i Falsters Ve og Vel². Den første Udgave (1718 eller 1719) af sin Oversættelse af Juvenals 14. Satire dedicerede Falster til Rantzau og 2. Del af *Amoenitates philologicae*, der udkom 1731, men med Dedication af 1730, tilegnede han den elleveaarige Otto Manderup Rantzau, der allerede dengang viste lovende Anlæg for Studier og som takkede Forfatteren i et latinsk Brev. I dette Værk meddeler Falster en Tale om Adelenes Forhold til Studeringer³, foranlediget ved Rantzaus Ytringer om, at han omhyggelig i Hof- mændenes Kreds dølger sine Interesser for boglige Kunster, men haaber, at den ædle Oplæring, som Adelen nu mangler, en Gang skal gjenindsættes i sin Værdighed.

Man har paa Langebeks Autoritet antaget Rantzau for den vir perillustris, til hvem Holberg har skrevet sine Levnedsbreve; men alle nyere Forskere ere nu vistnok enige om, at denne Antagelse Intet har for sig, saa meget mere som den højforfemte Herre utvivlsomt er en fingeret Person. At Rantzau med sit til Munterhed og Kritik opladte Sind højlig har nydt Holbergs Værker, kan der ikke være Tvivl om, og enkelte Gange omtaler han disse i sine Breve. Men at der skulde have bestaaet noget nærmere Forhold mellem dem, er usandsynligt. At Holberg fra Amsterdam i 1714 gennem Gram har sendt et Brev til Rantzau, har Nyerup oplyst⁴; men ellers kjendes Intetsomhelst til nogen Correspondance mellem dem; Holberg var jo desuden en saare tilbageholden Brevskriver⁵. At Comedierne i ham havde en varm Beundrer, turde fremgaa deraf, at det var til ham Skuespillerne i deres ved Ildebranden 1728 og Thronskiftet 1730 foranledigede fortvivlede Situation henvendte sig med et Bønsskrift om Bistand; men selv om han paa den Tid stod højt i Kongens Gunst, var det ham umuligt under de daværende Forhold at udrette noget til Fordel for den danske Skueplads⁶.

s. 20 En anden Digter, som Rantzau kom i Berøring med, var den i Brahesborgs Nabolav fødte Ambrosius Stub, der efter Traditionen kom i Besøg paa Brahesborg; at hans ejendommelige Person og hans Digte have tiltalt Rantzau, er ganske naturligt, og et Par af hans Vers menes fremkaldte af Rantzau¹. At den rige og vennesæle Excellence gjerne vilde glæde den fattige Digter, det viser den Omstændighed, at Rantzau 18. December 1744 i Odense vor Frue Kirke stod Fadder til hans yngste Barn, der blev opkaldt efter Grevinden, Eleonore Hedeveg².

En Videnskabsdyrker af den yngre Generation, der traadte i nært Forhold til Rantzau, var den tysk fødte Johan Heinrich Schlegel (født 1726), der 1748 kom hertil for at undervise hans yngre Sønner, hvilke han 1758 som Hovmester fulgte til Sorø Academi, som de forlode 1760. Medens han opholdt sig i Fyen fangedes hans Interesse af historiske Studier og han anvendte bl. a. en Del Tid paa at excerpere saavel Odense Jonfruklosters sjeldne Samling af Ligprædikener som den Samling, Rantzau ejede³. Disse Studier satte senere, da han var bleven Professor ved Universitetet, Frugt i fortjenstlige historiske Arbejder, der tildels dog bleve ufuldendte, da Schlegel, hvis Helbred var skrøbeligt, døde, kun 53 Aar gammel, 1780⁴.

s. 21 Om Rantzaus Anseelse i den lærde Verden vidner det, at da Literærhistorikeren Albert Thura (død 1740 som Præst i Lejrskov) paa Borchs Collegium 1721 udgav en Disputats og sendte Exemplarer med latinske Epigrammer til flere for- maaende Mænd, saasom Biskop Worm og Frederik Rostgaard, var Rantzau mellem dem, han paa denne Maade hædrede¹. Thura søgte utvivlsomt derved at skaffe sig Patroner, og i samme Hensigt var det, at den i høj Grad historisk interesserede Landsdommer Jacob Bircherod i Odense (død 1737) forærede Rantzau, da han var beskæftiget med at ordne Frederik IV.s Begravelse, »en meget vidtløftig og curieuse Underretning om min fædrene By Odense«, hvorved tillige var en Journal over, hvad der passerede ved Frederik IV.s Sygdom og Død. »Det er let at gjætte — skriver Bircherod² — at det, jeg forærede til Grev Rantzau, var for at vinde mig hans patrocinium; til ham samled jeg ogsaa adskilligt om de Rantzauer og nogle af deres ubekjendte Epitaphier«.

At en Mand med Rantzaus Interesser og Dannelse, besjælet af Iver for at følge med i Literaturen, saavel den danske som den fremmede, maatte samle sig et Bibliothek, følger af sig selv. Og det blev et særdeles værdifuldt Bibliothek, som det fremgaa af Cataloget, der blev trykt til den Auction, som hans Arvinger, der synes at have manglet boglige Interesser, Aaret efter hans Død lod afholde i Provstigaarden i Assens. Cataloget udmærker sig fremfor mange andre lignende ved at være affattet med en Omhu, der røber den kyndige Bogelsker. Fortegnelsen, der vel altsaa er Rantzaus eget Arbejde, rummer i alt over 3600 Bind, ordnede efter Formaterne indenfor hver enkelt Videnskab, foruden 120 Bundter, en Mængde Kobbere, Byplaner o. l., samt adskillige Manuscripter (Breve, Literaria, Vers m. m.) — alt kom under Hammeren lige til Næstved-Præsten Oluf Bagges haandskrevne Vielsestale til Rantzau og hans 1ste Hustru. Samlingen rummede mange værdifulde og kostbare Værker, bl. a. af Ligprædikener omtr. 80³.

s. 22 Rantzau vides ikke selv at være optraadt som egentlig Forfatter; men som saa mange livlige og gode Hoveder havde han let ved at gjøre Lejlighedsvers, af hvilke maaske adskillige have været mellem de efter hans Død solgte Manuscripter. I sin Ungdom maa han have været æstimeret som Poet, hvis man tør dømme efter et i Bornemanns Ligprædiken over Fru Kirstine Bille, sal. Hr. Otto Skeels (Kjøbenhavn 1708, Fol.) indført Æredigt af E. D., hvori det mod Slutningen hedder:

Men hvad er Skialderen? vor Bording er i Grav,
Vor Kingo haver og lagt fra sig Bispe-Stav,
Vor Aröboe sov bort, og kom til Roe og Hvile,
Og Dorothe ¹ hun kand ej Linner flere stile,
Vi andre er undskyldt. Vel svinger nogle op,
Ret som Apollo paa tve-kløftet Bierge-Top;
Men det er meget faa, de rare er at finde;
Vor Rantzov, som er rejst for Ære-Krants at vinde ²,
Muus, Thura, Sorterup, og Carstens ligesaa
Er Karle, som nu paa Parnassi Bierge staa.

Enkelte af Rantzaus Digte, hverken værre eller bedre end saa mange andre af hans Samtids, ere endnu opbevarede i Ligprædikenerne over de Personer, til hvis Ære de ere skrevne ³.

Inden sin Afrejse til Norge 1731 skjænkede Rantzau med højsindet Gavmildhed en værdifuld Samling Haandskrifter, femten i Tallet, mest Membraner, til Universitetets Bibliothek, der ved Kjøbenhavns store Ildebrand 1728 havde lidt saa smertelige Tab. Blandt disse Haandskrifter ere saa kostelige Sager som Calendarium Nestvediensense, Exordium Carae Insulae og Codex Esromensis, der fra Arild Huitfeldt vare nedarvede i den Ulfeldtske Slægt og fra denne igjen til Rantzau ⁴. Under sit Ophold i Norge betænkte han Christiania Cathedralskole med en Boggave ⁵, og 1758 skjænkede han Odense Gymnasium en anselig Samling Bøger og et Astrolabium ⁶.

s. 23 Rantzaus Pligtfølelse og Ordenssands viste sig ogsaa i den Omhu, han havde for sine Embedsarchiver i Christiania og Odense. I en Forestilling til Kongen af 26. Juli 1732 erklærer han, at han har funden »det saakaldede Archiv« paa Akershus Slot »ligere en Svinesti end et Archiv, Papirerne i Skarnet og i Flæng henkastet uden Orden og uden, saavidt endnu er funden, allermindste Registratur.« Efter hans Forslag blev en Commission nedsat, og denne leverede 1733 og 1734 en endnu bevaret Fortegnelse over Archivet, som ikke gaar længere tilbage end til 1620 ¹. Ved sin Tiltrædelse af Fyens Stiftamt lod han strax 1740 Archivet gjen-nemgaa og affatte omhyggelige Registraturer over dets Indhold i to Bind, 1540—1721 og 1722—40, der fortsattes med fem Registraturer over de i hans Embedstid tilkomne Acter.

Saa meget desto forunderligere er det, at enkelte Dele af Statholderarchivet maa han have taget med sig til Danmark; i det mindste to Copibøger fra hans Embedstid — 1734—35 og 1735—36 — ere efter forskellige Omskiftelser havnede paa private Hænder i Danmark, og kun den sidste er det lykkedes at erhverve til Rigsarchivet ².

Ogsaa nogle norske Klosterarchiver — Hovedøens, Værnes og Gimsøs — skal han have medført til Danmark; det er disse, som han, hvad ovenfor er antydnet, i sin høje Alderdom, da han ikke længer var Herre over sine Handlinger, skal have opbrændt ³.

Rantzau har i Historien efterladt sig Mindet som en af de smukkeste Repræsentanter for det 18. Aarhundredes højere Embedsstand; fin Dannelse, omfattende Interesser, Retfærdighed og Omhyggelighed i Embedssager give hans Personlighed et højst sympathisk Præg. En Samtidig ⁴ omtaler ham som »en Mand saa berømt af sit Gesandtskab i Berlin, af sine vigtige Tjenester imod Riget, af Marinens Bestyrelse, Statholderskabet i Norge, af sin Lærdom, sin Høflighed og, det vigtigste, Ærlighed, Troskab imod Fædernelandet, Gudsfrygt, at han gav en af de ældste Ære-Slægter i Danmark en ny Glands og ærede den endnu mere, end æredes s. 24 deraf«, og kalder ham »denne store Mand, der saa heldig forenede den franske Høflighed og danske Ærlighed med hverandre«. Hofman omtaler i sine Efterretninger om danske Adelsmænd ¹, at han var saadan Elsker af Studeringer, at han endog paa Jagten brugte Tiden dertil. Et lidet Træk, der viser, paa hvilken venskabelig Fod Rantzau stod med sine Præster, er opbevaret af Bloch i Den fyenske Geistligheds Historie ², hvor det fortælles, at han var engang i et meget ondt Vejr redet ud paa Jagt og traf paa Barløse Mark Sognepræsten, Hr. Steen Holger Bang, som med et Knippe Foder under Armen og noget Æde i en Strippe var gaaet ud for at kvæge sine Svin; Greven, denne muntre Herre, forundrede sig over dette usædvanlige Arbejde af en Præst og tiltalede ham saaledes: »Det har I vel nødig, min kjære Hr. Steen, at gjøre Jer Livet saa surt og gaa ud i dette haarde Vejr med Føde til Jeres Svin«. »Gode Herre,« svarede Hr. Steen, »mig synes, at det er langt ædlere at gaa ud i ondt Vejr for at se de stakkels Creaturer til Gode, end af Jer at ride ud for at gjøre dem ondt«.

Rantzaus Portrait efter Maleri paa Gaunø er gjengivet i Osc. Alb. Johnsen, Norges Historie 5. Bind I, 221

(Christiania 1911); de i Dansk biografisk Haandlexikon og Danske Herregaarde ved 1920 (under Rosenvold) meddelte Portraiter synes at være tagne efter samme Maleri.

Til Forstaaelsen af Rantzaus Breve har jeg søgt i Noter at meddele de fornødne Oplysninger, saavidt det har været mig muligt, fjernt fra Hovedstadens Kilder, at samle saadanne. Til Klaring af adskillige Spørgsmaal have mine tidligere Colleger i Rigsarchivet samt i det sjællandske og jydske Landsarchiv beredvilligt staaet mig bi, ligesom jeg har de Herrer Professorer Steenstrup og Norvin, Ordens- Historiograph Bobé samt Udgiveren af Grams Breve, Contoirchef H. Gram, at takke for mange Bemærkninger. For Meddelelser om norske Personer og Forhold skylder jeg Hr. Archivamanuensis A. W. Rasch megen Tak.

s. 24

Odensed. 10de Janv. 1731.

Velædle og Velbr HEr Assessor!

Af HEr Assessors Høystærede under 6te hujus³ seer jeg, Hands gamle Venskab for mig endnu continuéret, og har een ny Prøve af Hands Godhed s. 25og Omhue for mig, hvorføre jeg efter gammel Trofasthed og Oprigtighed er Hannetn med ny Erkiendtlighed høyligen forbunden¹.

Jeg blues sandeligen ved at distrahere HEr Assessor fra saa vigtige og solide Forretninger og at incommodére Ham med slig een bagatelle Commission, mens hvor skal mand hen, jo tilforladeligere Mand, jo hellere søger mand ham paa haanden; saa gaar det mig, Huus skulle jeg have, og jeg kiender ingen, jeg har tancke om, der bedre kand forhielpe mig dertil, end HEr Assessor.

Paa dend fod Madame Hartvigsens slaar mig sit Huus fore², kommer vi to ei sammen, og er det ingenlunde min Leilighed at sætte Penge i dette Huus, langt mindre at blive 3die Mand i een forgieldet Stervboe, og til sidst rage midt i Deres Proces, jeg ingen Lyst haver til.

Saa er vel og 500de Rixdlr., siden vel høyt skal være, det alleryderste nogen ærlig mand kand eller bør give af sligt et slet Huus, naar, vel at forstaa, Made Soel³ vil fløtte ud, og jeg kand faa Huuset alleene, vil jeg endelig, for at komme under Tag, bidde i dette suure Æble, da det sandelig er et heelt u-mageligt Huus. Geheime Raad Rosenkrantzis⁴ gaard paa Christanshafn har jeg spurt Geheime Raad Blome⁵ har leyed, saa der ei meer er at tænke paa, og Schuppis hør jeg Løvenørn har faaed⁶, men Krøyers⁷ paa Østergade troer jeg endnu er fangelig, mens kiøbe er hvercken min Leilighed eller Agt. Skulle jeg hertil anvende nogen Capital, da gestaar jeg gjerne, jeg hellere endda re- solvérede til, med Tiid og Stund, at bygge efter min Leilighed og magelighed. Saa sterck spiller endda dend afbrændte Byes Aske i mit yncksomme Øye. Vilde Made Justesen⁸ paa Østergade fløtte ud og leye mig heele Gaarden nogenledes for sit værd; var jeg og vel tiendt med samme, mens der er icke et Cammer i heele Huuβed, jeg for mig og Domestiquer kand undvære. Sal. Baron Jens Juuls⁹ gammel gaard i Laxegaden kunde maaskee og beqvæmme mig, om dend er at faa.

HEr Assessor fortryder ei paa, jeg bemøier Hannem med alt dette. s. 26Min Otto¹ giver jeg ordre at forfare hos Dennem om Deres Befalning, da HEr Assessor er saa god at instruére ham i dend materie, og at forsende Hannem, hvor De for got befinder. Hvad De her udj gjør og lader er jeg aldeles fornøyet med, saasom dend alleryderste tiid er i hænderne, og obli- géret HEr Assessor mig høyligen sig dette for alvor at vilde antage. Jeg skulle holde mig for løckelig, om jeg igien kunde være HEr Assessor til nogen tieniste og Velbehag, der jeg, næst min Koenes og Søns Hilβen og al selv begierlig Velstands erønskning til dette indtraadde med mange paafølgende Aar, med al Ergivenhed og redebond Tienistfærdighed stedse forbliver Velædle og Velbr HEr Assessors

Tienistberedvillige Tiener C. Rantzau².

P. S. Da Madame Hartvigsen selv med sidste Posten har skrevet mig til, saa sendes herpaa indsluttet mit Svar til Hende under aabed. Seigl til HEr Assessors behagelige Eftersiuftn, som Hand derefter er saa god, at tillacke og overgive min Otto til befordring. Krøyers Huus i Østergaden var jeg vendteligen bedre tiendt med end Madame Hartvigsens, om dend var fangelig.

s. 26

Brahesborgd. 20de Janv. 1731.

Velædle og Velbr HEr Assessor!

Hvor nøttig jeg end finder HEr Assessor er ved anden publico tienlig og for Hannem behageligere Forretning, nødes jeg dog til atter at bemøye, for eengang i saa fortræden een Sag at naae endskab. Med Madame Hartvigsen seer jeg nock det sigter til uendelig Vitløftighed, og at derved bliver indtet at gjøre, tilmed holder

jeg og i mine tancker Harboes gaard paa Østergade³ beqvæmmere og mageligere end dend anden; jeg supponéer derhos, at dend paa Tag, Loft, Gulv, Vegge, Vindever og Fyerstæder med videre er i forsvarlig brugbar Stand, jeg saa meget desto mindre tvifler paa, som itzige Eiere, Procurator Anders Bruun tør compromittére paa Siufn af u-villige Mestere, bliver altsaa intet for mig til overs, da jeg skal over og maa under Tag, end i Guds Nafn at slutte med denne, hvilcket HEr Assessor er saa god, som allerbest og fordelhaftigst for mig skee kand, paa mine Vegne at afgjøre og indgaa, hvor med jeg aldeeles er og skal blive vel fornøyed og vel tilfreds, ligesom HEr Assessor det afhandler og aftaler, skjønt 6oode Rixdalers Leye for saadan een Gaard er et vel suurt Æble at bide i, og maa jeg bekiende, de s. 27got folck profitéer af andre Folckes Ulycke. Da Madame Justsen ei vil fløtte, beqvemmer samme Gaard mig icke, som jeg ei kand have mindre end heele Gaarden. Madame Juuls paa Kongens Torv¹ var jeg endda verre tient med.

Numsens² i Laxegaden er og ickuns een maadelig Gaard og ingenlunde min Leilighed at kiøbe samme, ligesaa lidet som Krøgers paa Øster-Gade, jeg dog holdt for dend beste, om dend var at faa til Leye, thi at kiøbe er jeg ei saa kier af Byen, jeg nogen tiid her til skulle resolvére.

Hvor forlegen jeg end er, er jeg dog herved gandske rolig, vel forsickred HEr Assessor hielper mig her udj til endskab og handler for mig, som om det maatte være for hannem selv, hvorimod det alletider og i alle tilfælde, naar mig ickuns maatte gives Leilighed, skal være mig een skyldighed og Fornøyelse i Gierningen at udviise med hvad Ergivenhed jeg stedse er og forbliver Velædle og Velbr HEr Assessors

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau³.

P. S. Ved Contractens Slutning er HEr Assessor vel saa god og ob- servéer, at hvis Udgiffter og expenser paa Grunden og Gaarden med alt andet deraf dependérende, gaar paa Eyerens Reigning. Indsluttede er af Hands Excelences Hr Geheime Raad Sehestedt i Paris hands Composition.

Udskrift: Velædle og Velbr HEr Assessor Gram, Kongl. Mayts Archi- varius, Bibliothecarius og Historiographus, a Kiøbenhafn.

s. 27

Brahesborrigd. 27de Janv. 1731.

Vel Edle og Velbr HEr Assessor!

Aldrig kunde Bref meere fornøye mig, end HEr Assessors Høystærede af 2 3de Hujus, hvoraf Jeg med Glæde seer min Sorrig for Huuß er sluckt og tager jeg med kyß paa Haand mod de af HEr Assessor for mig stipulerede Conditioner: aarligen at betale de 550 Rdr Currant af Procurator Andreas Brun nu tilhørende huuß paa Øster Gade,⁴ General Major Bahrenfleth⁵ endnu i boer, Eyeren at levere Gaarden i forsvarlig Stand og hand Selv at betale alle paa Grunden heftende Skatter og Omkostninger, Vægter Penge og Gadens Ren- holdelße undtagen. Jeg tacker HEr Assessor hiertelig, at hand har vildet overtage s. 28sig Contracten for mig at udstæde, dend Jeg ved min ankomst i alle sine Ord, Puncter og Clauseler ved min Ankomst [sic] gjerne ratificéer, hvorføre denne min Missive skal være desmidlertid fuldkommen Forsickring, og kand jeg med al Erkentlighed give HEr Assessor dette Skudsmaal, at hand er en tilforladelig Commissionaire; dersom hand ey er saa indtagen af Antiquitåten at nogen moderne Beauté kand røre hands koldsindige Hierte og indtage hands lærde Sind, vil Jeg gjerne beyle for hannem igien paa allermindste Vinck, hand giver mig, og skal det aldrig fattes mig uden paa Leylighed at udviise, med hvad Ergivenhed og Tienistfærdighed Jeg stedse er og forbliver Vel Edle og Velbr HEr Assessors

Tienist Ergivene Tiener C. Rantzau¹.

P. S. Min liden Secretéer² recommandéer sig til HEr Assessors Venskab, gode Omhue og Forsorrig, der om hand ved Ankomsten med mig, videre hos Dennem skal anholde.

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram Assesseur Consistorial, Antiquaire et Bibliothiquaire de S. M. le Roy de Danmarc, Norvegue p. p. a Copenhague.

s. 28

³el Edle og Welbr HEr lustitz-Raad!

Ieg har med det Nye-Aar havd een nye Prøve paa HEr lustitz Raads gamle godhed og Venskab for mig, der udkræver nye Erkentlighed paa min side og huorfor jeg billigen paa nye er HEr lustitz Raad høyligen forbunden. Alt nyt er ei altid got, mens sandeligen inted kand være bedre, end HEr lustitz Raads sidste Oration til Universitåteds Indvielße paa nye, og er mig skeed en stor tjeneste, at HEr lustitz [sic] har vildet være saa god at sende mig dend⁴. Ieg læser, kand jeg forsickre, saa mange fortredelige og kiedsommelige

ting, at dend har rett været mig som een qvaegelße og Lettelße i Sindet, dei i mine tancker aldrig bedre forlystes eller meere opmuntres end ved slige behagelige og deilige tings læßning, dersom ickunds øynene vilde staa bi, jeg grandgiveligen kand mercke lider meere heroppe end der nedere, huad enten det nu er dend Excessive stercke Kuld eller og dend megen Snee, der tager paa øynene. Sit quid sit, kunde HEr Lustitz Raad aldrig have forsvared det, s. 29huercken for sig sielf eller for mig, dersom jeg skulde have beed at læse deres Oration, endtil dend havde været tryckt, og kand jeg ei nocksom fuld- tacke Dennem for samme.

Ieg vilde, jeg herfra kunde sende noged igien, mens jeg er saa obruéred af Forretninger, at, huor gierne jeg end vilde, har jeg ei et øyeblik til overs pour Curiosa og pour la Speculative, da Landets egenskab og particuliere Væsen kunde meere end nocksom occupere een dermed alleene; dog sancker jeg adskillige Materialier, det vanskeligste er at faa fabulosa separéred, da de vittigste og troeværdigste Mænd ere sielv meged pour le merveilleus. Gemeen Mand vil jeg ei tale om, Hand lod sig Korsfæste for Sine Eventyer, dog for- sickres, det haver været verre før. Een vel merckelig ting er Beskrivelßen her indsluttet om denne Fisk ¹, der desformedelst og kaldes Spaamanden; Biskop Hersleb forsickrer Hands Fader ² at have havd denne Fisk og Hand sielf at have seed effecten; Fisken er mig beloved, HEr Lustitz Raaden vilde med min respects formelding communicére Ambassadeuren og Ambassadricen ³ dette og didactisére med dem herover; dend ratio Physica, her anføres, siufnes mig heel inept; dette er Beskrivelßen, saaledes som Herslebs Broder ⁴ har indhentet og sendt dend, da jeg med stor forundring og nogen Contradiction paa min side hørte Biskopen første gang fortælle det; Experientia docebit; til al lycke er det af de ting, der desmidlertid ei fordømmer een Thomam. Ieg har underveis fra HEr Spidbiørg ⁵ een Beskriveisse og et Kort over Malle-Strømmen ⁶. Ieg er s. 30viß paa, Ambassadricen vil glæde sig til; Intted skal glæde mig meer, end alletider at spørge, HEr Lustitz Raad lever og lider efter eged ønske, og skulde det inderligen fornøye mig, om jeg hisce in oris kunde være HEr Lustitz Raad til nogen tieniste og Velbehag, da Hand allesinde skal finde mig ad nutum intentus som dend, der nest min Koenes fligtige Heißen med al oprigtig venskab og redebond Ergivenhed stedße skal findes WelEdle og Welbr HEr Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Conrector Skytt ¹ har bedet mig recommandére Ham til HEr Geh. Raad Rosenkrantz i Hands Ansøgning om Trundhiems Kald; ingen kand bedre fremsætte Hands bekiendte merita end HEr Justitz Raad.

s. 30

Vel Edle og Velbr. HEr Justice-Raad!

Jeg kand ei nocksom fuldtacke Hr. Iustice-Raad for Sin gode Omhue i at besørge Medaillen over Norske Reysen ² og har Hand herudi ei alleene arbejded s. 31for mig som sin gode Ven, mens endog for Posteritäten. Jeg skulde før have besvared HEr Iustice-Raads første meged ærede, dersom min Omreise i Landet det icke havde forhindred; jeg haver tilstilled Hands Mayt samme Brev originaliter, hvorpaa Hand Allernaadigst haver approbéred Medaillen og i alt bifaldet Deres førte Sentiments, saavel som de i sidste ærede Skrivelse med dend reenere og tildeels forandrede Tegning, jeg Hands Mayt og extract-viß Allerunderdanigst haver insinuéred; Medaillen med dend siddende Gudinde og Cornu copiae er i fuld Arbeyde, kunde ickunds Stempel-Snideren vel executére dend, som Stuckenbrock ¹ dend meged propre haver aftegnet. Samme Stucken- brock havde projectéred een: Kongen i een Char eller Triumph-Vogn ved Norske Klipper, af Norske Indbyggere omgiven, med det Motto af Virgilio : Exspectate veni; mens foruden at dette var for meged chargéred eller opfyldt og ey frit eller degagé, paßer sig det og icke paa Kongens Komme til Skibs; under Kongens Buste stod dette vel slette Chrono Distichon :

eXClpe nVnC sVblto borea tVo gaVDIo regeM ²,

og som Hands Mayt ved denne Occasion vil have 2de Medailler slagene ligesom paa Sal. Kongens Norske Reyse, er denne Medaille og approbéred, dog saa at dend første, der alt er i Værck, først skal fuldfærdiges, desmidlertiid vilde dend endelig corrigéres, da O baade i Tuo og Gaudio ere lange, der dog bør være korte, subito og her ickunds er fylde Kalck, saa det var meged got, om i henseende til Fremmedes og Kyndiges samt Posteritätens Censur noged klyg- tigere og ingenieusere kunde suppeditéres, allerhelst da Chrono Distichons i mine Tancker ei ere vit her; der var een magnificq Leilighed til denne Medaille for hvem, der var bel esprit, ved det, at baade Konge og Dronning har i een nye anlagd Grube, der blev kaldet Kron Printz Fridrich, afhugged et Støcke vel rart gedigen Sølv. HEr Biskop Hersleb har vidst meged feliciter at ap- plicére det i sin Prædicken, allegérende de Stæder i Psalmen og ellers, hvor der tales om Biergene, som jeg alt vitløftigere kunde melde, dersom min Tiid tillod mig det. Ingen Tid skal HEr Iustice-Raad ei finde mig uden med al Ergivenhed og redebond Tienistferdighed Veledle og Velbr HEr Iustice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ³.

Christianiad. 4de Iulii 1733.

s. 32

Vel Edle og Velbr. HEr Justitz-Raad!

Jeg haver ladet anstaa at tacke Hr. Justitz-Raad for Sin store Godhed og havde Moye med at projectére Medaillen over Deres Mayestäters Reise til Kongsbiørg, der ei kand være bedre og er aldeeles dans le goût des anciens (i slige Ting, naar skal naae nogen Fuldkommenhed, bør imitéres, mens derhos beklageligt, de som oftest ere saa inimitable) endtil dend Sag naaede sin Rigtighed ved det jeg med forrige Posten tilsendte Hands Mayt dend efter Hands Ordre af Berg-Mester og Berg-Assessor Stuckenbrock derover forfattede meget propre Tegning, der heel vel expriméer Tingen og ei er for opfyldt eller for meged i hinanden. Jeg fick dend saakort før Postens Afgang, at det var mig umueligt samme Dagen at give hr. Justitz-Raaden nogen Notice derom, da Hand dog vel faar indseende ved Slagningen af diße Medailler, efterdi jeg reent ud haver sagt og tilmelded Hands Mayt, det Stemplerne ei tilgavns paa Kongsbiørg kunde skiæres; jeg har ved Udkast til Tegningen samt ved Beskrivelse til samme, efter Udtog af Hr. Justitz-Raads Brev, for saa vit deraf hertil behøvedes at vides, gaaed Stuckenbrock best mueligst til Haande, og undseer jeg mig ingenlunde i diße tilfælder saa ofte at falde hr. Justitz-Raad besværlig, som jeg ingen kiender, der villigere og bedre i diße Ting kand ar- beyde pro gloriâ patriæ, og, som det efterlades Posteritâten, vilde dend ei skiønne vel paa denne Tids Verdens-Goût og Skarpsindighed, naar der af platte Jventioner og Knippel-Riim sammensmededes Medailler, sapienti sat.

Rector Stéensen ¹ i Bergen, der sandelig er een smuck lærd Mand og har Belles lettres, havde jeg nær giordt despérat ved det jeg lod Hannem læse HEr Justitz Raadens Omdømme om Chrono Distichons ². Hand beklagede hoyligen for første gang at være falden paa den ulyckelige Méchanique Pointe af Forstand ved Kongens Komme til Byen, og at Hand havde kundet spared sig een hoben Umage, dersom Hand tilforne havde seed Hr. Justitz-Raads Censur.

Jeg tilbeder mig HEr Justitz-Raads sædvanl. Venskab med Forsickring, det inted skulle være mig fornoyligere end ved given Leylighed i Gierningen at kunde udvise, med hvad Beredvillighed og Ergivenhed jeg stedse forbliver Hoystærede Hr. Justitz-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ³.

Christiania 9de Octbr. 1733.

s. 33

Christianiad. 17de Octobr. 1733 ¹.

Vel Edle og Velbr. HEr Justice-Raad!

Som jeg seer af HEr Justitz-Raads Hoysterede under 1ode hujus ², var det ret til paß og faldt vel i Traad, det jeg idag fiorten Dage tilsendte Hands Mayt Allerunderd. dend fra Kongsbiørg tilbage bekommene Original appro- bérede Tegning til een Medaille over Hands hoye Nærværelse ved Sølv- Vercked med forespørgende, hvorleedes viidere hermed forholdes skulde, som ieg adressérede til Hr. Marchalck Gram ³ og forhaabentl. vel alt for længst er indløben, skjønt ieg ei fra Hannem eller fra nogen har ringeste Recepisse. Jeg referér mig i denne Materie til mit Brev af i dag aatte Dages til Hr. Justitz- Raad, jeg vil formode Dennem vel at være indhændiged.

Havde jeg før herom væred vidende eller kunde tænckt det, skulde med Posten idag Original approbérede Tegningen til dend første Medaille over Deres Mayters lyckelige Ankomst her til Righed, der ligger i Ober-Berg-Ampted, væred bleven sendt med, det Postens Afgang nu ei tillader: desmidlertiid følger her indsluttet under N° 1 dend paa Kongsbiørg projectérede Medaille, der inted gjør til denne Sagen, men ickunds sendes HEr Justitz Raad pour la rare invention og dends lange Jnscription, som og Autor strax fandt sig i, da jeg Ham det forestillede og qualte dend i Fødselen uden at vilde have dend videre. Efter Tegningen maatte jeg gerne vide, om det skal være Carpentum, Currus, Plaustrum, rheda, petoritum, pilentum, Cisium Essedum eller carrus, de forestilles at komme agendas udi. N° 2 er dend første Tegning, som par seconde reflection blev omgiort formedelst Righed tanquam subjugata provincia var re- præsentéred knælendes, hvor da dette blev forandred og indretted efter Tegningen N° 3, hvorefter dend approbérede Tegning, som er paa Kongsberg, i Sin Størelses Proportion blev Tegned, og forestiller dette veritatem rei baade med Kongs-Flagged paa Stor-Masten, saa og med de flire Skibe i Failed, der præsentéres; skulde, som jeg dog vil haabe, dend fornøden Efterretning til Medaillen derover at lade slaa ei heraf kunde have, skal dend Original approbérede Tegning fra Kongsbiørg paa mindste Ord, saa snart jeg derom faar efterretning, straxens vorde sendt.

J Forventning heraf forbliver jeg med al oprigtig Ergivenhed til al Velbehag og Tieniste stedse Hoytærede HEr Justitz-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ⁴.

s. 34

Christianiad. 7de Nov. 1733.

Vel Edle og Velbr. HEr Justitz-Raad!

For at foye Deres Begiering under meged ærede af 24de passato lod jeg straxens ved Expresse affordre de 2de af Hands Mayt Allernaadigst appro- bérede Original Tegninger over Norske og Konsberg Reisen, hvor de vare; mens, al Fliid uagted, blev Tiden mig dog for kort til at faa dem bort med sidste Posten af i dag aatte Dages, hvorfore jeg med Posten i dag Allerunderdanigst indsender Dem til Hands Mayt, hvorfra De vel HEr Justitz-Raaden bliver tilstilled, eller hvor Hand sig om samme kand melde, det jeg ei har skulled underlade til Tienistvenligste Giensvar herved at melde. Da det er Originaler, skiønner HEr Justitz-Raad vel Sielf, jeg Dem directè maatte indsende ¹.

Attituden i Norges Typo gestaar jeg gierne ey at have attendéred, ey heller det Løwen var for stoor, mens Hellebarden sagde jeg strax kunde aldrig blive saa, ellers siufntes mig, Tegningen var propre nock, da denne Stucken- brock ridßer heel net med Pennen. Tidens Korthed og Overflødigheid af Forretning tillader ey videre, der jeg u afladelig forbliver med al Ergivenhed Vel Edle og Velbr. HEr Justitz-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ².

P. S. Ieg veed ei, om HEr lustitz-Raad har seed det Skrift, der ugentlig i Stockholm paa Svensk udkommer, kaldet Svenske Argus, og er een Art af Spectateur; jeg læser det med Fornoyelse, og har slige Skrifter dend Nytte at vise, i hvad Feyl eller Ridicule een Nation meest laborérer, og skiønt jeg noged nær kand forstaa Meeningen, echappérer dog mangelen Klygt ved et og andet uforstaaeligt Ord, og er Skade, mand ingen god fuldstændig Svensk Dictionnaire haver, skiont mand vil forsickre, der nu arbeydes paa et ³.

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de lustice, Archivaire, Bibliothecaire et Historiographe du Roy, a Copenhagen.

s. 35

Veledle og Velbr., Hoytærede HEr lustice-Raad!

Blant utallige Nyt-Aars Breve, hvormed jeg har væred saasom obruered, kand jeg forsickre, HEr lustice-Raads har rett hiertinderligen glædet og for- nøyed mig, baade fordi, absit adulatio, jeg er alletider kier af at see Brev fra een Mands Haand som De ¹, og picquéer jeg mig af at have dend Merite at kunde skiønne paa Deres; mens allermeest har det glædet mig derved paa nye at forsickres om HEr lustice-Raads gamle gode Venskab for mig, jeg fremdeeles vil have mig udbeded, contestérende, det ei alleeniste i dette Aar, mens i alle de, Gud behager at forleene mig, skal Hand ved hver mig nye given Leylighed have et nyt Beviis paa mit Venskabs Troefasthed og Oprig tighed og see kiendeligen, det diße vel forslitte Expressioner og forældede gammeldags Dyder ei reent ere udartede og udgaaene hos alle, og er jeg viß paa, HEr lustice-Raaden vil træde i det Forbund med mig, at, saa længe vi toe lever, skal de dog findes paa lorden, hvorved vi da under Guds vældige og bliide Haand vil vente os dend Naade, Lycke og Velsignelse, der bør følge dennem, det jeg og HEr lustice-Raaden af beste Hiertelaug vil tilforønske; min Koene med sin Helsen legger sit Ønske til mit.

Da jeg i saa lang Tiid inted havde hørt, hvercken fra HEr lustice-Raad eller fra nogen til Hove, om de af mig indsendte Medaille-Tegninger, var jeg ret derfor en peine; da det var Originaler, kunde jeg ei andet end sende Hands Mayt dennem Sielf, særdeles da de saa slet vare conditionerede, som jeg hør, Hands Mayt Sielf Allernaad. har behaged at fortælle, hvorleedes sig med haver tildraged. For dend Svenske Argus har jeg og ladet subscribére; jeg fandt et Ark i samme, skreven til Encouragement for Nationen, at oprætte et Assurantz-Compagnie, hvor Autor træder ind i een Supputation og Détail af Rigeds egne Skibe, der sandeligen er værd at attendére, jeg dog u-muelig- ens i alt kand troe Hannem til Villie; dette Skrift indeholder mangfoldige loco- seria, mens i mine Tancker ridiculerer Autor for meged sit eged Skrift. De Svendske Dictionarier har jeg sadt ud paa, haaber og at faa dem; her noyes vi endnu med vores gode gamle Troe, skiønt her og tales noged om Suur- deyen, særdeeles skal her være een Hiuel-Mand, een slet Arbeydere, een dyer Kompen og een stoer Bedragere, Aanden skal være kommen saa stærck over, saavel som over Hands Koene, at de for ingen deel vil, deres Lius maa staa under Skieppen; hos dennem tales der om Forsamlinger, jeg hører det uden at agte derefter; spreta vilesunt, saalænge Geistligheden ei styrcker, opirrer eller opmutzer de Ting, ere de af ringe eller ingen Betydenhed. Paa Moss skal der og være een Capellan ², der tiltager sig Conscientiam scrupulosam over de Ord: Kieriste Christi Venner, som mig er fortalt, der er, siufnes mig, s. 36vel longe petitum, da Deus [est] scrutator cordum, i det ringeste kunde hand uden Scrupule, juxta me, sige det optative; mens diße Ting giver jeg een hver sielf at betæncke; det klygtigste er, at dend gemeene Mand paa Landet skal, da Hand hørte Forordningen i faveur af Pietisterne ¹

oplæse paa Prædicke- stoelen, være falden paa de Tancker, det Præsterne nu ei havde forlov at straffe dem eller Synden; de maa vel ei være ret opliuste; andre derimod skal med stoor Fliid have erkyndiget sig om, hvad Pietisterne havde for een Troe, og om dend var bedre end Præstens, siden Hand ei maatte skiende paa dem; alt dette holder jeg for Dientes. Biskop Hersleb yttre sig ei med det ringeste videre, end at Hand ei kan improbére, det Folck kommer sammen for at læse og bede; Ingen er vel saa ugudelig derpaa at finde at sige, al den Stund de ei prædicker efter Aandens Drift, entholder sig fra Meenigheden eller vil re- gulére dend eengang fast sadte Kircke Ordning.

Saa snart jeg faar det reen skreven, skal jeg sende HEr Iustice Raad een Beskrivelse over Mael-Strømmen, skreven paa Latin af HEr Spidbergh paa min Anmodning efter Frue Grevinde Pleloes forlangende, Kortet er hender dedicéred, som jeg vil submittére HEr Iustice-Raadens Censur og Critique, før det Hender overleveres. ² Ieg seer med Fornoyelse, det Bordings Poetiske Skrifter ei længere skal ligge i Dvale; ³ jeg vil ved HEr Iustice-Raadens gode Forsorrig blant de allerførste vente et Exemplar; Post Controlleur Schrøder skaffer mig det nock op enten med Reisende eller med Posten, om ei bliver for stoort, da det kand deeles i adskillige Gange; Mercurierne bør til viße tryckes med; hvad det Exemplar kand koste, skal jeg til al Tacke straxens betale. Ieg mindes ei rettere, end til dette Verck jo skulde subscribéres, og kand ei i hu komme, om jeg loed mig tegne og for hvor meged, hvortil jeg skal foye Anstalt, saa snart mig opliuses. Mine u-enderlige Forretninger tillader mig ingen Lecture suivie, saa mig ei kand skee støre Tieniste, end naar een Mand af bon gout vil give mig Anslag paa hvad nyt udkommer, der er værd at læse, saavel hos os sielf som hos fremmede.

Blev Con-Rector Schiøt ⁴ flyt herfra, var det een yperlig Ting, om her til Skoelen kunde faaes een goed Mand, der var sterck in Physicis, der burde excoléres besynderl. hisce in oris, hvor dend saa hoyligen behøves, som dend s. 37 mægteligen négligéres; Rask, ¹ inter nos dictum, habet muscas in capite og er saa got som emeritus; her i Riged er icke saa meged som een Navigations Skoele, da dend Velfærd burde bestaa af Seiladtz. Jeg gestaar gierne, diße pia desideria ere til deels interessérede, da jeg gierne vilde see min Dreng vel anførdt sampt delectere mig sielf med een og anden Experimenta, der og haver sin stoore Nytte; jeg beder HEr Iustice-Raad om Forladelse, at jeg saa længe distrahéer Hannem fra Hands Mues-ædte, Rotte-skaarne og skimlede Papiirer og sender Hannem i dend stæd dette som et fuldkomment Adkomst-Brev og Beviis paa dend oprigtige Ergivenhed og Tienstfærdighed, hvormed jeg stedse forbliver HEr Iustice-Raadens

Tienstvilligste Ven og Tiener C. Rantzau. ²

Christianiad. 23de Ian. 1734.

s. 37

Veledle og Velbr. HEr Iustice-Raad.

Det var ei i min Magt sidste Posten at tacke HEr Iustice-Raad, som ieg ellers burde, for Sit kierkomne og charmante Brev af i3de hujus; ³ det behøver ingen, mens fører sin Undskylding med sig, da der vel ei var nogen behageligere Correspondentz end HEr Iustice-Raadens, om Hands og min Tiid ellers altiid tillod det. Ieg tacker hierteligen for det mig tilsendte af Bordings Vers, jeg vel haver erholdet og med Fornøyelse læst; jeg finder derudi store Licencer, meged haut et bas, saa feuilles volantes giver større Idée om een Poet end et samled Verck, som kommer vel af det, det interesséerer meest, enten det er Roes eller Skummel, naar det paagielder bekjendte Persohner i dend Tiid, mand lever udi, uden for hvilcken Consideration et Vers behøver meged for at kunde soutenére sig ved sig sielv eller imod sig sielf, og har slige Skrifter næsten samme Skiæbne, sans comparaison, som tryckte Præ- dickener, saa behøvede Hand og hist og her Anecdote-Noter ; ieg skammes ved at være saa hospes in patriâ aldrig at have hørt viße Ord, e. g. det adverbium Skiøt, ⁴ Hand saa ofte bruger, og andre fleere Ord. Dend Svenske Aigus, om Hand i fremtiden, som ei alletiid kand ventes af slige Skrifter, soutenérer sig, vil meere og meere fornøye HEr Iustice-Raadens; ieg har skreved til Stockholm og subscribéred for samme. Mig er forvist forsickred, at Grev s. 38 Gyldenborg, ¹ som Geheime-Raad Rosenkrantz tillige med mig har seed i Engeland, skal være een af de fornemste Autores, om icke eene derom. Med de hellige Folck skal det ei være gaaed nær saa vit i Sverrig, som det disværre tegner sig her, da nogle af diße Svermere er forviist Landet, hvorved dend Ting er bleven quald i Fødselen. Her i Riiged tiendte slige Ting ei meged, det gaar alt saa vit, at dend raa og eenfoldige Bonde hentyder dend line ² Vinter og det slette Føre (der er een Ødeleggelse i dette Lands Handel og Vandel) til dend nye Troe, som de kalder dend; andre sværger og bander som sande Christne, de vil lade sidste Blods-Draabe for dend gl. Troe, og for at kunde komme dertil, beder de Deres Siæle Sørger underrette Dennem, hvori dend bestaar, ja der findes vel og de, som tør sværge Høyt og dyrt, Præsten har ei meere Lov til at straffe Synd og Last, siden de har hørt oplæse, Hand ei maa larme og skiende af Prædickestoelen. Det er ilde, at Vores beste og braveste Mænd skal nævnes i de Ting; her rouléerer under Haanden et HEr Biskop Herslebs Danske Svar paa HEr Biskop Hagerups Latiinske Brev; som alt dette er kommen fra Kbhfn, har HEr Iustice-Raad vel seed det, saa ieg ei behøver videre Herom at melde, da der ellers i mine Tancker var meged paa at siige, mens merckeligt er det, at mig for vist er forsickred (imellem os sagd), det Hersleb benægter nogensinde at have skreven

dette Brev, og jeg har seed Biskop Hagerups egen Haand for, da Hand benægter aldrig at have faaed dette Svar, saa det maa være, om saa er, een pièce supposée, som da vel er.³ I gaar viede HEr Biskop Hersleb 7 Præster ind, quâ solet facundiâ, og ei et Ord, der uden per valde longé petitum kunde hentydes til Tidernes Omstændighed. Vores Rector Rasck har ieg og denne Uge hørt perorére ved dend Leilighed, at Hører Essendrup⁴ blev dimittéred og Arbin⁵ igien introducéred. Brillerne, der som oftest gick af og paa Næsen, betog Ham dog ei Hands Emphasisin og fiére Assurance. Talen svarede nogenleedes til Hands Materie og kunde kaldes mediocrabiliter (om det ellers var Latiin), for at siige noged meer end mediocriter. Skeer her nogen Forandring med HEr Con Rector Schiøt, legger ieg alle Aarer om Borde for at faa et nogenleedes got Subjectum in Physicis, og tacker ieg for dend Persohn, HEr Iustice-Raad har nævnt mig,⁶ vel forsickred, Hand ihukommer mig og Skoelen med det allerbeste Forslag. Imorgen prædicker Provsten HEr Dorpt her i Huused, agter sig straxens s. 39 neder til sin St. Nicolay Meenighed.¹ Herfra falder ei videre at melde, mens vel at forsickre, det ieg med al redebond oprigtig Ergivenhed og med største Estime stedse forbl. Vel Edle og Velbr. HEr Iustice-Raadens

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.²

s. 39

Christianiad. 24de April 1734.

Vel Edle og Velbr. HEr Iustice-Raad.

Det er uden al Omsvøb og Forstillelse, jeg oprigteligen kand forsickre HEr Iustice-Raad, det ingen Brev-vexling var mig behageligere end Deres, dersom ieg paa nogen maade kunde finde paa at gjøre dend betydelig og angenehm og dersom min Tiid tillod mig det alletiider saa fornoyelig og vel at afpaße, som jeg gjerne ønskede. Alting tør mand ei skrive, meged gider mand ei melded, end da meere er ei værd at læses, hvoraf da nødvendigen flyder slette Breve, der inted mindre fortiener end al dend Tacksigelse, HEr Iustice-Raad behager at aflegge, og er det eene Aarsagen, hvorforfore Hand ei tiere seer Brev fra mig, der gjerne saae fleere af Hands, skiønt det var Synd at berøve de Lærde, som for Exempel Mr Bucklei, Hands Correspondentz om Thuani Breve til Lingsheim,³ jeg i diße Dage med Fornoyelse har seed HEr Iustice- Raads Navn opført for i Bibliothecque raisonnée, ved hvilcken Leilighed jeg ret fortryder, jeg ei for samme Bog har laded mig med antegne i Engeland, da jeg i diße Tider har bladet i dend efter dend slette Franckfurth Edition, jeg haver af A° 1628, og dog med største Behag læser dend saavel som Puffen- dorphs Latiinske Carl-Gustav,⁴ der er saa u-forskammed, jeg hoyligen undrer mig over, Hand ei er bleven imodsagd, og ærgrer ieg mig ret ved dend Læs- ning; i tyck Luft og vanskelige Omstændigheder er det til Sindets Lettelse at ærgre sig, hvortil jeg hellere tager fremfarne Tiider at pønße paa, end nærværende, nam quis tam patiens tam ferreus, ut teneat se. Blant u tallige betydelige, fornødne, nyttige, fortrædelige, og ieg frygter som oftest mishagelige, fortrydelige og forgiæves vigtige Forretninger, skulde det være mig til Sinds Forlystelse og jeg negter icke maaskee til Roes og Berømmelse for Efterkommerne, dersom jeg kunde faa een fuldstændig Beskrivelse af dette Riige, saa adskilligt og saa bemærkeligt som noged andet, mens jeg vilde have dend uden Skrømt à fabulis et traditionibus vindicata, meged grundig, saavel Topographicé s. 40 som in Antiquitatibus, naturalibus p. p. HEr Iustice-Raad kand aldrig forestille sig, hvor liden Hielp mand i de Ting kand vente sig her i Riiged, hvor alle (uden at vilde tale nogen brav fornuftig lærd Mand, som hidst og her, skiønt de udvaldes Tal ere faa, findes i Landet, for nær) ickunds bekymrer sig om meum et tuum, uden at bekymre sig for det forbigangne eller at tæncke paa det tilkommende. Indsluttet sender ieg HEr Iustice-Raad tvende Specimina om Mahl-strømmen, det første er af HEr Spydebjerg, der ligger gandske færdig reenskreven til Frue Ambassadricen efter Henders forlangende, jeg dog for sine Aarsager har holdt tilbage, endtil jeg faar HEr Iustice-Raadens Svar med piécerne igien, saasom ieg ei deraf haver Gien- parter.¹ Det andet er Sal. Biskop Krogs Svar paa Sal. General-Lieutenant Wiibes Spørgsmaale² og endelig Spydebjergs Anmerckninger herover; desmid- lertiid aflegger HEr Iustice-Raad vel hos Frue Ambassadricen og HEr Ambassadeuren ved Leilighed min Undskyldnings Compliment for Udeblivelsen, som jeg u-nødig vilde, De skulde mistæncke mig for Forsømmelse og Forglemmelse. De Svenske tage sig Deres Lands Berømmelse og Beskrivelse med stoor Fliid og endda større Bekostning an; ieg veed ei, om HEr Iustice-Raad har seed, i aflang Format, een Bog med idel Kaaberst✶. kalded Svecia antiqua et hodierna,³ dend første Tomus paa 150, dend anden paa 77 og dend tredie paa 126 Kaaberst✶., ligetil Tavaste-Huus, hvilcke Kaaber-Plader som størstedeels vel stuckene maa have kost store Penge; mens der er inted tryckt ved uden Index, een Beskrivelse derhos paa Latiinsk; Manuscript af HEr Grev Dahlbiere, sær- deeles over de Tydske Stæder, har ieg og, mens dend er meere end mager; det kand ieg ei siige om det sidste af Bording mig tilsendte, ieg hierteligen tacker for; største deelen deraf haver jeg, saa vit ieg i Hast har kunded kaste Oye i, fundet bedre end meged af det foregaaende, ieg skal med Forlængsel imodsee det øvrige. Med Religions Tvistighederne er det her nu, Gud være æred, gandske stille og tales eller høres ei tiere derom end Kbhfn. Posten kommer, da vi derfra har seed her een Correspondentz mellem een Frøecken og een Biskop, der giver et fornuftigt, rettsindigt og Christeligt Svar i slet Tydsk;⁴ Gud forbyde, Hand skulde lade sit andet Skrift gaa ud paa tryck, slige Scripta Polemyca eller Eristica bør ei gribes til uden i yderste Nødsfall, de forvilder s. 41 og forleeder meere end de opliuser og

opbygger, ja de baner Veyen til Spliid og Ueenighed, Kiætteri og Vildfarelse. Ieg vilde have nogen gammel myll-æt og forskimlet piéce at tiene HEr lustice-Raad med, siden jeg seer det Hand deri finder Behag; men Krogs Skrift er nock saa fabuleus som et ældere; een modern Sandhed forsickrer ieg er det, at ieg med al Oprigtighed og Ergivenhed stedse forbl. Hoystærede HEr lustice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau. ¹

s. 41

²Vel Edle og Velbr. Hoytærede HEr lustice-Raad!

Dend Censur, HEr lustitz-Raad behager under ærede af 8de May at meddeele mig over HEr Spydebiergs Dissertation om Mahle-strømmen, er, som alt, der kommer fra Deres Haand, ey at forbedre. ³ Ieg havde alt attendéred nobilissima som alt for ringe for Henders Caractére ⁴, er og allereede corri- géred, og har jeg et gandske nitidum Exemplar reen skreven færdig, som ickunds fattes at paaklædes i sømmelig Fransk-Dragt og med et par Ord fra min Haand til Ambassadricen at accompagnéres, da det vel ellers vilde ansees som alt for Ostro-Gothicum eller trop Allemand at sende Hender sligt et Skrift i saadan Materie og i saadan Sprog; saa een galant tournure maa her u-om- giengeligen til, om dend liden kiønne, stumpede Frue med de deyllig tindrende Oyen ei skal holde mig for Vice-Roy des Iroquois; det eeniste, der nu holder mig tilbage, er Madame la Prudence eller Politiske Considerationes efter Tidernes Løb og Omstændigheeder, thi, omendskiønt denne Correspondence al- deeles inted gjør til det dobbelte Konge-Vall i Pohlen og Kriigens Udfald der eller til Vores Alliance med Keiseren, saa veed mand dog vel, at der er saa vel Pédanterie de Cour som Pédanterie de guerre til, og Commentatores til Hove har Deres Glossarium for sig sielv, saa meged desto meer, som med sidste Posten, der dog ei confirméres med denne, Kiøbenhafns Breve gave at forstaa, det Ambassadeuren i Sundet eller paa Rheden var gaaed om Bord paa de Franske Skibe og bortseyled enten til Dantzic eller til Skaane; havde det saa væred, var det at bryde alting over tvert med os og jeg ei vel de bonne grace kunde indlade mig i nogen Correspondence, om hvilcked alt jeg først maa være underretted fra HEr lustitz-Raad og vide Hands gode Betænckende.

Dend gode Spydbierg er siden bleven een vel ulyckelig og fattig Mand uden Haab at kunde restituéres i sin Tiid, da Hands Meenighed med Ham er s. 42afbrændt; ¹ Hand melder mig, det Hand meest beklager, er 6000 Bøger, Hand i 40 Aars Tiid havde samled paa, og Hands Mathematiske Instrumenter, da Hand ei har faaed saa meged redded som een Bibel eller Psalme-Bog; thi Hand fant det at være sin Pligt dend gandske Morgen at være hos de først antændte Huuse for at opmuntre Brandfolcket og andre at gjøre deres Fliid og bærge, hvad de kunde, saa de og arretérede Ilden i 3 à 4 Huuse fra Kl. 3 til Kl. 8. Da Vinden uformodentlig vente sig og blev i een sterck Storm forvanded, der med saadan force og Gesvindighed drev Ilden til de andre, at inden 2 Timers Forløb blev de øvrige 324 Huuse antendte og inden Kl. 11 gandske lagde i Asken, saa at i een Minut blev ofte 10 à 12 Huuse ved denne Ild-Regn paa eengang anstuckne, saa det var dem umueligt at frelse noged uden Livet, da dog tvende voxne Mennsker blev opbrændte i Deres Huuse og dend tredie døde nogle Dage efter Branden, foruden mange andre, der ere meged beskadigede; dette haver jeg saaleedes ladet uddrage af HEr Spyd- biergs Brev.

Ionæ Rami historica descriptio, jeg har fra HEr lustitz-Raads Haand ² bliver til viße Grundsteenene til dette Værck, der falder lettere idéaliter at con- cipére end virckeligen at fuldføre; min Tiid vil ei slaae til for Overflødighed af Forretninger, der juxta conscientiam pro officio mig incumbéres; her løber saa mange Ting ind udi, at een Mands Alder, Videnskab, Indséeende og Begreb ei kand bestyre det, om ellers noged got skulde bringes til Veye, og kunde jeg i de Ting flye een vel dreven og kyndig Karl nock at bestille for at udføre det i Pennen; thi her findes aldeles ingen, der hvercken har lyst eller Acquis hertil, da det holdes for Brødløse Kunster, som det i sig sielv ei heller føder sin Mand; der skulde blive nock, der for anseenlig Salarium skulde overtage sig at øde Tiid og Bleck paa ridicule, inepte og fabuleuse Ting. Ieg skal erkyndige mig og flittig efterforske om af Sal. Mag. Melchior Ramusses Adversariis eller Kladder noged maatte findes; mens jeg maa troe, at Sønnerne, da Hand er død i deres skiønsomme Aar, vel har det borte; ³ Cantzelie-Raad og Rector Rasck ⁴ har i diße Dage opmuntred Vores Curiositæts og Nys- gierrigheds Andagt ved een Tale om Lavacris et Piaculis Veterum Norwe- gorum ac de eorum urbanitate, moribus vel politesse, mens Talen svarede ei til Løfted, i dend stæd blev Vi ført vitløftig omkring i mange ubekiendte Lande, Skicke og Love; dend stackels døde Pére le Bouhours ⁵ fick sit Appage og sin Anathematismum; megen laudabilem har hand ei fortient af os i Norden, mens s. 43Manden er død, og om [hand] end levede, tvifled jeg paa tog det op. Efter denne Harangve fuldte een liden Disputation, hvor Hands egen 12 — 13 Aars Søn opponérede under Respondent af nesten lige Alder over den Thesis: an foemina sit homo lige saa forslidt som foemina sielv; det merckeligste endda var, at Opponentens Profectus ere Colloquia Corderi Hand læser, der er vel slet af een Rectors Søn i de Aar og er ei stort at vise sig med eller at roese sig af; i de Terminis staa Vore Videnskaber her.

Der er ei dend Ting eller dend Videnskab til, bemte Rasck til Slutning jo lovede at vilde fremsætte, læse eller disputére over, et Danicé et Latiné, om Publicum deri fandt Behag, mens verba sunt p. p. Leiligheden til

denne solenne Act var een Hørers Afskedigelse, og som Rector propriâ autoritatê indsadte een anden, apostrophérende Hannem designatus N. N. Storm, ¹ da, som samme Persohn ei havde faaed sit Testimonium Publicum, er Biskopen kommen imellem og har fundet derpaa at siige, saa Hand først maa gjøre sig klar, før hand det kand betiene; hanc litem ego non faciam meam. Iacob Wildes lus Publicum skal jeg forskrive mig ; Stiernmanns Riks Dagars Beslutt har jeg til 1680, ² der maa være dend første Tomus, saavel som alle Forordninger til 31. Mens a propos om Mynten, De melder om, da sendes indsluttet een Guld Penge eller Tegn, hvad ieg skal kalde dend; mand kand see, dend haver været baaren om Halsen, og er funden under lorden paa Langsæter i Eds- bierg Sogn, hvor der findes een jern-Seng, 6 alen lang, de Tidens Kiemper efter Traditionen skal have ligged udi; jeg anseer det for de saa kaldede Boe- mercker, Om HEr Lustitz-Raad kand dechiffrére os dend Ting. Endnu er paa Hedemarcken funden under lorden aflange Terninger, som een Paralelogram- mum i stæden for Vore ere 4kantede eller i Quadrat, med den merckelige Forskiel, at der er ingen 2 paa, mens i dend stæd paa hver af de spidse Ender et Es; derhos laa 8 smaa Kopper, som midt overskaarne Skytler, de 2 noget større end de andre, med et boered Hull midt under paa Fladen, der ei gaar igiennem eller til Rundingen; det maa vidst nock have været et Spill af de Tider og formodentlig af Overtroe, som her er utallig, nedgraven. Slut- teligen maa jeg bede HEr Lustitz-Raad om Forladelse, at jeg distraherer med diise triviale Ting, mens for alle ting beder jeg derimod igien fuldkommen at være forsickred, det jeg med al Oprigtighed og Ergivenhed til al Velbehag og Tieniste stedse forbliver Hoytærede HEr Lustitz-Raadens

Tienistvillige Tiener C. Rantzau. ³

P. S. Ieg maa dog endnu melde, at, som jeg slutter dette, sendes mig Versuch einer unpartheyischen Historischen Nachricht der Hoch-Adelichen Rantzovischen s. 44 Familie in 4to af Iohan Friderich Noodt Slesvic , tryckt i Schlesvig 1733, tilligemed een Fransk Epistel fra Autor. Bogen er dedicéred til mig, til Grev Detlef til Arensborg, Førstelig Holsteensk Land-Raad, og til Grev Hans Rantzau til Aschbiurg, saasom ieg ei endnu har læst dend, kand ieg inted siige om samme.

s. 44

Christianiad. 17de Julij 1734.

Veledle og Velbr., Hoytærede hr. Iustice-Raad!

Dersom mand alletiider gjorde i Verden, hvad mand helst vilde, blev hr Lustitz-Raad tiere distrahéred ved mine Breve, og ieg havde ei ladet hands meged ærede af I2te Iunii saa længe ubesvared, da ieg finder hr. Lustitz-Raadens Breve at være mig een stoor Fornøjelse.

Dend gode Spydebjergs Ulycke ¹ bliver med Guds Hielp og ved Kongens Naade nocksom at forvinde; i diise Dage har ieg indsendt mit Vidétur for denne hiemsøgte Stad. Mens dend gode Plélo, forsickrer jeg, glemmer jeg aldrig, da ieg havde særdeeles Venskab, Estime og Consideration for Ham, det ieg beder HEr Lustitz-Raad at siige Hender med min Condoleance, saa snart hun kand taale at høre om de Ting ²; ieg skulde Sielf skrive Hender til, mens det var kunds til ingen Nytte paa nye at rippe hendes Saar. Det Skrift om Mahle-strømmen bliver venteligen nu inter derelicta, da der er kommen saa meged sært og bedrøveligt imellem; formodentl. bliver Ambassadrice vel ei lengere gammel hos os. Det har dog været mig een liden Trøst at høre, det dend Sal. Mand herfor har havd Ordre, som ieg dog aldrig burde eller kunde tvivle paa, skjønt mand forsickrede ney, der dog havde været altfor galt og alt for ulyckeligt; mand forsickrer, Encken har faaed een considerable Pension og et Regiment for Sin Søn. Ieg har altid sluttet, det var for, de bonne grace, at see ham rappelléred: Hands Stald-Brødre ere i mine Tancker i verre Fordømmelse, da, om mand skal troe Aviserne, de vel bliver Musco- viterne til Deel; der er noget skiult i alt dette, da Frantzosen har været saa koldsindig og saa luncken ved denne Undsetning, skjønt, som Avisen atter siiger, der gøres stoor Larm om, hvorfore Monsr du Gué Trouin ei alt er segled eller ei segler, mens Franckrige har naaed sit Oyemeed, sigted til Pohlen og rammed Tydskland og Italien ³.

Dend Guld Penge eller Bractea ⁴ er bedre i Deres hænder end i mine, der aldrig har gjort mig mindste Tancker om l'Arabe Kiouphique; dend skal gjerne være til Deres Tieniste hvad enten De nu Sielf vil under Deres eller s. 45 under mit Navn offerére Hands Mayt dend til Kunst-Kammered, om dend meriterer der at have Pladtz. Den Iern-Seng af 6 Alen (ieg taler efter andres Mund og altsaa obiter & breviter) skal ieg til Punct og Pricke erkyndige mig om og fornøye HEr Lustitz-Raadens Curiositât ¹. Til visse har ieg hørt tale om det nye Guld Horn og faaer Vi ventelig vel een fuldstændig Beskrivelse deraf ². Ieg har her een gammel Kaarde Klinge med Caractéer paa, ingen kand læse mig ³; Klingen kand lige saa lidet som Sengen blive sendt i Brevet, hvorfore ieg vil see, om de accurat kand afcopiére mig Skriften og foye her- hos; Gud hielpe vel alle jalouse Mænd, da her saa meged spørges med Horn rundt omkring Tundern; det er dog een Trøst, at det er Guld horn. De smucke Skrifter af de Svenskes, HEr Lustitz-Raad nævner mig, har ieg nu Leilighed at lade komme ved Vores Geh. R. Sehested fra Stockholm ⁴; ieg har i disse Dage faaed hiem l'Histoire des Provinces Unies par Mr le Clerc in Folio 3 Tom. med Medaillerne, som er et deyligt Verck, og een Histoire des Papes in 4to, som siufnes meged u-passionéert og vel skreven ; jeg har Doctor Swifts l'Art de mediter sur la

Garderobbe henne at hefte, saa ieg ei endnu kand siige noged derom, mens Authors Navn og Titulen har determinéred mig til at lade dend komme. Endnu har Vi inted hørt siden til HEr Cancellie- Raad Raskes universelle Løfter, og det er een Fordeel for Hannem, da des- midlertiid een hver kand fatte saa stoor Opinion derom, som ham Sielf lyster ; mig har hand uforskyldt gjort dend Ære at bombardére med indsluttede Di- stichum ⁵ over eet, det ieg Sielv skal siige, vel deiligt og mageligt huus, ieg har sadt paa Kongens Ladegaardsøe af Bielcke Bygning; mens kunde ieg flytte det med, begierte ieg aldrig at være prægtigere eller bedre logéred; een stoor Daarlighed vil ieg gjerne gestaa, mens endda bedre at bygge op end at bryde ned og lade falde ned, som fleere gjør i Verden, og med aldt det svare Arbeyde, Fortred og Møye, jeg har dagligen, var ieg verre end een Byddel mod mig Sielv, dersom ieg icke gjorde mig Sielv i det ringeste nogen For- nøyelse, det min Helbred og trænger saa hart til, da dend paa nogen Tiid ei haver været dend samme som før. Jeg har siden ei mindste hørt til de projec- térede Medailler over Kongens Komme her til Landet og til Kongsbiereg, veed altsaa ei, om de ere blevne slagne eller om nogen Forandring derudj er skeed; det ieg til viise veed, og hvorudi ingen Forandring er, er, det ieg oprigtigen med al Ergivenhed og redebond Tienistferdighed stedse forbliver hoytærede HEr lustitz-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ⁶.

s. 46P. S. Biskop Hagerup har tilstilled mig Copie af et Rescript, Kong F 2 har ladet gaa A0 1580 til Mester Hans Mogenßen Super Intendent over Tronhiems Stift, hvorudi Bogen kaldet Opus Concordiæ forbydes udi disse Riiger at indføres ¹, ellers følger her indsluttet nogle smaa Curiositæter, samme Biskop mig haver meddeelt.

Dend kiendeligste Antiquität, som nu er i Tronhiems Domkircke.

Sogne-Præstens Skrifte-Stoel er af Haardeste Ege Træ med sterck Poleer Forgylding. Paa Rygstycked sees malet og forgyldt 3 Personer, dend mellemste i Kongel. Positur, oven over Hands Hoved læses end: S. OLAVS; ved dend høyre Side een i Bispelig habit, over hvis Hoved læses: S. AVGV- STINVS; ved dend venstre Side een udi Striidsmands habit, over Hands Hoved læses: S. HALVARDVS.

Denne St. Augustinus er dend samme, som af Hvitfeld udi Bispe Krø- nicken kaldes Osterius electus — 1160. Hvilcked kand beviises deraf, at udi een af Dom Kirckens Capeller, som nu til Begravelser er indretted, der findes end omkring Veggene udi Steen disse Bogstaver at læse;

ALTARE HOC DEDICATVM EST AB AVGVSTINO
ARCHI-EPISCOPO ANNO PRIMO EPISCOPATVS EIVS
AD LAVDEM DÑI NRI IHV Xp̄i IN HONOREM STI
IOHANNIS BAPTISTÆ ET STC [sic] VINCENTII MRIS
ET ST SILVESTRI A° AB INCARNATIONS DÑI
MCLX SEXTO CALENDAS DECEMBRIVM.

Det siufnes og, at dette Capell er det sidste, som paa Dom Kircken har været bygt, saa at udi denne Ercke Biskops Tiid kand conjectureres, at dends Bygning har været i sin Fuldkommenhed. Dend samme Augustini Nafn findes desforuden paa een Kircke i Stiftd, Inderøens Hoved Kircke, hvor der i Steen muuren over Choers Døren inde i Kircken læses disse Ord:

A° MCCXXXIV BLEV DENNE KIRCKE WIIGD OG
BESKIKKET TIL EEN SOGNE KIRCKE AV AVGVSTINO
ARCHI EPISCOPO PAA LINDEROEN.

Hvoraf sluttes, at denne samme Steen Kircke er vel dend ældste nest Dom Kircken.

Fleere Inscriptioner haver ieg icke kundet finde enten udi Dom Kircken eller andre Kircker her i Stiftd ²).

s. 47

¹Vel Edle og Velbr HEr lustice-Raad!

Hvor fornøyelige HEr lustice-Raads Breve end ere for mig, tør jeg sandelig ei kaste Øye i det sidste, for ei at see dets Datum; saa høyiligen skammer jeg mig ved, det ei før at have besvared; mens naar mand afbryder de behagelige og forretter de fortrædelige ting, fører det sin Undskylding med sig og meritéer indulgence Pleniére. Mit Liv er et Beviis paa menniskens almindelige Leve-maade; jeg gjør sielden, hvad ieg helst, som oftest, hvad ieg unødigt vilde, og saaleedes fuldendes mit Løb her i Verden i idelig Forretning, Fortrædelighed og Vanskelighed og alting i største Ufuldkommenhed; talem me judico, talem me invenies, sed Semper Tui, ut debeo, memorem, Tui Studiosissimum & amantissimum, det ieg haabes snart mundtliggen at forsickre HEr lustice-Raaden, da ieg den 18. i denne Maaned efter erholden Kongel. Allernaadigste Tilladelse agter mig herfra giennem Sverrig. Er der desmidlertiid her eller paa Veyen der noged til Deres Tieniste, forsickrer ieg oprigteligen, ingen er meere redebond end jeg. Naar Gud vil Vi samles, skal ieg

udførligen besvare alting i Hr. Iustice-Raads sidste Brev sampt siige Dennem een og anden Particularität om Vores fælleds gode Vens, Sal. Comte de Plelos sinistre Algarade ², som Tiiden denne sinde ei tillader mig, da ieg maa være Stadtholder og Secretéer, concipére og corrigére, saa ieg mangen gang loed være at skrive og undskyldte mig med min Fuldmægtiges lovlige Forfald, om det ei var for Skam skyld. Min Seidelin ³ har over 4 Maaneder holdet ved Sengen og ei kunded sættet Pen til Papiir eller forretted det ringeste. Dersom Frue Ambassadricen endnu er i Kiøbenhavn, beder ieg Hender min Respect maatte formeldes: ieg beklager høyligen, om Hun denne Aarsens Tiid agter sig herfra til Skibs og over salten Siøe, Gud ledsage hender, hussvale hender og oprette Henders Forliis med al timelig Velstand og Fornøyelse; ieg har, veed Gud, havd største Compassion med Hender. Indsluttet maa ieg atter sende HEr Iustice-Raad noged nyt Krims Krams ⁴; Rask har forgieves brudt sin lærde hierne med dend Tønderske Inscription. I Hamborg har de, om mand ellers kand troe Aviserne, væred lykkeligere. Biskopen ⁵ har regaléred mig med et Exemplar af Salvings Acten ⁶, ieg havde vel Sielv kunded ventet mig eet af, om ei fleere; mens det gaar ventel. dermed, som med Kroningens og andre Medailler, der uddeeles ligesom Folck har Venner til Hove, og der s. 48har ieg formodentl. ei mange, naar ieg undtager det Naadige herskab Sielv, ieg alletiid kand trøste mig ved, saa længe det bekendte hic murus ahéneus esto p. p. ¹ maa staa fast og kand nytte noged.

D. 14de bliver Opslos Hospitals nye Kircke af HEr Biskop Hersleb, assistéred af 12 Provster og Præster, solenniter indvied ²; dend har faaed Tillæg af sin egen liden Meenighed, af gammel Bye; Kircke har der vel væred før, mens dend er bleven reparéred og af nye indretted, hvortil ieg gierne har gi ved 100 rd., skiønt ieg ei attraaer at blive een Læm af samme og beder Gud bevare alle mine gode Venner derfra, hannem ieg HEr Iust.-Raaden vil have anbefaled, forbi, med al Oprigtighed HE. Iustice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ³.

s. 48
4

Rosenvoldd. 6te Iunij 1735.

WelEdle og Welbr HEr Iustitz Raad!

Mangfoldige Forretninger, ei nær saa behagelige som dend fornøyelße at svare HEr Iustitz Raad eller rettere at sige at tacke Hannem for Hands meged ærede af 24de hujus ⁵, har holdet mig derfra, som jeg vil haabe undskylder sig sielv, naar ickunds betænckes, huad tid der gaar bort med at flacke saadan omkring, at huile sine forstødte Lemmer udigien; dernest har de første dage min Søn væred mig tanquam hospes gratus og jeg eene occupéred af Ham; dend tid vil venteligen komme, jeg bliver forlegen med Ham, des- midlertid skal Hand ei blive forliggen hos mig, og er jeg herudi af een tancke med HEr Iustitz Raad og skynder mig det meeste mueligt at faa Hannem paa Dørren; jeg skriver til dend ende idag til HEr Ober-Secreterer Schilling om et Latinsk Reise-Paß, venter og efterretning om dend sickerste route ⁶. Saa vit Hand endnu er kommen er Hand Gud være æred ei aldeles forsømt, mens s. 49det mercker jeg nock, at res judicii og Speculative Videnskaber er Hand meere for end for res Memorise, som er et tegn til et slags magelighed og at Hand ei for alvor griber sig an; mens huor ihukommelsen ei øves og prøves, tager dend meer og meer af, forgaar tilsidst slet og tager Iudiciummed med. Ieg tacker HEr Iustitz Raad for deres gode erindring om de videnskaber, der meest bequemme Hands Situation og but i verden, der og har gjort dend impression hos Ham, Hand fast har sat sig for for alvor at læse Historiam Po- liticam; in lure, er jeg viß paa, Hand vil vel reussére; thi Hand har et sundt omdømme og burde sandelig have en ypperlig Mand til Førere eller Hofmester, sed ubi gripsimus, og er ieg viß paa, HEr Iustitz Raad vidste mig ingen saa paalidelig og god, som Hand burde være at foreslaa, huad bekostning jeg end der paa vilde anvende, og naar Hand ingen veed, Huo kunde da vel giøre mig forslag paa nogen, ut possumus, jeg faar at suppléere dette ved brave Mænds Privat information; saa meged kand Poulsen giøre, Hand kand derefter paa Kammered gaa det igiennem med Hannem og see til, det Hand læser hvad Commentarier og bøger Hannem bliver foreskrevet. Kiendte HEr Iustitz- Raad sammestæds nogen braf Mand, Hand Specialiter kunde recommandére Ham til ved et par ord og opdrage General Inspectionen og Directionen over Hands Studier sampt tilmelde, huad Hand særdeeles bør applicére sig paa, da skeede mig sandelig en stor tieniste og Vens stykke, ieg aldrig skulde forglemme som dend, der detz uden er HEr Iustitz Raad saa høyligen forbunden.

Ieg vilde unde mig dend fornøyelse at see Hannem her hos mig. Ieg stiller mig, Huad Situationens yndighed angaar, Tusculanum saaledes for, sed cultius; rett længe holdt Hand det dog ei ud, thi her læses ickunds Restantz Domme, Iordebøger, Skatte Ligninger og slige Amoenitates numerariæ, og forlyster jeg min Søn diße dage med at gaa et Foged Regnskab igiennem, mens det værste er, at derved findes huercken utile eller dulce, saa det kand kaldes at give Hannem før sin Afreise veram notionem Patriæ; fattes ickunds, at Hand ei faar Wendsyßel bløde Enge at see; at dømme efter vores her, troer jeg aldrig det Land bliver tørt meer, mens faar vi nock der et nyt Mer des Alges eller Rør hav; snart maa jeg vove mig did, skiønt jeg først i morgen 8te dage, om Gud vil, gaar til Woldbiørg ved Wester Vau Vau; der, som her og overalt finder HEr Iustitz Raad mig med all Ergivenhed og tienistfærdighed HEr Iustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 49

¹*Christianiad. 7de Ianuarij 1736.*

WelEdle og Velbr HEr lustitz Raad!

I forgaars fick jeg HEr lustitz Raads meged ærede og kierkomne skri- velße ², dagen før var jeg bitter vred paa alle Nye Aars breve, huad ziirlige s. 500g Pyntede Lyckønskninger de end kunde medbringe; mens jeg blev god igien ved HEr lustitz Raads brev og gode ønsker, jeg siger hiertens tack og er Dennem høyligen forbunden fore, vel forsickred, de kommer af et oprigtigt, Huldt, troefast Vindelboe Hierte ¹. Ieg vilde ei for meged see denne Nye-Aars skick afskaffed, thi da fick jeg aldrig Brev fra Dennem, og det fornøyer mig ei Lidet alletider at høre og spørge got fra Dennem, mens allermeest fra Deres Egen Haand at see nye prøve og beviiß paa Deres gamle godhed og venskab for mig, dend jeg alletider skal skiønne paa, som sig bør, og svare til, som sig hør. Ieg vil igien tilforønske HEr lustitz-Raad alt det, Hand kand ønske sig sielv, som kand være Gud teckeligt, Hannem Sielv gavnligt og nyttigt, fornøyeligt og behageligt, og mig og Hands øvrige gode Venner glædeligt at høre og spørge; er der i blant en kiøn eller deiiig, dydig, Rig og Forstandig, ung og nydelig ægte-Fælle, da Gud begave Dem dermed og med vel gamle Manuscripter. HEr lustitz Raad seer, jeg lemper mit ønske efter Hands attraa, for at befatte det kort, ut recte et suaviter vivas.

Det Kieriste Nyt fra Kiøbenhavn er, jeg seer HEr lustitz Raad ge- skeftig med at polére C 4ti Historie ²; det verste er, det bliver piéces rapportées, og var at ønske, det blev alt af Egen samling og ei fremmed Kram, og at dend gode Holbiergs Historia Comica blev reent omstøbt. Vi hør her saa mange nye forunderlige store ting fra Eder, at vi ei kand befatte, langt mindre tør troe dennem alle, nøyer os med at frygte for alt ondt, og at haabe det beste, Dii meliora! Det Nye Land og Vand Oeconomie Collegium har en prægtig Titul, og jeg vil haabe, Titulen vil svare til Bogen ³. Herfra falder intted merckværdigt Nyt, som meged vel; thi Nye ting ere ei alletider de beste. Iblant de merckværdigheder dette Aar af Præsterne er indsendt, findes en deel Mißgeburther, mens ei uden som vel ordinaire; En 80 Aars Mand har dend dag, Hand blev begravet, eller rettere at sige, Hands Kone havd tvillinger i Kircke; her regnes det inter mirabilia, paa store stæder og ved Hofiferne henføres det til naturalia, og troer jeg, det meeste mand kand giøre deraf, er at ansee det for et sterckt beviiß paa, at Tvillinger, som mand alletider har holdet for, kommer af quindens vigeur; det eeneste dubium herved eller herimod bliver, huorfore der da ei alletider fødes Tvillinger; dette giver jeg mon ami Bing ⁴ med min heißen at betæncke og at eftergruble, kand i det ringeste distrahére Ham for dend tid fra bekymring om Staten og Constructionen, er derhos en ting vel nyttig for Propagationen, der, Gud være æred, uden at tildeele quinden meere vigeur gaar her sin reene gang; i dette Stift er dette Aar fød 3114 fleere end døde og ifioer omtrent 5000, saa Gud være æred for s. 51grødefulde og gode Tider; thi ellers, naar proportionaliter saaledes i de øvrige Stifter og vedbliver, vilde underholdingen blive knap. Rugen er her stegen til 11 Norske marck eller 16 \times 8 β , dog ligger all Commerce saa got som, og de faa, der handler, gaar bag af dantzen; diße dage har en Kiøb-Mand, navnlig Norborrig, falléred for en 8 à 10000 Rdr, der vel ei vil spørges paa Børßen i London ¹; havde Hand bleven ved Sin Skumskee, da Hand tilforn skal have været Kock hos Sal. Baron Kragh ², havde Hand venteligen giort bedre, mens enhuer her, der ickunds kand skrive udenpaa Sin Correspondents brev, Sluge, som det kaldes, at svige Kongens Told, oversætte Sine borgede Vahre, er, saalænge det varer, en fornemme Kiøb og Handels Mand; derved kommer dog ickunds Pungen til for kort, mens de vil og tage os ved Næsen, huad Helbreden angaar; her er en Doctor navnlig Paris, Cururer lystig derpaa løs, har ingen Testimonia eller beviiß nogenstædsfra ³; en anden navnlig Mathias Grøn har meldet sig hos mig, skal under Præsidio af Buchwaldt i Novembr. sidstleden have disputéred og være bleven Crééred Doctor; Hand siufnes at svare til sit Navn, ieg vidste gierne Hands Profectus og huad der in Artê Divinatoriâ kand ventes af Ham med Tiden, naar Hand faar fyldt Sin Kierre- Gaard ; huor der skal reflectéres paa et Universitæts distinctioner, burde sandeligen med slige Creationer varligen omgaaes, særdeeles huor der gives forlov til impune tuendi ⁴ p. p. Faderen en gammel Advocat er pessimæ notæ; kand Sønnen saa vel Læge et sygt legeme, som Faderen har hiulpen mangen slet Sag, magnus erit Nobis Apollo; skulde Hand derimod igien ruinére saa mange Helbreder, som Faderen har ødelagd partes, da Gud fri os fra Hannem ⁵; jeg vidste gierne HEr lustitz Raads saavelsom Bings og Eichels ⁶ Censur over Ham, i fald de kiender ham. Min Søn har jeg brev fra, Hand er lyckeligen og vel til Genève ankommen, huor der er en mægtig frequentz og saa opfyldt, at Hand ei har kunnet komme i Neckers, Maurices eller Turetins hues ⁷; jeg tacker HEr lustitz Raad for god manuduction og fortryder Hand ei paa, jeg i fremtiden søger Ham herom videre paa Haanden; nu for haanden trænger min s. 52liden Christian ¹ til Hands gode forsorg, barked er af dend vivacité og Genie, Hand betids vil occuperes. Ieg havde gierne en Semi-literatus, der ludendo kunde bibringe Ham Seria og tractére res Memoriae med Hannem ridendo ; var Hand Baratiers Søn, blev Hand en lærd Karl, dertil har jeg huercken tid eller tilskaaren, Ieg maa have en Tydsk, baade for Sproggets skyld og fordi de meere har lagd sig efter Geographie, Historie p. p. og de Videnskaber, sligt et Barn bequiemmer. Ieg siger Semiliteratus, for en anden giør sig ei dend umage med barked, var Hand literatus og dog fandt behag udi ved spøg og leeg at underviise sligt et barn, var det desto bedre og kom mig ei an paa at betale Ham derefter, kunde og

læse en bog hos mig og i mellem stunder raisonné med mig derom. Er Hand Semidoctus, skal Hand ei faa lof til at blive saa længe hos drengen, som Poulsen hos min anden Søn. Mig er sagt der skal være en nafnlig Skive, dansk mens alle sine Galante Sprog mægtig, skal have reist med Amptmand Giersdorfs Søn, huor Hand, jeg ge- staar, ei haver viist stor Scavoir faire, mens der er skylden ventelig ei Hands ². HEr lustitz Raad forfarer best, huem og huor Hand er, sampt huad der er ved Ham at gjøre. Min Koene, der fligteligen heißer og ønsker HEr lustitz Raad alt got ved Aareds omvexling, foruden Koene, Hun meener, Hand ei skiøtter om, legger herudi sin Forbøn til min og haaber vi begge, Hand gjør herudi sin vel forsigtige og yderste flid; som Barneds timelige Velfærdt nest Gud herudi bestaar og heraf dependéer, desto høyere bliver vi HEr lustitz Raad herfore obligéred. Min Koene beder HEr lustitz Raad i dette Sit vall ei vilde reflectere paa nogen smuck Søster eller Cousine, der er en vel sær reflection over en Mand, der ei formeenes at skiøtte om nogen Koene at have ³. Ieg veed ei, huad ieg skal gjøre heraf, mens det veed jeg, at jeg med all op- rigtig Ergivenhed stedße forbliver Vel Edle og Velbr HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Ieg tacker for Subscriptions Seddelen til Bibliam Naturæ ⁴, naar jeg veed, til huem, skal Pengene med største tacksigelse ved Sr Schröder paa Posthused vorde betalt. Ieg maa have Fabri Thesaurum ⁵, da min Søn har taget min bort; jeg seer, der er en i Leipzig udkommen og at en ventes i s. 53 Engelland; sidste bliver som alle Engelske bøger for kostbar; jeg vidste gierne HEr lustitz Raads tancke om dend Leipziger Edition saavel som om Wachteri Glossarium Germanicum ¹ i 2 folianter, jeg vilde lade mig komme. Herom kunde gives mig efterretning ved Schröder eller ved Otto. Endnu maa jeg tilstille HEr lustitz Raad indsluttede Original ²; Manden er en meget got [sic] Mand af maadelige Villkaar, har mange kiønne og skikkelige børn, der alt gjør for Hands ansøgning, om dend kand lade sig gjøre, saa jeg ei bør holde Hands brev tilbage, huilcked derefter kand brændes; vale et iterum vale.

s. 53

Christianiad. 1ste februarii 1736.

Velædle og Velbr. Hr lustice-Raad!

Uden Tvivl har hr lustice-Raad spurt i huset, hvad sig i mit haver tildraget, og at min Kone med et dødfød fuldbaaret Dreng-Barn løkkeligen og vel, Gud være evindelig æret, er bleven forløst. Den Allerhøyeste styrke fremdeles. Hun hilser hr lustice-Raad, og er i Dag den 1ode Dag efter den Tilstand, Gud være lovet, heel vel. Det er aarsagen, hvorføre ieg ej før hår kundet takke for hr lustice-Raads Godhed og store Omhue og Forsorg, ieg seer af seenest meget ærede under i8de passato ³. Ieg nødes og i Dag at dic- tére det i Pennen og ved en fremmed haand bede hr lustice-Raad ej ville trættes af eller kiedes ved fremdeeles at gjøre got, mens med all Flid At lade sig være angelægen at faae mig en dygtig og tilforladelig Informator til min Christian efter vel nøye og grundig Randsagning udforsket og opspurt. Ieg gestaar alletider gierne, at en solide og grundlærd Karl var den allerbeste, endog fra Vuggen af; mens, hvor staar den reede NB. af det Sind og den Humeur at vilde gjøre sig i saa triviale Initial Ting den U-mage med et Barn, hvor vittigt det end maatte være, naar det ej var hans eget Barn, og som derhos ej havde formegen Morositet til at kunde med Spøg, lyst og leeg bringe sligt et Barn de vigtigste Ting bie uden at betage det den naturlige lyst, liv og Fyr, der findes sandeligen hos denne vel muntre og skiønsomme Dreng. Var saadan en at finde, da profitére [sic] Barnet til viße best derved og ieg med, der ved saadan en Karl kunde have mangen fornøyet Time, og han med mig; hr lustice-Raad troer nok, veed ieg vel, ieg heldst havde en dansk, hvorimod intet er, uden det ieg i mit forige vidtløftigen meldte. Finder sig en Dandsk, der kand tydskes med ham og føre ham an in Geographicis et histo- ricis etc., er det saa meget desto bedre, maa og gierne være ung, liden og u-anseelig, naar han kuns vil påse og agte paa Drengen og ej forsømme ham s. 54 for at løbe efter Pigerne, der saa mange Forældre har daaret. Saa saae ieg gierne, han ej havde et alt for pedantisk Væsen, der alletider hænger ved de Unge; ieg overlader det med all Tillid og Fortrolighed til hr lustice-Raads egen gode Forsorg og omhue, ieg fuldkommen lider paa, hvad enten han efter vel noye Information finder mig best tient med denne Skieve, om han bliver fangelig og vil paatage sig det, eller med den Blænding af Knipperdolling ¹, der maaskee kunde blive god nok. Ieg veed, det er Skives Søn af Wiborg, og var Fade ren en smuk lærd Mand, der og forstod noget af Matheesin ². Ieg kand tage mod Karlen til Sommer eller til Paaske og er fornøyet med, hvad hr lustice- Raad herudi paa mine Vegne slutter og gjør, da det ej kommer mig an paa en halv Snees Daler meer eller mindre Løn, naar det kuns er den Karl, ieg kand vide mig sikker og vel tient med.

Mit sidste Nye-aars ønske til Dennem var sandeligen oprigtig og vel- meent, skiøndt blandet med Skiemt, og iblandt de reflexioner over den 8ove aars Mand med de Tvillinger, ieg meldede i store Stæder at regnes inter naturalia, glemte ieg at tillægge quæ non sunt turpia, som ieg beder at undskylde og ej at henregne, som om ieg vilde beskyldte I gode Kiøbstæd-Mænd for Undseelse. Jeg takker for Efterretningen om den unge Doctor Mads Grøn; Doctor Paris, som han kalder sig selv uden videre legitimation, har dog været saa lykkelig at hielpe et Par Piger, han har curéret for Vater-Sot til levendes Foster. Grøn kand blive god nok, naar han faaer fyldt sin Kiergaard. Ieg veed ej, hvad man skal bygge meere paa hos I herrer lærde, siden Doctores

Iuris bliver Bullati ³.

Ieg gratulerer til Deres frugtbringende Gesellschaft i huuset og veed ieg ej, hvorføre man ikke ligesaavel kunde sige at giemie Kammeret, som at holde ved Sengen; begge ere lige proprie talt, det eene vedtagen og det andet bør vedtages, om hr Justice-Raad ellers tager sig det an, det Han bør, naar han seer til Frøken Fichen ⁴. Hos mig er endnu ej afgjort, om Entsehen ikke er en Danismus, kommen af at undsee sig, da ieg ej finder det i nogen tydsk Lexicon, mens veil entschwellen, som ieg gestaar at være gandske nytt for mig. Mens hvorføre maa vi ej saavel beriige Vores Sprog som andre. Frantsosen siger nu som ziirligst: le secret est si boutoné entre deux Personnes, que rien n'en transpire. Ieg beder at hilse Frøken Fichen og at sige hende, det i Dag den 1ode Dag er (Gud være evindeligen æret) alle Ting vel, s. 55som er alt det overflødighed af Forretninger tillader mig denne Sinde at melde. Der ieg u-afladeligen med all Ergivenhed stedse forbliver Velædle og Velbr. Hr Justice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ¹.

s. 55

²WelEdle og Welb1 HEr lustitz Raad!

I alt det, HEr lustitz Raad behager at melde under meget ærede af 7de hujus ³, kan vel ei gives toe meeninge; Efter slige omstændigheder var Skive lige saa lidet tient med tienisten som jeg med Ham, jeg ei meere tænker paa. At skrive til Tydskland paa maa og faa er ei heller vel raadeligt, Katt i Seck er sielden Baade Kiøb, og kiender jeg aldrig noged Menniske der, jeg har Tillid og fortroelighed nok til at opdrage saa betydelig en for- retning. Ieg seer nock, skal derfra noged got hentes, maa det forskrives herind, det maadelige og uduelige kommer i Haabe tall ubuden.

Dend halv lydske Person kand endelig til en begyndelse vide tydsk nock for min Pog, og paa HEr lustitz Raads gode betenckning og forsickring om denne Monraths ⁴ skickelighed og bequemhed vil jeg haabe, jeg nocksom s. 56bliver tient med Ham; thi vilde HEr lustitz Raad legge dend Venskab og dend godhed til forige og gjøre fuldkommen aftale med Hannem om alleting, huor udi jeg nocksom vil betroe mig til HEr lustitz Raad, vel forsickred, Hand træffer for mig dend accort, Rett og billighed kand medføre; det første jeg kand have Hannem, bliver mig det kieriste, da Drengen taber ved huer time, Hand bier, og tegner Hand sig til overmaade judicium og ypperlige naturalia; et Specimen deraf er, at da sidstens blev læst for Hannem Vi have syndet med vore Forfædre og Hand vilde vide, huad Forfædre var, blev Hand hen- viist til vor første Fader Adams ulydighed og Syndighed, huor til Drengen proprio motu svarede efter liden overveyende: Huad kunde jeg gjøre dertil, havde jeg været hos, skulde Hand ei have faaed Lov dertil, saa jeg haaber, denne Monrath faar god lord at saae udi, mens HEr lustitz Raad vilde formane Hannem at gjøre alting med lyst og leeg: dend haarde Scholastiske tuang har været mangan ens hinder ved afskye til Studeringer. Min Otto Manderup har ei mange ledige timer, som HEr lustitz Raad seer af indsluttede ¹, saa vel som huor bekymred jeg har Aarsag til at være for ham over dend uroelige tilstand, der er i Genève, og i saadan Færd gielder huercken løde eller Greecke, og en vild, ubetæncksom Ungdom kand lett komme i ulykke over fremmede dem uvedkommende ting ².

Ieg er Convictus og har HEr lustitz Raad gandske forfegted sit Entsehen. Ieg havde aldrig kunde søgt det Ord der eller kunde rinde mig i sinde at gjøre Imperativum Sieh til et primitivum ; da jeg ei fandt det under sehen eller gesiecht, gav jeg mig reent tabt. Sieh skal maaskee og være et adverbium, der gøres til primitivum, i mine tancker lige saa apte, jeg veed ei, huorfor de Herrer Lærde icke vil blive ved dend Eenfoldige og naturligste Alphabetiske ordning, og da slige glose bøger er for de ulærde og vankundige, burde de efter sin ordning føre Ordet an og lade see deres videnskab i at henviise til primitivum. Mens det er for dristigt af mig at vilde mustre de Lærde, og beder jeg HEr lustitz Raad om forladelse; det burde at bekomme mig som dem, der tales om i disse dage, der vil til at klæde af vores quinder ³; s. 57beholder de ved Guds forsiufn æren, maa de dog være gandske viß paa ei at beholde øre lye, men Gud give, det var det eeniste, vore tiders bekymring medførde. Her slider vi alting af med en god sleede Fart, som er sandelig en fornøyelse i dette gode føre og dette milde veir. Dend Leipziger latinske Avis forlyster mig og ved sin ziirlige skrivemaade ¹; Les Princesses Malabares ou le Célibat Philosophique ² har HEr lustitz Raad vel seet saa vel som Leben und thaten vom Könige von Preußen ³, der i høytravende ord ironice fortæller vel smaa ting; Kongen skal have ladet sætte Penge paa Authors Navn at faa at viele. Ieg længes efter at see vores Grev Zintzendorfs Apologie adresséred til Regensborg, da Hand ei maatte blive længere i Strahlsund, og Hands forslag til Religionernes forening, jeg har skreved efter ⁴. Leth, forhen hos Grev Larvig, siges at være forskreved neder til Provst i Mester Mortens Stæd ; er ei dertil bequem, skal vel icke heller vilde tage derimod ⁵.

HEr lustitz Raad vilde tage imod og undskyldte denne min ilde sanckede skrift, da jeg denne Postdag har hoved og hænder saa fulde, det jeg neppe faar tid til at forsickre, det jeg oprigteligen lever Høystærede HEr lustits Raads

Tienstvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Dette øyeblik spørger jeg, at een af det Navn Monrath skal have tient til biskop Herslebs; er vel ei denne samme ⁶; min Koene helsser og Recommanderer sin Christians vel vigtige anliggende.

s. 58

¹*Christianiad. 7de Aprilis 1736.*

Vel Edle og Velbr HEr lustitz-Raad!

Saa bekymred som jeg er for min Liden Benjamin², der er bleven saa hastig og heftig siug for mig, saa høyligen er jeg HEr lustitz Raad forbunden for all dend godhed og omhygelighed, Hand har ladet see for mig under meged ærede af 28de passato ved en Præceptors antagelse til Hannem; leg haaber, det dog med min Dreng intted skal have at sige, holder det for en sterck forkiølning, mand i dette Clima og dette Aars særdeeles ustadig veirilig lettere kand komme til end til en god Informator; nock er det, jeg er forviøed om Herr lustitz Raads Summa diligentia og, naar end en Apollo vander, skal dog Herren give Vexten, saa det faar hermed som i alleting komme an paa Guds forsiufn. leg veed fuld vel, at nest quinden er intted saa bedrageligt som Mennisked, og at mand ei kand see huercken Hofmestere eller andre længere end til Tænderne, saa at om det, som dog Gud forbiude, skulde lyckes ilde med dette Vall, maa jeg tilskrive det min vel haarde skiebne i en saa betydelig ting, da HEr lustitz Raad saa vel som jeg har brugd all men- nisk = muelig forsigtighed og eftertæncksomhed; leg veed heel vel dend Paradox, at mand skal hytte sig for dem, Gud har mercked, huor imod jeg strax trøster mig ved Æsopi og Luxemborgs ' Exempel, der vare drabelige Mænd, og dend første med alle sine Puckler kunde have været en ypperlig Skoele-Mester³; endnu er dend fordeel derved, at Hand venteligen faar mindre anfertninger af Pigerne, leg har en god reede fuld af, og at i saa maade min Christian beholder sin Hofmester og sin Manderupine⁴ i roe; paa den anden side er dette derved, at et vittigt Barn let taber dend saa høyt fornødene Estime for dend, der skal læres noged af, over sliig naturlig feil, der aldrig gaar saa til, Hand jo hører nogen at bebreide Ham dend, saa kunde jeg og, der har en ung Koene, bære samme betænckning, som Dronning Anne Sophie havde med at lade Rustgaards Næse komme sig for øyen⁵; alt dette uagted er jeg meged vel fornøyed, naar Karlen ellers ickunds er, som Hand bør, da jeg ei vil have Ham til ypperste Præst. Jeg seer og, det ei maa være rett s. 59merckeligt, siden HEr lustitz Raad ei er bleven det var, huoraf jeg gjør mig denne trøstelige sluttning, hand maa særdeeles vel have indtaget og fornøyed HEr lustitz Raads Øren, da Hand saa sterck har kundet forblende Deres øyen. Skulde HEr lustitz Raad som en distrait Mand nogen tid falde paa Beile- tancker, da har Hand et umisteligt Boeskab i denne saa grant seende Tiener. leg havde gierne seed, HEr Justitz Raad vilde have gjort mig det Venskab og treffed accord med Ham om Lønnen, det jeg nu her maa gjøre, og skeer mig en tjeniste, om HEr lustitz Raad vilde behage at melde mig, huad saadan en omtrent bør have; naar jeg seer Hands flid med Barked, slutter De vel sielf, det ei kommer mig an paa nogen gratification. leg vil desmidlertid efter HEr lustitz Raads gode Løfte forvente Ham herop om 2 à 3 Uger, der formodentlig bliver med Skipper Ian lansen, de skriver mig fra Kiøbenhavn at ligge Seigleferdig.

Les Princesses Malabares har jeg læst; Hand er, som de siger i Engelland, a free thancker¹ og skal være ad imitationem af Dr Swifts Tale of a Tub eller Conte du Tonneau², En Apologus over Christendommen, som dend er over de 3 Religioner; mens der er ickunds en Swift til; her er et nyt skrift af Hands, kaldet Capit. Bruncks Reise nach Cacklo Gallinias paa Tydsk³; mens jeg skal lade mig det komme paa Engelsk eller i det mindste paa Fransk.

Kongen af Pryßens Historie har jeg paa stilen sagt her og gietted maatte være af Author vom Gespräche im Reiche der Todten⁴, jeg seer er David Fassmann, dend inddeholder en og anden Anecdote latterlig og Curiøus nock, mens mand veed mange og langt merckeligere og Curiøusere, der ere forbigaaen, tuifler dog paa at være skeed med forsætt, da Hand er temmelig rundskrivende og giver et farligt Exempel baade i sig sielv og for dem, der maatte være saa ubetencksom overgiveren at vilde efterfølge Hannem med saaledes at udspreede store Herrers Arcana Domus, der er at bryde Tagene af paa alle Husene og, som i Diable boiteus, at see reent igiennem⁵. Grev Zin- zendorf har spilled saadan en Role baade hos os og hos sig sielv, at alt, huad der er skreved for og imod Ham, bør haves, og i huor svigagtig dend er, skal jeg og forskrive mig dend Tydske Relation om Herren Huth; i Neues aus dem Reiche Gottes⁶ staaer en haaben af vore Kiøbenhavnske sandheder, heel vel deguiserede med literis initialibus og asteriscis for Personernes Navne, mens Caractérene og Chargerne med fulde bogstaver.

Det skrift, HEr lustitz Raad taler om⁷, har jeg ei seed, og skeede s. 60mig en tjeniste, om maatte afcopiées og sendes mig, der letteligen kand skee under Post-Secretaire Schrøders Couvert; herfla [sic] sluttes vel er intted at communicéere, dog sendes Forordningen om Confirmationen¹, saaledes som dend her med en bøn ved er bleven tryckt og distribuées, saavel som nogle sære Norske ord, der bruges i Tellemarcken. mig ere givene for gandske paalidelige; det HEr lustitz Raad vist og sickert kand lide paa er, at jeg med all

oprigtighed og Ergivenhed til all tieniste og velbehag stedße forbliver og villigen findes Høystærede HER
Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Det beste havde jeg nær glemt, Dic quæso ! Huad haver sig med Corinna² tildraged; det er en Plump-
Skiøtte³, hand maa vist nock ei forstaa Italiänsked rett, eller Hun har lært ham dansk, og huad er det for
Amours des Gaules fra Holsteen⁴, der gaar saa sterck ry af her i Byen; leg kand umueligens troe det første
ord at være sandt af. Mens sandt er det, at dend sig kaldende Doctor Paris⁵, der var saa ublue og søgde om
at vilde her være Land og Stads Physicus, foregivende at have mist sine Testimonia i Skibbrud, huis
ansøgning jeg forebiugde hos HER Geh. Raad Rosenkrantz, var en bedragere, der kunde ei et ord Latin, mens
paa heel uredelig tydsk har Hand bedraged sine Creditorer og er gaaed fløyten.

s. 60

Christianiad. 12te May 1736.

Welædle og Velbr Hr Lustitz-Raad!

Dend Mand, mand heldst omgikkes med og mand gjerne flittigst corre- spondérede, maa som oftes [sic] staa
tilbage, saa bagvendt er det med os i vores usle Liv, og hvis ikke var, havde sandelig Hr Lustitz Raad før
faaed Svar paa sit Allerkiærste Brev af 2 5de passato⁶; leg vilde gjerne til Giensvar sige Hannem meged i
faa ord, havde jeg Materie, Tid og Forstand til at drage det Kort sammen. Uden videre jndgang maa jeg
skride til Hoved Texten og til det, mig sandelig ligger meest paa Hierted, som er oprigteligen at Takke Hr
Lustitz-Raad for all den Godhed, Venskab og Troefasthed, Hand har vildet lade see i at ophøre mig en god
Karl til min Søn, der ankom her Himmelfarts-Aften⁷; En Dag-Væler vilde hentyde til Himmel-Færd eller Him s.
61melfalden; Jeg nøyes med simplement at ønske, spaae og vente mig alt got af Hannem, videre Kand mit
omdømme endnu ej gaa; In forma et figura simus faciles, modo de Re conveniamus, og troer jeg, at den
défaut de Cuirasse var stærkere falden i øynene, dersom vi ej dertil havde været préparéed. Jeg kand ej
Just sige om ham (skiønt ingen eller faae af vores Quinder nøyes dermed) som Folk er fleest; dog har vores
Visionarii for faa Aar siden seet større Høye i Maanen end denne Tue; det Lidet, jeg har haft stunder at Tale
med Hannem den Korte Tid, har jeg dog fastsat Hands Løn og det efter Hr Lustitz-Raads gode betænkning.
Om Princesses Malabares heeder det, om jeg Tør sige, Les beaus Esprits se rencontrent; thj her har vi
fordømt Bogen paa samme fundamenten som en Galimathias, der intet concludérede, mens skiulte
hemmeligen en haaben blasphem-Forgift, skiønt jeg ej havde den ære at Kiende Prince Fanferedin¹, jeg dog
har skrevet om til Holland for at gjøre Kundskab med, som er da en Ny-obligation, jeg faar Hr Lustitz-Raad,
der har procurered mig samme.

Skrifted om confirmationen, jeg ej nok som kand takke for, og Hr Lustitz-Raad maa lide paa ej derunder at
compromittéres, er i mine Tanker Exce- lent, og viiser Stiilen Faderen til Barned, om Hand aldrig havde vildet
røved sit Navn ved Literas Initiales, bare jeg savner de Hannem sædvanlige Exotiske Gloser, og maa Hand
samme Tid ej have havd Dictionaire Neologique ved Haanden².

leg skal med fliid see at faa de særdeelis ord og Talemaader af alle districter her i Rigid; Af deres
Etymologie kand gjøre sig mange Giß- ninger og inferére mange slags Ting in historia Antiqua, mens i
de slags Materier fattes os her endog Semi-Docti. leg gestaar gjerne, at Corinna eller Corisca siunes mig at
påße sig bedre paa Avanturen end Corolina, mens in Idiomate har jeg mægteligen taget feil, thj efter
Italiensked eller Gredsked (Venia Professoris Græcæ Linguæ sit dictum) avles ej lætteligen Børn, Mens ved
Underviisning i det Hebraiske Kand en god Rabbin vel opvecke nys- gierighed om icke begierlighed til
præputium, og vilde jeg ønske Deres HER Collega vilde overtage sig dend Comoedie af l'Amour Rabbin p. p.
³. Det turde maaskee lykkes bedre for Ham end Historia Patriæ⁴. Den Frandske Dames Historie med sin
Hebraiske Sprog-Mester har Poussin Imitéed med Urbano Rubéis, der, lige saa ilde Klæd, lærde Sl. Frue
Grevinde Schack s. 62Italiensk¹. Doctor Paris² er det Kuns gaaet slet i Friderichs-hall, hvor Apo-
theckeren efter de dennem forundte Privilegier har hændet Dom over Ham for meere, end Hands Krop og heele formue
er værd; thj paa Hands Erudition og Latinitæt skal ingen gjøre beslag, mens Hand kand sige som le loueur i
en anden meening³:

Tu peus me condamner, ô Justice, Ennemie,
Pour me faire payer, par bleu, le t'en défie,
Car le n'ay pas le sôl — — — — —

Skiønt vore Qvinder ere Ilter, vil vi haabe til Middel og Formue ved den sidste Laas for Pung; Laas for Mund
lader sig sandelig saa let hos dem ej gjøre, Mens vel at lade dem snakke for sig, der ikkuns er Munds-Veyr,
naar udgiften er reede Penge; nu har de Hierter lige saa ondt ved at blive af med deres dyrebare Ting, som
mangen Een har taget sig det nær og gaaet sin Mand vel nær for at faa dem anskaffed; mens Kommer

Forordningen ej ud cum notis, da vil et Eget collegium Stiftes for Responsa, hvor jeg ej forlangede at præsidere.

Hr Lustitz-Raad Høyer har gjort mig den ære at sende mig sin disputation de Ideis luris consulti Danici, mens Hand skal forhen have udgivet een de Eo quod lure Belli licet in Minores⁴. Jeg havde gierne alle dißlige Ting, som Trykkes i Kiøbenhavn, jeg veed ej rettere, end mand jo for en viß aarlig afgift Kand faa det tilsammen, En Enkelt pièce hid og did at Kaste øye i, det øvrige at Klæde steege med; Det skulde gjøre mig ondt, om min gode ven Horboes disputation om den proportional harmonie eller Bißmer Vecht blef af det slags⁵. Ieg Kand ej noksom fuldtakke Hr Lustitz-Raad for communication af Sin lærde correspondence; Ieg gratulærer meest dem, Hand skrifver til, mens, par charité bien ordonnée, allermeest mig sielf med, der har maatted faaed det at læse og med saa stor Fornøjelse har læst det, at jeg vilde Hr Lustitz-Raad herved vilde errindre sig og betænke, at Gratiarum actio est ad magis dandum invitatio.

Herfra falder intet at melde uden tragique og funeste Ting; Een Mand hængt sig i sin Koenes Væv, en anden slaget Hest og Karl ihjel og nedgraved dem begge for et par Dalers Penge; Een Mand skaared sin sig Sielv ophengte Koene saa betids need, at Hand fik Sparked Liv i Hende og Løfte af Hende aldrig at gribe til slig Middel meere; En anden udædisk qvinde har med en øxe Myrdet sin 7 à 8 Aars Daatter, Hun havde sendt til Bagerens forgiæves efter Brød, eftersom Manden sielf hellere vilde drikke alting op end unde Koene og Børn deres ophold; Moderen derover keed af Livet vilde af Kiærlighed dog først see sit Barn vel forsyned og glæder sig endog endnu s. 63inderligen, da det 4de Dagen er død; derefter maatte mand vel spørge Amor Cujus Generis??

Det Venskab og den Estime, jeg har for Dem Hr Lustitz-Raad, veed jeg er af den rette art, som oprigteligen forsikkres af Høytærede Hr Lustitz- Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. At dette er skrevet med en jeg vilde ønske gandske fremmed Haand, beder jeg at undskylde, saa slet er det; et tilfælde i min hindrer mig sielv at skrive. Indsluttede fra Monrath er HEr Lustitz Raad vel saa god at see befodret samt mit Exemplar af Biblia Naturæ, jeg har sendt min Otto Subscriptions Seddelen til, imodtaget. Ieg forbliver alletider igien til tieniste.

Udskrift: A. Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de Justice, Historiographe, Archivaire et Bibliothequaire de S. M. le Roy de Danmarc, Norvègue p. p. a Copenhague¹.

s. 63

²LadegaardsØed. 11te Iulij 1736.

Wel Edle og Velbr HEr Lustitz Raad!

Alle helder og holder sig til mig, naar HEr Lustitz Raad skal bevæges til noged, der ret glæder mig, thi jeg seer deraf, Folck troer om mig, jeg betyder og formaaer noged hos Dennem, som jeg er viß paa, De og vil lade see, Folck ei tager fejl i, lige saa lidet som de troer, at ingen kand blive lærd, holdes for lærd eller komme til at søge efter sund og sand Lærdomb, uden HEr Lustitz Raad er saa god at recke dem haanden; i dend afsigt skulde dend unge Kierulf, Lustitz Raad og Lustitarius Søn her, havd dette Brev med sig, mens jeg var udreeden dend dag, hand reiste, og kom derefter, saa jeg med Posten maa efterkomme mit Løfte; Hand reiser over med Sin Skoele- Mester for at gjøre sig klar ved Academied, og Hands Broder, der har været i Huse hos Woldickes Broder, støder til Hannem. Nu veed HEr Lustitz Raad deres anliggende og min Forbøn, der dog ingensinde gaar videre end juxta merita Subjectorum, mens et maadeligt Subjectum kand ved god Manuduction blive ypperligt, og det er en velgierning, som aldrig nocksom bør eller kand erkiendes³.

s. 64Herfra falder ei noged for Dennem bemerkeligt at melde, thi da HEr Lustitz Raad ei ved det Hadelandske Blye-Vercks Participantskab eller saakaldede Kuxen har vildet berige sig under lorden, tager Hand ingen deel i dette Arbeide, der indkommende Uge begynder. In re literaria her troer jeg det snart kommer saa vit som Engelland fordem, at mand kand frelse sit liv med at læse Credo ud af en Bog, efter dend Engelske lov lege ut Clericus. En af det lærde Societät i Engelland har dog adresseret sig til Vores Rector Rask (jeg ei veed huorfor, da Hand er Lector Theologiæ) om beskrivelse og Efterretning paa det sidst fundene Tunderske Horn og for at fornøye Hannem har hand tilsendt ham Pauli beskrivelse herover¹; Manden beder om en rigtig tegning for at lade det sticke i Kaaber og for at formaa ham dertil sender Hand Ham indsluttede over et funden i Engelland, som Hand strax bar mig igien, formodentlig duer Horn ei at gjemme paa. Jeg har seet af Lærde Leipziger Avis, at Lackmann har gjort en beskrivelse derover, jeg har skrevet efter².

Her har vi spurt, der skal være en nye lif Medicus antagen hos os, navnlig Carlsen eller Carl, dend en hands Landsmand beskrev mig som en Ertz Sincretist, ei vel forvared i Hovedet, adskillige gange forfuldt og paa-

greben for sin uroelighed, der ei skal brillére uden ved Sympathetiske Curer, føyede derhos, at om Hand vilde blive ved sin Medecin og Herskabene alletider holde sig sunde og friske, kunde Hand være god nock. leg kand umue- lig troe det, thi her siges, Hand er Recommandéred af HEr grev Stolbiereg³, saa er mig og sagd, at Groethusen skal være død underveis til Santa Crux⁴; Gud veed, hvad af alt dette sandt er, fuldkommen vist og sandt er det, at jeg med all oprigtighed og Ergivenhed stedße forbliver Høystærede HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Mr Hofmann paa Skierildgaard har skreved mig og bedet atter at errindre HEr lustitz Raad om Hands Søn, kiendte Hand Dennem saa vel som jeg, holdt hand det for ufoernøden⁵.

s. 65

¹LadegaardsØed. 11te Augusti A° 1736.

VelEdle og Velbr HEr lustitz Raad!

Under meged ærede af 2 5de passato² har jeg et nyt beviiß paa HEr lustitz Raads for længst beviiste og altid befundene godhed og venskab for mig, saa Hand atter maa tage tiltacke med en gandske ringe og slett, dog fuldkommen og oprigtig velmeent tacksigelße for alt det gode, Hand gjør, hand har giort og Hand vil gjøre eller endnu kand faa i sinde at gjøre mod Hofmann, Kierulf og andre Hands og mine Clienter, med hvad navn nævnes kand; kiedes icke ved, trettes icke, Lader icke af at gjøre got, sagde Sal. Magister Brinck, naar Hand tackede for Offer³; fra HEr Cantzelie Raad Hofmann har jeg et gandske nytt Intercessionale om Hands Søn til Borckens Collegium; Hand gjør sig sielf det Dubium, mange maaskee maatte holde Ham for accomodé eller à Son aise som Herre til Skierildgaard, dermed Hand dog ei vel kand meene mig som sin Naboe, der veed og alt for vel, at i diße tider burde alle Herre-Gaarde heede Skiersild, Gud fri dem fra lorde gods HEr lustitz Raad, uden Communitäts Gods, mand kand lade andre ryckes med og der følger reede Penge med. Hofmann forklarer sig at have 5 Sønner uden Dørren, dend eene i Paris uden anden hielp end noget af Lassens Stipendium, det vil jeg tilstaa Ham, Hand ei med 5 Skiersild-Gaarder kunde holde gaendes⁴; at jeg saa vitløftig Hands anliggende deducéer, maa jeg tilstaa der dog er nogen Interesse under, mens dog først fremsætte diße dubia, 1) om jeg icke nock uden for mit Kald for en bare intercession maa tage skienck; 2do Om en Hund kand kaldes skienck; 3tio, som endda er det vigtigste, om dend Skienck, Koenen tager, Manden kand imputeres. Hand har gived min Koene en deilig liden Hund, Hun icke mistede for aldrig det, dog vil jeg bruge dend igien at Corrupére HEr lustitz Raad; Hunden har vi kaldet brunette, og jeg er viß paa, HEr lustitz Raad kiender dend brunette, Hand tog sielv gjerne ind i Borckes Collegium, end sider ei at reflectére paa dends intercession, saa det er brunette, der beder for Hofmann, og skiønt Medisancen beskylder HEr lustitz Raad for blondine, bør dend anden derover dog ei gaa trøstesløß bort; kand diße kraftige Argumenter ei hielpe, saa veed jeg ingen raad, mens det veed jeg, jeg for længst burde have tacked for det gode vall s. 66af Mr Monrath, jeg hid til dags ei har andet end største Aarsag at være vel fornøyed med, og har hand det meere indvortes end udvortes, siufnes og Ingenium lentum, der gemeenligen ere de solideste; Drengen profittéer mercke- ligen, Pladrer alt huad Hand vill paa Hans brudne tydsk, som er meged i saa kort tid, mens har et ypperligt hoved; Monrath appuyéer meged sterck paa Hands Cathechismus, har endnu ei taged sig andet for med ham, er og vel betenckt at absoluére et efter et andet for at ei obruére eller gjøre slig en liden hierne confus. Jeg veed ei, om Monrath har studered i Halle, om Hand er icke lidet befængt af diße tiders Grand Mode, imellem os sagd ; leg har ei endnu vildet udlade eller indlade mig med Ham herover, mens af en eller anden liden remarque har det siufntest mig saa, og naar det bliver in justis terminis, er det meged got, kand have sin store Nytte, nu vi bliver befengt med saa mange luristen eller bøse Christen, og tacker jeg hiertelig for dend mig tilsendte pièce, der er vel Curieus og aldrig er kommet for nogens øyen¹. De har dog ei dend fuldkomne idée om os her oppe, thi jeg veed ei, huorfor Cantzelie Raad Glad er glemt blant de boglærde Assessores saa vel som lustitz Raad Wittfelt og Cantzelie-Raad Deichmann; Glad er Clargiort fra Accade mied og en vittig Mand, de andre, der under Privat Information hiemme og udenlands ere opkleckede, kand jo derfor nock være boglærd, særdeeles naar jeg finder deriblant lustitz Raad From, der maa have glemt en haaben igien², leg finder det særreste ved alt dette, at en Mand som Biskcp Worm skal være bullatus³ og forstaar mig ei paa, at en bullatus kand créere Doctores, der vel ei gjelder videre end in alma Universitate eller bliver antagelig af andre Acade- mier; endnu særere er det, at dend Dignität saa reent er uddød hos os, da jeg hører Doctor Hans Bartholin og skal være creèred af en Bullato⁴. leg har ingen communication om dette lubel-Fest, paa huad maade celebréres skal, videre end der fortælles, at biskoperne skal prædicke, Rectores eller Lectores, Conrectores og Collegæ lade høre deres veltalighed; leg tuifler fast der nogen herfra paa invitation comparéer, da alle undseer sig for dend Penge s. 67Udgift og ingen kand foresee, til huad nytte skulde kunde blive Dennem, om de end bleve promovérede Doctores; thi fordeelen at slide Fløyel blev en Fandens plage i dette varme veir; da det og er farligt at legge sit Hoved for meged i Blød, har Cantzelie Raad Rask sandelig udvalt den mageligste og beste deel med saa Cavallièremet at afferdige sin Horne-nys-gierige Engellænder¹, mens HEr lustitz Raad

disseréerer, som i alle ting, saa profunde et docte herover, at, om Hand kom hid og frequentérede Hused, blev vist nock dend gode Cantzelie-Raads videnskab herudi merckeligen forøged.

Kunde vi her, da I faar dem i Skocketall hist, undsættes med en god Doctor Medecinæ i vores Sal. Grøns stæd, troer jeg, Hand kunde have her gode Sager nock; Grøn har lagd sig til at døe af en Fleck Feber²; jeg troer døden satte saa heftig an paa Ham, fordi Hand var særdeeles lykkelig i sine Curer, og i dend korte tid, Hand practisérede, rett brillérede, eller og døden har taget Ham, for Kongen af Prydssen ei skulde faa ham; thi HEr lustitz Raad maa vide, Hand paa sin Rettferdige reise paa en Lande Vey, Invito se et Marte, maatte vies til Flinten, Hand igien callide slap fra, og all nys havde Brev fra sin Capitain at komme tilbage eller og at slaaes paa Gallien; saa liden consideration har disse Agrestes for Velædle Høylærdheder, saa jeg veed icke, om der ei burde skydes sammen og leveres en Karl for Ham, at denne Collega ei skal overgaa skam i sin Grav, der kunde redundére paa alle Hands Ordens Brødre. Jeg vil aldrig haabes, denne avanture har været Pind med til Hands ligkiste; huorom alting er, vilde jeg, vi havde en god Mand igien; var Hand Norsk fød, hjalp det vel paa Sagen, desto meere Ingress fandt Hand; mens jeg finder dette brev vel langt og af ingen indhold for en Mand, der har vel andet at læse; det kand dog HEr lustitz Raad i all sandhed læse sig til i samme, at ingen med meere oprigtighed og Ergivenhed end jeg stedße skal findes VelEdle og Velbr HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Dr Bing beder jeg at heiße.

s. 67

Ladegaardsøed. 12. Septembr. 1736.

Velædle og Velbr. Herr Justice-Raad!

J all min Anliggende er Hr Justice-Raad altid min Tilflugt, som ieg veed han er min Ven, fortryder han ej derpaa; da ieg sistens ragede i nogle gamle Papirer, fandt ieg indsluttede Copie Rescript til Byen Hamborg, min Farfader Sal. Friderich Rantzau til Asdal, hans Broder gamle Henrich Rantzau s. 68 til Møgelkiær og Rosenvold haver udvirket, mens ieg finder ej derhos, hvad udfald det dermed haver faaed og hvem der haver nydet denne for Familien Stiftede Hamborgeske Præbende; dog stiller ieg mig for, den maa være bleven den Bredenburgske Branche tilfunden, og som den er uddød ved den sidste u-lykkelige Greve her paa Aggershuus, veed ieg ei rætttere, end jo at være ældst og nærmest hertil berættiged, om hvilket alt, saavel om Præbenden (om den ellers endnu er til), som om Successionen i Familien ieg behøver Hr Justice-Raads store Lumières og gode Betænckning. ¹ Ieg skammer mig ved at være saa fremmed i min egen genealogie; mens der reflectéres saa lidet paa nu omstunder, at ingen bekymrer sig stort derom, og nøyes enhver gierne med at kiende sin Fader, som endda mangan gang er u-vis nock; Fortryd ey paa, Kiere Hr. Justice-Raad, ieg saa ofte bemøyer Dennem; havde vi fleere slige Mænd i Landet, blev De ej saa meget overhængt, tilmed ere de ej alle saa tienestagtige. Den belovede Efterrætning om de Bielckers Familie Stycker vil ieg forvente, ² saavel som at Hr Justice-Raad, nu det lacker flux ad Mickels- Dag, besørger mit Exemplar annammet af Biblia naturæ, ³ jeg har Subscriberet for; ieg vil gierne igien beile for Hr Justice-Raad her oppe, vidste ieg ickun nogen, ieg vilde unde ham til.

Ieg veed ej, om Hr Justice-Raad med all sin Læsning har seet indsluttede Curieuse Historie af en Engelsk Bog, kaldet The Political State of Great Britain For The month of April 1736, ⁴ Præntet London for T. Cooper at the globe in Pater noster Row, der Pagina 376 fortæller samme, og er ieg her meged alvorligen bleven spurdt derom; Hr Justice-Raad vidste vel ej, han havde saa fornemme en Skoemager-Sven i Bye hos sig; slig Sottices burde sandel, dog igiendives; ved Læsning falder der desto beklageligere formeget mala mixta bonis; ieg har maattet lee over det Jndfald i Swiffts Cacklogallinien, ⁵ s. 69 hvor han i Slutningen af hans prophetier, hand ej binder til nogen vis Tiid, anfører, at den Svenske og Danske Flode bliver soldt for Faune-Ved, hvorunder dog stikker en stor Malice; var Dagen noget længere eller Øynene noget stærckere, var Læsning sandelig for mig en Voluptas, skiøndt ej mange her legger sig derefter; ieg har den Magelighed fra Holland at faae alt, hvad Nytt udkomer, og læser ieg nu med Fornøylsse Pitavals Causes Celèbres, ¹ der er efter den Idée, ieg vilde Sal. Truels Smith ² skulde have gived os Høyeste Rætts historie. Crebillons Écumoir er en skiden gal Bog, ieg ey veed, hvorfor er bleven brændt i Franckerige, med mindre den maa røre visse Personer, vi ej har Nøglen til, eller og for hans Digression om Religionen; ³ forunder- ligst er det, han vildet sadt sit Navn for den. Den nye Svenske Lov Bog ⁴ maa ieg bekiende er endda kortere end vores, om den ellers befatter aldting; ieg har endnu ej havt Stunder den at Collationere, saa har ieg ej heller Stunder, som Hr. Justice-Raad maa være glad ved, at gjøre dette længere; mens aldrig bliver jeg saa Stundesløs, det han jo altid, naar ieg kand være til nogen Tie- neste og Velbehag, skal finde mig i gierning og Ord med Raad og Daad og med all Ergivenhed Velædle og Velbr. Hr Justice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau. ⁵

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de Justice, Historiographe, Bibliothequaire et Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc et Nor- vegue, a Copenhague.

s. 69

⁶*Christianiad. 12te Ianuarij 1737.*

WelEdle og Velbr HEr Lustitz-Raad!

Førend jeg tacker HEr Lustitz Raad, som jeg billigen bør, for alt det gode, jeg er viß paa, Hand baade under og ønsker mig, under meged ærede ved Aareds omvexling, ⁷ maa jeg dog fortælle Ham, hvad mig hændede med Hands Brev eller rettere at sige Hands Brev med mig; Min Koene sad hos, s. 70da Posten kom, og som Hun saae HEr Lustitz Raads haand, raabte Hun med dend bekiendte quinde Nys-gierighed og attraa: der er Brev fra dend gode eller galle (jeg skal ei vist sige hvilcked) Gram, læs det først, som og skeede, thi høyt er Herre-Bud, mens langt sterckere Frue Befaling; som jeg da maatte sige Hender, HEr Lustitz Raad havde været saa god og ihukkommed mig ved Aareds indtrædelße, blev Hun gandske nedslagen og udbød: har dend vise Mand nu intted andet at bestille eller at skrive om, veed Hand intted vi dets- uden er forsickred om Hands godhed og venskab for os og vores Huus; saa ondt er det at gjøre Fruentømmerred til maade, saa jeg icke skulde raade HEr Lustitz Raad endnu at gifte Sig dette Aar; thi huem veed, Koenen maatte faa i sinde at vilde raade for Stilen og det var vel Evig jammer; dette laa mig saa hart paa hierted, at jeg maatte begynde fra at vare Dennem for Faren, førend jeg skrider til at tacke for Breved, som jeg dog oprigtigen gjør, og er der fynd i mit ønske, skal HEr Lustitz Raad huercken dette Aar eller noged have Savn Paa noged af alt det, Hand kand ønske Sig Sielf; regner Hand et got gift blant de timelige Velsignelßer, da Gud beskiiere Hannem saa dydig og deilig, Rig og Forstandig en Brud, som Hand er Eyegod, lærd og Hiertens Mand. Ingen tids vexel eller tiders forandring beder jeg at maa gjøre skaar i HEr Lustitz Raads altid befundene godhed og venskab for mig og mine, dend jeg allesinde skal skiønne paa, som sig hør og bør, da jeg intted høyere attraar end det i gierningen at kunde udviise.

leg er icke uden Bekymring for min Otto Manderup. ¹ Af indsluttede ² seer HEr Lustitz [sic], huad Elephant der kunde have bleved af dend Myg i Genève, og siden stædet er saa uroeligt, derhos og falder vel kostbart, er jeg sindet at tage Hannem derfra, som dog ei vel kand skee førend til Foraared. Desmidlertid har jeg skreved Mr Poulsen til at angaa sine sager forsiufulnigen og varligen; Relationen er fra Ham til Ployart ³ i Hamborg, der har sendt mig dend ; mig har huercken Hand eller min Søn skreved ringeste ord derom ; naar dend er læst, bad jeg dend gjerne ved Leilighed tilbage igien. leg er derhos tuifraadig, hvad Academie jeg skal sende Ham til; thi Hand bør have saa vel sine Exercitier som Studier; Hand har tractéred Ius naturæ et Ius Civile hos Necker, der skal have combinéred dem i et Collegio breviter; Hands ma- nuduction skal være kort, mens meged tydelig, og Hand gjøre sig stor umage. Cramer, ⁴ der følger Wolf, ⁵ skal og informére vel, efter at Hand haver ab- soluéred Arithmeticom, Trigonometriam p. p., har Hand foretaget sig Algebra og Architecturam. leg har beordred Hannem at sende mig en forklarlig opsatz s. 71paa, huad Hand tractérer, paa huad maade og huor vit Hand er kommen i huer Scientz, som jeg derefter tager mig dend frihed HEr Lustitz Raad at tilsende og Hands betænckning derover mig at udbede, sampt huor jeg gjør best at sende Hannem. Io vigtigere dette anliggende er for mig, jo større er dend fortroelighed jeg lader see, og siger jeg om Dem med Racine ¹: Cet Oracle est plus seur que celuy de Calcas; huad vi skal troe de certamine velari in mari Balthico, er mørckere for os her oppe end noged Oracul ²; efter Aviserne heeder det l'honneur est égal entre nous og lean danse mieus que Pierre, Pierre danse mieus que lean p. p. Var jeg et øyeblik hos min gode ven Doctor Bing, jeg beder hierteligen at hilße, vilde Hand vistnock forklare det anderledes, thi slig égal parallél bør ei statuéres, huad fick da Folck at ärgre sig over og at disputére om. Langt bedre gjør endda de, der aabner Dørren til nogen slags Iver og contradiction, naar de visker een i øred med en mysterieus andægtig mine, at Benstrups Biugning er i alleting dend andens Mester. Det, der er en gandske decidéred ting og uden for all dispute og Contradiction, er, at HEr Lustitz Raad i alle tilfælde med all Ergivenhed stedße skal finde mig Sin

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Min gode Naboe Cantzelie Raad Hofmann har paa ny errindred om sin Søn, ³ og jeg svared Hannem, det var gandske ufofnøden, siden HEr Lustitz Raad var ei dend Mand, der nogen tid ryckede sit løfte.

s. 71

⁴*Christianiad. 17de Aprilis 1737.*

Wel Edle og Velbr HEr Lustitz-Raad!

Venskab giver fortroelighed, og fortroelighed føder af sig tillid, derfor maa HEr Lustitz Raad ei fortryde paa, om jeg, der stoeler saa meged paa Hands Venskab, søger Ham saa ofte paa haanden i mine vigtigste anliggende, der i blant vel kand regnes maaden at gaa det an med min Søn i Genève; leg havde skreved

Hands Hofmester at lade mig vide, naar Hands Collegier der gick ud, saasom ieg var sindet at see Hannem forsendt til Goslar eller et andet Tydsk Academie; derpaa varede det vel henved 2 Maaneder, jeg ingen brev fick førend nu med sidste Post jeg faaer indsluttede, som til eftersiufn sendes og jeg dernest vil forvente tilbage; efter detz indhold er ei at tæncke s. 72 paa at tage Hannem derfra denne Sommer; thi de begyndte Collegier faar fuldendes, og paa de tydske Academier troer jeg vist Collegierne alletider begyndes Paaske og Mickelsdag; HEr lustitz Raad seer, huor indtagen Monsieur Paulsen nu er af stædet, Hand saa sterck var imod i førstningen; leg veed meged vel det er berømt for et stille væsen og skickelig ziirlig omgiænge, der var og min største Ratio decidendi, da andre stæder ei nær falder saa kostbare, mens huorledes de solide Studier er der, det gaar Hand saa løseligen uden om, der dog bør være min hoved afsigt, saa vel som, at Hand tilgavns kand lære det Tydske, særdeeles at skrive det grundig og vel. Det forslag, Hand gjør, at føre mig ham hiem imellem, er ickunds tid- og Penge-Spilde, og det at faa Hannem sadt til Schulenburg ¹ er ickunds at gjøre Drengen modig og superficial ; thi lad være Hand kunde gjøre fyldest i at skrive, ja vel og con- cipere nogle Circulair Breve, er det dog ei dermed gjort og i dend By og i det huuß vilde møde et ungt Blod for mange distractiones og forhindringer til at applicere sig videre og til gavns, ei at melde dend uvished, paa huor lang tid endnu Schulenburg maatte blive der, saa jeg af alle diße forslag lett kand mercke det er Mr Poulsen meest om at gjøre snart at komme hiem, huor Hand og, det jeg veed, haver sin drageducke. Mens det jeg behøvede at vide, Kiere HEr lustitz Raad!, er liden meere underretning om Goslar, 1) om Hand ex professo der kand lære ziirlig Høy-Tydsk og Sit Jus publicum, 2do om det er ingen Søl eller Schwabbelstæd, huor tages liderlige og slette manéringes ved en gemeen og slet levemaade, thi da blev jeg med Ham ilde forraad, qui proficit in literis p. p., 3) om der er nogen bekiendt fornem Mand paa stædet, nogen i Kiøbenhavn kiender, jeg kunde søge paa haanden at faa et recommendations Brev til, thi et ungt Menniske bør alletider paa sligt et gandske fremmed stæd have en god og fornemme adresse saa vel til understyttning i paakommende tilfælde, som at undsee sig for ved Sin opforβel, og huor Hand kand have Sit tilhold, og jeg kiender der ei noged levendes Barn, det jeg veed ; For Tydsked var vel Leipzig det beste stæd, mens de mange distractioner ved Meße-tiderne og ellers de Galante Saxiske quinder giver mig billigen meged herudi at betæncke; Mangfoldige raader mig til Marpurg for den berømte Wulfs ² skyld, ja endog Schulenburg fra Paris skriver mig Hannem sendes derfra ungdom, og raader mig høyligen hertil, mens derved veed jeg ei, huad kand være at betæncke, som stædet er mig gandske ubekiendt saa vel som om denne Wulf, tout grand homme qu'il est, icke beskyldes for viße farlige principier; Hands Skrifter har jeg seed noged i og finder dem ypperlige. Om alt dette venter jeg saa betimeligen HEr lustitz Raads gode betænkende, at jeg saa betids kand give mine udførlige og positive ordres, paa det Hand før Mickels Dag, da Collegierne angaar, kand være paa huad Aca- demie jeg maatte resoluere at sende Hannem; thi udi Genève vil jeg ei have s. 73 Hannem længere, deels for Stædets Kostbarheds skyld, mens allermeest for dend immerlige uroe. Mens dette være nock sagt i denne materie som vel nær rørende, holder HEr lustitz Raad mig efter sædvaanlige godhed min vit- løftighed herudi til gode. Af Aviserne har ieg seed, det Messieurs de l'Academie francoise venter sig fra Thorna til Wardøe hues, ¹ huor mand ei mindre end vores Naboer Svensken burde beviist dem dend høflighed paa slig en udørck skee kand, og om skee skal bør mand at vide det vel længe forud, thi ellers bliver det siden umueligt; derom HEr lustitz Raad vilde tale med Hands Excelentz Geheime Raad Rosenkrantz som Patronus Academiae; havde jeg noged at sige, skulde om icke Horrebow ² Sielf, da en eller 2 andre habile Alumni møde dem der for at gaa dennem til haande eller rettere at sige at profittere af deres lumières og Curieuse obseruationer. leg profitterer med for- nøyelße af denne Insinuation og leilighed for at forsickre, det jeg med all Er- givenhed og redebond tienistferdighed allsteds forbliver HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 73

Christianiad. 20de Iulij 1737.

Velædle og Velbr Hr lustits-Raad !

Saa overtagen som jeg end er af min Post kand jeg ej lade det afgaa uden at takke Hr lustits-Raad for sin gode Raadføring, ³ jeg da vel og for denne Vinter endnu faar resoluere til; at Drengen kand Tydskes, har hand formodentlig vildet lade see i indsluttede, jeg derefter vil forvente tilbage saa vel som Hands Hovmesters; Rector Steensens Brev følger herved indsluttet og hosføyede Pro Memoria viiser, hvormeget Hand tager feyl; I Bispens og Limes sag har ingen uden De Sielv væred implicered, det jeg veed. ⁴

Kiere Hr lustitz-Raad, som min beste tilflugt i alle mine anliggende, siig mig, skulde der findes nogen i Lund i Skaane, der skulde vilde antage en ung Dreng i pension og til information, og skulde det være tienlig Ham der at hensette; jeg er høyligen forlegen med en min Søster Søn Baron Niels Krag Luel, 16 Aar gammel, skal have got Hoved nok og begyndt sin Donat og s. 74 Gramatica; jeg vilde, om muligt, gierne have Ham menneskelig i minste holt cavallierement til Videnskaber; Patrimoniumet er ej saa stor, at Hand kand taale stor Bekostning; ¹ leg hafde endnu meere i denne Materie at melde, som tiden ej tillader, der jeg u- afladeligen forbliver Velædle og Velbr Hr lustits-Raads

Tienstvilligste Tiener C. Rantzau. ²

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de justice, Historiographe, Bibliotaire et Archivaire de sa Majesté, à Copenhague.

s. 74

Velædle og Velbr. Herr lustice Raad!

Ved den leylighed, at min Degn til Asdal og Horne Meenigheder ved Døden er afgaaen, erindrer ieg mig mit til Hr lustice-Raad gjorde Løfte og min udgivne skriftlige Tilsagn til en fattig Student paa Woldbiørg Degne-Kald ; Da som dette nu ledige er bedre, det ieg ikke rettere veed, vilde Hr lustice- Raad give Personen det tilkiende, at han nu straxen kand komme til dette fattige Brød, og naar samme Person vil indsende mig Concept til sit Kalds- Brev, skal det hannem straxens expedéret vorde tilstillet. ³ Ieg kunde føye det herved, om ieg ikke havde forgiet navnet. For Tiden at vinde, er vel Hr lustice-Raad saa god at lade det forfatte i sin ordinaire Slentrian-Stiil, da ieg kand underskrive det uden hertil først at see Conceptet; thi ieg veed ey, at Degne-Kalds-Breve skal confirméres, hvorved da vandtes, at Degne-Kaldet ey stod for længe aabed og at han kom over, saasom Aarsens Tid minder, før hans skønne Røst blev alt for hees. Ieg siger skønne Røst, da ieg præ- suponerer, Hr lustice-Raad har sat ham paa Prøve af en tripel-tact, til en in dulci júbilo eller og en: Af Høyheden oprunden er. Troen skiøtter ieg ey om han skal tage over alle de andre raabende Røster i det vaade Sybel, saasom ieg seer heldst, han lærer den i grundig Enfoldighed til de Smaa og at han ey maa væde inter novatores, hvorudi ieg ved Hr lustice-Raads Intercession for ham er gandske roelig og sikker. Skulle han imod Formodning hellere præferére den anden Udørk ved Vester Vavau, da kand han gierne, naar den Skraaler afgaar, der er en gammel udleved Mand, didhen vorde forflyttet, der hannem og maatte siges, hvorpaa ieg venter Hr lustice-Raads Svar at tage s. 75 mine Mesures efter og desmidlertid maa ieg endnu bemøye Hr lustice-Raad med at læse vedgaaende min Søns Brev, som ieg alt igien vil forvente, ¹ samt Designation over hans Studeringer og medfuldte 9 Stykker Beviiser som Attester og Testimonia for hans Forhold og Profectus, hvorefter ieg har maatt ladet mig bevæge til endnu at unde ham denne Vinter for Geneve, Hvad ieg siden skal slaa paa, er ieg endnu gandske Raad-vild, mens agter at correspon- dére med vores Berensdorph i Regensborg, ² om der er nogen habil Mand, der kunde anføre ham saa vel in jure privato som publico, hvor han da havde Leylighed at see applicationen af det, han lærte, og at excolére Praxin; thi paa noget tydskt Universitæt at sende ham efter alle de Omstændigheder, ieg seer, holder ieg for betænkeligt, skiøndt Gud skee Lov alle roese hans Flid og Fremgang og ikkuns have den store Vivacité paa hannem at udsætte, hvilket Aarene og vores Leve-Maade her hiemme nok forhaabentlig i sin Tid raader Boed paa. Monsieur Burlamachis ³ Raisonement kand ieg ey i alt bifalde, saasom man ikke vel kand betroe Manuductionen til en Mand. Nechers Lære-Maade finder ieg meged difus og embrouillé ved at mænge jus naturæ og jus civile iblandt hinanden, da det første burde à fond tractéres og det sidste skiøttede ieg ey om, han skulde vidtløftigen og u-enderligen efter pedantiske Professorers Maade til anføres. Endnu galere er det at have sprunget herfra til jus publicum, hvorover ieg har maat ladet hannem begynde igien og continuére hans jus naturæ hos Burlomachi. Alt dette burde den erode Monsieur Paulsen saaledes ved sig selv have styret og seed bedreven. Nok herom, der falder mig fortrædeligt og fortrydeligt og vilde være Hr lustice-Raad kiedsommeligt; ieg beder at undskylde.

Jeg har skrevet til Skaane og bedet mine Søstre ⁴ gjøre fuldkommen Slutning med den bevidste Professor efter Hr lustice-Raads gode Aftale med ham. Brevet har ieg ey her ved Haanden, saa ieg ey mindes Mandens Navn. ⁵ Jeg lader og til Madame Thotht paa Skabersøe ⁶ skrive derom for at ey lade s. 76 det ankomme paa mine Søstre, ieg af Deres Svar meget vel merker gandske at være herimod, som de melder mig, der at have væred et stort Opløb og nogle af de Fornemmestes Børn at være dømt fra Lived, saa de med megen Føye kunde frygte for deres Neveu, som en Fremmed af en der i Landet ey meged elsked Nation. Mens, hvor skal ieg hen med ham? hiemme kand han u-mueligens længere dag-drive. Her er ingen Leylighed for hannem noged at profitére, saa ieg sandt for Gud ingen Udveye veed. Vil kuns Manden noget alvorligen tage sig ham an, er Pensionen meere end taalelig. Vilde Hr lustice-Raad gjøre mig den Tieneste og det Venskab at faa Mandens skrivt- lige Conditioner og til hvad Tid han kunde tage imod ham, skulde ieg straxens ved Fruen paa Skabersøe, siden mine Søstre herudi ere saa lunkene, treffe Accord og see hannem oversendt, det første det beste. Jeg forseer mig herudi til Hr lustice-Raads mig bekiendte Godhed og Dexteritet og forventer Hans Svar tillige med Mandens Navn, Drengen vel fik recommandéres til, at han kunde holde sig stille og indgetogen, siden der er saa vildt et Væsen i Byen, ieg troer, han heldst skulle stemme i med, om ey all Leylighed hannem betages. Professoren behøver ey at vide for det første, hvem der tager sig ham an, mens nok at melde ham, at det var en fattig Herremand her fra Landet.

Her fra Riget falder ey ringeste Nyt at melde. Gud hielpe vel til tørre- veyr. Himlens Slyser drukner saa got som det kiere Korn, saa det tegner sig til en dyr og slet Tid. Vi beklage alle her med Eder der den kiere Margrev- indes og den gode Groß-Cancellers Død, ¹ mens all Kiød er Høe, og vi maa alle døe. Uden Tvifl har Hr lustice Raad seet Hr Biskop Herslebs Lettre pastorale. ² Mens som det er skreven og trykt efter Ordre, tier enhver; hvad de tænke, giver ieg Dem at betænke. Vist nok er det, en Deel Præster kand meget vel behøve

den opmuntring, dog tvifler ieg, der bliver noget saa muntert Hoved og Aand blandt dennem til den at besvare. Om Mester Christen vil tie stille dertil, skal forlange mig.³ Her siges Holbergs latinske Liv og levnet at være paa Bog-Laden i Kiøbenhavn, men ey at maa selges. Hvorfor det Forbud er, kand ieg ey begrunde. Der skal være nogle kiønne Epigram- mata tilføyede, mens her er den ey at faa.⁴

Jeg nødes for mine andre Post-Breve at afbryde, som maa være Hr Iustice- Raad kiert, at ieg ey skal bryde Hannem længere med mine mangfoldige Commissioner og u-nyttige Skriven. Mig skal det til Slutning være kiært, om s. 77Hr Iustice-Raad vil være forsikkert om den Redebond Ergivenhed og oprigtige Trofasthed, hvormed ieg til all Tieneste og Velbehag stedse findes Velædle og velbr. Hr Iustice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.¹

Ladegaardsøed. 31 Aug. 1737.

s. 77

Christianiad. 12te Octobris 1737.

Velædle og Velbyrdige Herr Iustice-Raad!

De maa sandeligen vel kiedes ved og har største Aarsag til at grue for mine Breve, der ideligen paaføre Dennem Besværing og Incommoditet; Saa er det, kiere Hr Iustice-Raad, at være en viis og god Mand, den vil alle gierne raadføre sig med; da Hr Iustice-Raad nu lægger dette til at være en dienst- agtig Mand, saa kand Han takke sig selv for all den Møye, Hannem paakastes. Ieg bør dog først og fremmest at takke hierteligen for all Hr Iustice-Raads Godhed og Venskab for mig og mine, hvoraf ieg haver en nye Prøve ved det sidste Brev, Hand sendte mig fra Hr Professor Bildstein; Jeg var og er med det unge Menniske ey lidet embarasséret, da her i Landet desto beklageligere ey er nogen Møye at faa en ung Herre-Mand skikkelig opdragen og under- viist 1 andet, end i deres Cathechismus, X for U, eller links umb. Min salig Syster har holdt kostbare Præceptores og store Hanser nok til de lange taabe- lige Drengene, hvoraf Frugten har været spildte Penge, forsømt Tid, Dag-driven og løkkede Piger i Stæden for at lære Drengene noget. Nu siden Moderens Død, nesten et Aar, har denne gaaed og endnu gaar hiemme uden anden Forretning end at drage sin Aande. Jeg, som fraværende, har ey, all Møye u-anseet, kundet opsørge noget beqvemt Stæd for ham, før nu ; Gud give endda, det ey maa heede, som Frantzosen siger: Le bon marché fait tout prendre, og at denne gode Mand vilde for Alvor tage sig ham an. Skeer det, som ieg vil haabe og troe, da er det vist nok i Consideration af Hr Iustice- Raad, hvorføre ieg endnu tør være saa u-forskammet at lægge dette til, det Hr Iustice-Raad vilde gjøre mig den store Tieneste og Villighed at underskrive Contracten for dette unge Menniske med Bildstein, for hvis Jndhold ieg skal indstaa Hr Iustice-Raad skades-løs. Jeg har herunder tvende Afsigter. Den første og fornemmeste, at ieg er fuldkommen forsikkred, Hr Bildstein anvender større Flid med det unge Menniske og tager sig ham alvorligere an, naar han meener, han haver med Dennem at bestille. Den anden Motiv er, ieg ey just skytter om, han skulle vide, hvor nær han er mig paarørende, eller at ieg besørger hans Education, at han fattig Barn ey skulde undgielde, at ieg for nogle Aar siden paa Rettens Vegne maatte revse den lærde Madame Bildsteins s. 78Fader, Borgemester Friis, i en uendelig Process eller saa kaldet Odensée Byes syv Aars Feyde, hvor ieg u-hældigvis havde ladet mig overtale til at være Commissarius, og skiøndt Dommen ey kunde være anderleedes, som og for Høyeste Rett med laudabili blev stadfæstet¹, er ieg derfor ey vis paa, at Datteren som Qvinde og Lærd jo vel kunde yttre en dobbelt hevngierrighed, om ellers i Skaane som anden Stæds Manden regieres af Qvinden. Af foranførte seer Hr Iustice-Raad, her er Periculum in mora med denne unge Dreng, hvis Aar og Omstændigheder for ingen Deel kand taale at tabe denne Vinter, skiøndt Hr Bildstein melder før Paaske ikke at have saa god leylighed at huuse og informere ham, som han gierne vilde. Hvad huus angaar, da ligger der aldrig Magt paa, hvordan han hielper sig til Paaske, naar han ikkuns kand have Varme og ey lide paa sin Helbred, og hvad Information angaar, saa finder Hr Bildstein nok Raad dertil ved sig selv eller andre, da der desto verre bliver nok, der kand læse for hannem i det første-, overalt seer, hører og lærer han dog meere der, end hvor han nu er, hvor han ingen Slags Ting tager sig for uden det, Lediggang føder af sig; saa ieg gjør mig ret et Samvittigheds Nag derover, og med den Ascendant, Hr Iustice-Raad haver over Hr Bildstein, overtaler De ham nok til straxens at imodtage hannem, særdeeles da han selv melder: si modo tantæ res fuerit patiens moræ; thi sender ieg indsluttet det ungeferlig Udkast eller Punctuation til Accord², indgaaet efter hans eget Forslag, og hvad sig Jnformationen angaar og de Ting, ieg recensérer, han bør lære, vilde Hr Iustice-Raad være saa god at sætte til og tage fra, som hannem selv lyster, det han dog best kand, naar han faar Drengen at see og at høre, naar han skal have den Ære at skrabe for Dennem (om han ellers kand skrabe) før sin Udskibning til fremmede Riger. Der var mange Ting skulle sættes til som fornødne for slig en ung Herre-Mand at lære. Men, som det er à parte Ting, kunde Hr Bilstein indberette, hvad Excercitier der haves og hvorleedes de betales, at man à parte hertil kunde føye Anstalt mod Sommer, Dagene længes, og ligesom Hr Bildstein saae, han kunde faae Stunder hertil for sine øvrige vigtigere og fornødenere Ting at lære. Jeg troer, der er Ride-, Fægte- og Dantse-Skoele samt Ritse- og Mathematic-Mester, som vilde beqvemme hannem; thi Enden bliver dog vel det eeneste, der holdes for stort hos os: traget Euer Gewehr wohl. Jeg forventer med største Forlængsel Punctuations Posterne eller Contracten underskreven, at ieg med det

første det beste kunde faae Drengen over. Har Hr Iustice-Raad ringeste Betænking Contracten at underskrive, hvorføre ieg dog ialt skal holde Hannem skades-løs, kand den og indrettes og stilles paa mig, endskiøndt ieg det nødig vilde, mens heldst saae, Hr Bildstein blev i den Tanke, Hr Iustice-Raad besørgede s. 79dette unge Menniskes Education. Jeg forbliver med all Ergivenhed til all Tieniste og Velbehag stedse Hr Iustice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ¹.

P. S. Ieg har sadt Fransk Information til, siden Manden skriver saa smuck en haand, og Grammaticet ret Fransk; undslaaer Manden sig derfra, saa vel som fra Informationen i det Tydske, jeg ei veed, huad Hand af for- staar, bør det ei hindre eller hæve Contracten, mens vil a parte informatores som høyst fornødene ting hertil antages, da mand først fick vide, om haves kand og huad herfor tages.

P. S. Min Søn slap, Gud være æred, vel fra Genève; Hands skiæbne har dog været Gjøttingen. sidste Brev fra Ham var fra Franckfort, saa Hand er paa Veyen did, id quod bene vertat. Huor lærd Hand bliver, veed Gud, Hand koster mig en haaben Penge, det veed jeg. Ieg har instruéred Ham at gaa sine Studier an, saaledes som HEr Iustitz Raad i sit sidste meldte, og er mig kiert at have troffed Deres tancke ². Bing veed jeg nock er ei for Læder Buxer eller moderata qnœ durant, mens en egen maade at criticére et Skrift paa er at falde ind paa en Mands motif til at skrive, som mand endeligen kand præsupponére, mens gjør intted ad rem, thi det kommer an paa at kuldkaste de grunde og Argumenter, Hand fremsætter; var Skriften i et andet Sprog, er jeg viß paa, det udenlands fra vilde møde anden modsigelse, her er det, troer jeg vel, bleven op og antagen med meere fortrydelße, end nogen vel tør lade sig mercke ³.

Paa tisdag bliver vores Rector og Lector Rask begravet; Biskopen prædicker over Ham, og dagen derefter holder Conrector Arbiin en Latinsk Oration ⁴; her interesserer sig alle for Hannem til Successionen; det er et got Subjectum, der har smucke Videnskaber og god applicuation, saa Skoelen meged under Ham har profitéred. Ieg vil haabes, os ei bliver obruderet her en, de vil af med der, eller en sendt fra de reducérede Skoeler, de vil have andenstæds hensadt; Skoelen her meritéret sandeligen anden reflection og behøver nock nogen Encouragement, det jeg behøver ei at sige Dem, ligesaa lidet som dend Estime og det oprigtige Venskab jeg har for Dem, qui va sans dire, dog en ting maa jeg derhos betinge mig, at HEr Iustitz Raad som lovkyndig Director vilde sætte vore chinesiske Sager Paa en profitabler food, s. 80der maa sandelig være mick mack under, og er det ei en ringe Tara i vores forventende Rigdomb ¹.

s. 80

Edle og Velbr Hr. Iustice Raad!

Hands Excellence Hr. Geheime Raad Løvenørn kunde ei, da Hand selv hafde forfald, bruge en behageligere Pen end Hr. Justice Raads til at bebreve mig saa mishagelige tidender min Broder betreffende ², hvor udi jeg erkiender Hands godhed og omhue for mig, saa jeg maa bede Hr. Iustice Raad, det Hand vilde, for at ei falde Geheime Raaden besværlig med min Skrivelse paa nye, formelde Hannem min Respect og tacke Hannem Hierteljgen for all den godhed og Venskab, Hand haver ladet see for mig mod min Broder i saa betydelig og vel nærgaaende en Sag, da Hand har gjort meere, end jeg vel hafde kundet ventet eller tort understaaed mig at bede om. For det første kand Hands Excellence let selv forestille sig, hvor Sensibel det maatte være for min Broder og Hands Familie efter saa mange aars u fortrøden tieniste, hvor udi jeg kand vidne med Ham, Hand haver tilsadt Hans Midler, at see sig Afskieden sendt i Huused, Skiøndt der aldrig, det jeg veed, endnu er bleved klaged over Ham i Hands Konges Tieniste; jeg meged vel og mindes, at, da der for nogle aar, da Ramp ³ Commandérede Regimented, var Klage over Klage, ja saa got som oprører i samme, og en Egen undersøgnings Commission anstilled, fantes der ei en eeniste Mand af Hands Compagnie, der hafde mindste at klage, mens alle tilstode at have Niudet deres Rettighed, saa det er et Vens Støcke af Hands Excellence Løvenørn at see Afskeeden tilbage holdet, indtil Hand self med sin allerunderdanigste memorial for at anholde om sin Dimission med Oberstes Caractér og Gagen at beholde, kunde indkomme; hvor til endnu føyes dette, at Hand vilde gjøre sit yderste til, det Hand skulde blive staaende i Reglemented for med sin ancienneté igien at kunne komme i Tienisten, om Kriig skulde paakomme, det Gud forbiude, eller Hannem i anden maade nogensinde hertil kunde gives Leilighed; jeg gestaar gierne, det Hands Feil er ei at kunde taale megen Viin og endnu mindre at Raade, saa jeg hafde gived meget til at see Ham reent forsvære all Viin; didhen har jeg aldrig s. 81kunde bragd det, mens saa nøye pleier mand ei at tage det med Folch af det metier, al den Stund inted i deres Tieniste forsees og forsømmes, men Hands u-lyche har været at have hafd saa Nyctern en Oberst; hafde det altid saa nøye bleven taged, var vel losias Rantzau aldrig bleven Marechal de France; thj jeg læser i Memoires de Hambourg de Mr Aubery du Maurier ¹ p. m. 242, at da Hand, som Een af Hands fortroeligste Venner for Hands Egen velfært og Lyche vilde Raade Ham fra den u-maadelige Sølén og Drichen, Svarede Hand en jettant un regard feroce, qu'il ne quitteroit pas ses plaisirs pour l'Empire d'Allemagne, og dog var Hand en tapper og kiech Soldat og Krigsmand og Forstandig General, der som bekiendt gjorde, skiønt en Fremmed, saa stor en Lyche i Franchrig ²; jeg veed moxen ei, hvor mand nu om stunder skal hen med u-roelige Hoveder i Familierne, der dricher og raser ved et glas Viin;

Canonicater og Clostere ere afskaffede, og i Regimenterne vil mand ei lide dem; enfin, Hands Skiebne har nu saaledes været og kunde Hand desformedelst Venne sig af dermed, var det en lykelig forandring, ingen skulde glæde sig meere ved, end jeg. Ieg har dend tillid til Hr. Iustice Raad, Hand gjør mig den Tieniste og den Villighed og Fare Straxens til Geheime Raad Løvenørn med u-tallige Tachsigelser fra mig og bede Hannem fremdeeles tage sig min u-skyldige Broder an, jeg seer, er ilde forført for Hands Mayst; jeg vilde ynske, mig maatte gives Leilighed i nogen ting igien at lade see min Erkiendtlighed mod Hands Excellence, saavel som mod Dennem, kiere Hr. Iustice Raad, der ei kiedes ved at tage sig mig an i alle mine anliggende, da jeg saa jefnliggen bemøyer Dennem og søger Dennem paa Haanden.

Ieg har ingen Svar endnu fra Lydland, didhen jeg for længst har skreved; saa snart jeg det faar, skal accordten med dend mand i Lund vorde sendt; saa skal jeg og besvare Hr. Iustice Raads fornøvelige dissertation om Urten, Finger-Sterch. Sandt er det, at saadan en Sag hviler her under Proces og at den skal blive ad unguem undersøgd; mens forløbig kand De paa mit ord lide paa, at der er intet Reelt udi, mens at det er af det slags Merveilleus, der saa gjerne her fortælles og endnu hellere troes. Ieg troer icke engang, der er Tasken-Spillerie under med en forborggen Dirich, maaskee under Urte Stengelen, der en da var en tour adroit, skjønt ej fidèle³.

Det Hr. Iustice Raad sichert maa troe, er, at jeg er Hannem oprigtig og fuldkommen Ergiven. Og ynsker Hannem ved aareds omvexling alt det, Hand kand ynske sig selv, Saligt, Lychsaligt, Behageligt, glædeligt, Berømmeligt, fornøveligt, Techeligt, Tienligt, nyttigt og gafnligt, saa alle Hands s. 82 misundere maa see deres Harme derpaa, det skal være min Hiertensglæde som dend, der alletider Heller end gjerne findes Edle og Velbr. Hr. Iustice Raads

Tienist-villigste Tiener C. Rantzau¹.

Christianiaden 4de Ianv. 1738.

s. 82

Christianiad. 1. Februarij 1738.

Velædle og Velbyrdige, Høytærede Herr Iustice Raad!

Herr Iustice Raad vilde ei kiedes ved, at ieg saa ofte umager og gjør uleilighed med mine Commissioner Dennem at bebyrde. Hans Seidelin² har ieg Beviis nock om af Herr Iustitz Raads gode forklaring, som mig ved min gamle Otte er indsendt, at hand er god og dygtig til at være Sognepræst for Gamtofte Meenighed; Alleene en post feiler udi Hr. Iustitz Raads gode Skuds- maal om hannem, som er ang. hans Gaver paa Prædicke-Stoelen, hvilket er mig meget om at gjøre, da hand skal være Præst ved min Brahesborg, hvor ieg til sidst agter at lægge mine Been. Det beroer da alleene paa, om Herr Iustitz Raad finder ham en god Prædikant, som ieg dog vil formode. Og som ieg overlader det til Hr. Iustice Raadens gode Skjønsomhed og lider paa ham i dette saavel som i alle tilfælde, Saa tvil ieg icke om, at Iustitz Raaden io giver mig saa tilforladelig underretning, at ieg i sin tid icke faar aarsag til i mit stille Sind at mucke paa Herr Iustitz Raaden ved hver en slet Prædicken. Naar Hr. Iustitz Raad haver hørt ham og finder sig fornøyet med hans Prædicken, da maatte det siges min gl. Kammertiener, som i saa fald for tiden at vinde sendes Concept til Kaldsbrevet, at David Seidelin samme paa behørig Sort Papir kand opsætte og mig dernest til underskrift indsende; Og skriver ieg til Iustice Raad Seidelin³ idag, at ieg sender Concept til hans Kaldsbrev need og at det ickun beroer paa, at Kiere Hr. Iustitz Raad finder sig fornøyet paa mine Vegne med hans Prædicken.

Nu en anden ting Kiere Hr. Iustitz Raad; ieg har med sidste Post faaed Brev fra min Neveu Niels Kragh Juel, hvor hand forsikrer mig herefter at vilde skicke sig vel, liude mine formaninger og følge mine Raad, samt er fornøyet med den gode accordt, Hr. Iustitz Raad paa mine vegne har træffed med Hr. Professor Bildsteen i Lund udi Skaane. Det er da best, at hand io før io bedre kommer afstæd, saa at hand til Paaske kunde være hos sin Professor. s. 83 Jndlagd følger da Original Accordten med Herr Professor Bildsteen¹ med allertienstvilligst Begiering, det Hr. Iustitz Raaden i Guds Naun vilde fuldkommen slutte samme og tillige lade Bildsteen vide, at Anstalterne har ieg gjort saaledes i Dag, at Baronen som forderligst mueligt begiver sig paa Reisen, saa at hand kand til Paaske førstkomende være udi Professorens huus, og skal min gl. Kammertiener følge ham til Lund, siden hand maa have et paalidelig Menniske hos og med sig, hvorom ieg beordrer Otte i Dag, samt at hand skal drage til Callundborg, naar hand did hen bliver bestæmt af Bircke Dommeren ved Ryssensteen Lars Rømmer², for at geleide Baronen til Khaun og at præsentere ham for Herr Iustitz Raaden, ieg har den tillid til icke alleeneste at vil see min Neveu, men endog tale med ham og derved fornemme, hvad lidet hand kand og hvad hand fornemmeligen skal anføres til, paa det Hr. Iustice Raad derefter kunde give Professoren sin gode underretning, hvorledes de synes med hannem at skal begyndes, naar hand kommer til Bildsteen. Og som hand vel har faa, ja maaskee slet ingen Bøger, saa bad ieg, at Hr. Iustitz Raaden i den korte tid, hand opholder sig i Khaun, vilde besørge ved min Otte udtagne de Skoelbøger til tydsk, Fransk, Regning og maaskee Latin, saa mange som hand uomgiengelig behøver, da de ei s. 84 udi Lund skal være at bekomme; fleere, end hand just strax er behøvende, gjør icke gode at flye hannem med,

Men de, hand bør at have, ligesom Hr. lustitz Raad finder det for gaunligt og nyttigt, skal ieg siden føye anstalt til at see betalt, naar mig derover ved Otte sendes Fortegnelse med vedtegnede accordérede Priiser. Ieg har den fortrolighed til Herr lustice Raad, at hand giver denne min saa ilde forsømte Neveu behøvende Manuduction, saavelsom og til hans nytte og gaun seer ham recommendéret til hans Professor saavel forløblig, som naar hand efter lustitz Raadens Ordre Reiser fra Kiøbenhavn. For hvis Hr. lustitz Raad i denne sin Accordt udlover, indstaar ieg hannem skadesløs, og bliver det vel forgieves at ville døolge paa, hvem hand er, naar det ickuns alt gaar under Hr. lustitz Raads Naun som den, dette unge Men- niske er anviist til og der tager sig ham an, hvilket er det, der skal gjøre det beste til Professorens alvorlige flid og møye med ham. Jntet skal være mig kiærere, end om ieg nogen tid kunde have Leilighed at udvise Hr. lustice Raad min Redebon Tieniste, Til hvilcken ieg forsikrer stedse at skal findes Høytærede Herr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ¹.

P. S. Cancellie Raad Hofman paa Schierildgaard ² har atter skreved mig til om sine Sønner, hand ved Leilighed gierne ville have ind paa Borchens Collegium ; Ieg stoler paa Hr. lustitz Raadens godhed og alletider beviiste venskab, derfor beder, at samme hans Sønner maatte være Hr. lustitz Raaden til det beste recommendede.

Udskrift: A Monseieur Monsieur Gram, Conseiller des lustice, Archivaire, Bibliotequaiere et Historiographe de S. M. le Royde Danmarc, Norvegue p. p., à Copenhague.

s. 84

³*Christianiad. 22de Martij 1738.*

VelEdle og Velbr HER lustitz Raad!

Ieg bemøyer HER lustitz Raad saa ofte og har Hannem saa mange obligationer, at det fattes mig paa tacksigelses Expressioner, mens paa Erkient- lighed og redebond tacknemmelighed skal HER lustitz Raad ingentid hos mig finde Savn, det jeg i all Sandhed kand forsickre, og alletider skal viise sig, om jeg nogensinde kunde være saa lykkelig at udrette Dennem eller Deres noged til tieniste og Velbehag, om det end var at rygte Hands ærinde som for en ung Beiler, huor til havde været en prægtig anledning, mens nu desto s. 85beklageligere alt for silde tagen; Ieg veed, huor stor en Elskere HER lustitz Raad er af Antiquitäter, og her har været en mageløß, som nu til mange Arvingers største glæde og fornøyelße maa savnes, dend gode Sal. Frue Bisp inde Munck ¹, mand til alles forundring meener at efterlade Sig ei langt fra en tønde Guld, og er saa got som i en forstue i Kister blant gammel Kobber, Tinn, Linned og Pialter fundet nogle og tiue tusinde Rixdaler reede Penge i forseglede og efter Aarstall nummerérede Punge; En gammel Kudsk, der med Fruen, Sin Perryck og Hestene vel udgjorde et par Secula eller trei, har været Henders eeniste Geheime-Raad, amanuensis og Skattmester, har og eene vist at gjøre anviißning paa dend forborgene Skatt, saa herefter bliver vistnock Kudske brugde til Wünschel-Ruthe, der dog hos bergforstandige ere gandske afkommen; det er ei det eeniste dødsfald, Publicum interessérer Sig udi; dend gode, brave Oberstlieutnant Peder Kolbiørnßen paa Friderichshall har og maatt efter 5 Dages Siugdom tacke af, saa Hands høyst bedrøvede Encke nu maa blande Sin drick med graad ². Alle diße dødstillfælde og min begierlighed at lade see min Erkientlighed til HER lustitz Raad har bragd mig langt fra mit første propos at tacke Dennem for dend godhed, de haver havd at see den tingen for min Søster Søn bragd i rigtighed med Mr Bildstein i Lund, og kommer dend forandring Pensionen at skal angaa fra dend tid Hand Sig i Hands Hues indstiller meged vel tilpaß, siden Drengen er Siug eller skulcker, som min Otto vel alt efter min ordre har meldet Dennem, huor imod jeg ei heller bør eller vil regne det saa nøye med de 6 Ducater ind skrivnings Penge, huor om i første accord ei noged var meldet; Det HER Pro fessor Bildstein umager Sig over efter Ham, er lige saa unødig, som uviß at kunde treffe Hannem just der; Min Otto faar efterretning, naar Hand skal møde i Callundborg og hente Ham, for siden at føre Ham til Bollerup til min Søster og derfra at levere Hannem i HER Bildsteins Hues, det til hannem ufortøved maatte meldes; stor overlæg til Hands Studiers angaaende behøver det desto verre ei, primo intuitu vil HER lustitz Raad finde, combien le Neveu est un Ours mal lesché, saa at om Peder Pors kan opmuntre Ham til Stu dering og aabne noged lidet Hiernen, skal jeg herefter holde den for en Author Classicus, her har jeg giordt mindre af dend, og da jeg contribuérede til dends subscription ³, har jeg af min forraad i marckeds dagene regaléred en bonde dermed, hos huilcken dend Poetiske Aands drift havde taget saa sterck over haand, at Hand med dievels magt vilde have Sin Sammelsurium, Oevres melées eller Poetische Grillen tryckt, og bequemed Hand sig ei at fravige Sit forsætt, s. 86førend hand sielv kunde skiønne paa dend vel merckelige forskiell, da Hand fick Peder Porß at pynße paa.

For accordten skal jeg indstaa HER lustitz Raad skadesløß, mens det Bildsteins overkomst straxens afskrives, vil være fornøden, saa vel som at HER lustitz Raad ved Drengens ankomst seer, huad bøger hand uomgiengelige for det første maa have; stor Latiner bliver ei at tænke paa, og i stæden for de Bibler multi linguis frygter jeg, her vil Fibler til.

Min Otto Manderup gjør mig viiß, Hand studerer saa Panden vercker, har i diße dage opponéred i en

disputation de justitia et jure, maatte vel snarere corrupto hoc seculo heede de Arte et Marte. Tiden tillader ei videre, der jeg uafsladeligen med all Ergivenhed og redebond Erkientlighed og tienist ferdighed stedße forbliver Høystærede HEr Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 86

¹*Christianiad. 12te April 1738.*

Vel Edle og Velbr HEr Lustitz Raad!

Ieg er hiertelig ilde kommen ved med en taabelig Dreng af Neveu jeg haver, som HEr Lustitz Raad vilde behage at see af indsluttede ², jeg med sidste Posten fick, i stæden for efterretningen, jeg ventede, det Hand allerede var afgaaen og meere end halv veis til Skaane; Nu veed Gud, huorledes det bliver med accorten, om dend Doßmer fick i Sinde ei med alle at gaa der did, vilde dog vel Hands Skaanske tugtmester holde sig til accordens forbindtlighed i det mindste for en quartal, mens Pensionen dreyer dog vel ei førend dend tid Hand der ankommer, skiønt Hand burde væred der til Paaske, huilcked alt HEr Lustitz Raad vel endnu fremdeeles er af dend godhed og gjør mig det venskab paa beste maade at see lemped og bedreven, og huorledes end bliver, bør og skal Hand dog alletider af mig desformedelst holdes skadesløß. Ieg gjør endnu med Posten i aften en tentative og skriver til samme Person Røhmer ³ for at bruge alle Sine persuasiones og optænckelige moyens at see ham did befodred, og hvis alt skulde være forgieves, da at sætte Hannem paa første afgaaende Skiberom og sende mig Ham herop, da jeg skal see Ham levered i Lund, om icke førinden, da om og naar Gud vil jeg beder mig ov at gjøre en tour til Danz; thi dend lange Dreng finder jeg af betænckelig consequence aldeelis imod sin Villie og med magt at see afsendt til et fremmed Land, og saaledes at lade Ham gaa og drive kand jeg aldrig for Gud eller mig Sielv forsvare—bedrøveligt nock, det ingen moyen i vort eget Land s. 87 findes til saadan ens opdragelße, med mindre mand vil opoffre Ham til Van kundigheds og ukyndigheds Skoele og sætte Ham hen til det militaire, førend Hand engang veed at skiønne paa Høyere eller Venstre, huor hand vel kand lære Rechts umb og lincks umb, mens det er og alt; i allermindste vilde jeg først have Ham ferdig i Hands Skriven og regnen og vide nogle Sprog for at see Ham mennisklig. Min egen Dreng, Otto Manderup, kand jeg aldrig Gud fuldtacke, hand, det jeg ei andet kand bringe i erfaring, applicéer og arter sig meged vel, picquéer Sig og af honneur; indsluttede Geh. Raad Münchhausens ¹ Original Brev til Ham, Hand haver sendt mig, er de vel saa god, Kiere HEr Lustitz Raad at lade mig faa tilbage, saa snart de faar læst det; de andre tuende kand ickunds kastes paa ilden. Ieg har resolvéred for det første endnu at lade Hannem Sommeren over i Giøttingen, huor Hand da ab solvéer Sine lura og derhos tractéer Rigs Historien og Universal Historien af de tuende sidste Secula; danske og Svenske Historien har Hand igiennem gaaed, og afhandles alle diße ting pragmatisk. Een Meckelborgisk Herremand, der under Præsidio af HEr Gebauer har disputéred publice, har hand, som mig af HEr Køhler er meldet, med største applausu opponéred; ² Nu kand jeg meged vel mercke, det Hand sielv havde dend ambition at vilde holde en Publicq Disputation, og skiønt jeg holder det billigen for ingenting og for Spillfegterie, har jeg dog for ei at discouragé Ham icke aldeeles vildet ud slage det, mens skreved, Hand kunde underhaanden erkyndige Sig om de paagaaende omkostninger og mig indberette sampt derhos melde, huad materier skulde [sic], og obligérede HEr Lustitz Raad mig, om hand vilde gjøre mig forslag paa nogle kiønne, vigtige og ei alt for Triviale og Scholastiske, mens nyttige og Curieuse Theses, siden deßlige Disputationes dog maa tryckes og Hands Kongl. Høyhed Cron Printzen derefter dedicéres.

HEr Lustitz Raad maa vel vemmes ved mine Breve, der alletider giver Ham saa overflødig at bestille, i huor lidet otiosus Hand end er. Vores gode Hersleb ³ er nu forhaabentlig alt nedkommen, som jeg beder, naar de sees, at helße. Her falder aldrig det ringeste fra at melde, uden det, jeg vil haabe HEr Lustitz Raad for længst veed, det jeg med all oprigtig Ergivenhed stedße forbliver Vel Edle og Velbr HEr Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Nu lacker det flux ad Laugtinged, da HEr Lustitz Raad skal faa en fuldkommen Dissertation over dend Urt vix credo, der sprenger Laaße.

s. 88

Christianiad. 10de Maji 1738.

Velædle og Velbyrdige Herr Iustice-Raad!

At Originalen har væred Copien lig, har Herr Iustice-Raad øyensynligen og haandgribeligen seet, desto beklageligere, saa sandt, og kand ieg ey nok fuldskrive, hvor nærgaaende det er mig, skiøndt man burde ey lade de Ting, mand ey er Skyld udi og man ey kand endre, røre sig. Gud veed, hvor troeligen ieg, alt siden min salig Søsters Død, har villet gjort mit hertil, og hvad Møye og Besværing ieg har havt, var ey heller aldrigen kommen nogen Stæds hermed, dersom ikke Hr Iustice-Raads Godhed og Venskab for mig havde

været saa stor at procuréere mig denne Udvey. Er det ikke dog at be jamre, at i 2de Konge-Riger og Førstendommer ey har været noget Stæd at udfinde, hvor ieg hannem kunde hensætte, og skammer ieg mig paa Familiens og heele Nationens Vegne at skikke saa ilde rygtet en rygter Dreng og Klots i et fremmet Land. Mine Søstre, som der ere boende, vil endda meere skamme sig derved, mens ut possumus p. p. Kunde endda Drengen arte sig saa meget, at han engang kunde blive menneskelig, vilde ieg hiertens glæde mig. Jeg frygter billigen, det er vel silde tagen. Det aller verste er endda hans onde og arige Sind, ieg dog vil haabe han ey saa aldeles tør yttre sig med, nu han kommer til lutter Fremmede. Det fornødenste ville være, om Monsieur Bilsteen vilde sætte til ham en vittig, maneerlig Dreng, han mest skulle tage efter i Begyndelsen og lære Rudimenta af, som Skriven, Regnen etc., Med et Ord un maitre valet, der paa en god Maade kunde sige ham, hvad der stod ham ilde og vel, picquére ham af honneur og ved Paralel af andre give han nem nogen Slags Æmulation og Ambition i Stæden for u-tidig og taabelig Friherlig Moed og Ægierrighed, der følger alle kielne Dreng og Hiemfødd ninger. Til viße trænger han efter Hr Justice-Raads seeneste meget Ærede af 3die hujus ¹ til Fægt- og Dantze-Mester, voltigéring med, om Leylighed haves, for at faae hannem noget ud af hinanden; vilde De ey have gjort meer, maatte de have ladet en Under-Officier læret hannem Haandgrebene for at vende sig til at røre Haand og Foed og at staae lige og fast paa sine Been. Hvad hans vel kostbare Hovmester har gjort, har Hr Justice Raad havt Syn for Sag, saa at om ieg var catolsk, vilde ieg nok unde Dennem et Stæd i Skiers- Jld, verre at yncke dennem tillader min lutherske Christendom ey, skiøndt ieg er forsikkret, de vil have et stort Ansvar; thi slig Forsømmelse er Samvittig heds Sag og en dødelig Synd. Kand og være, min gode salig Syster vilde ey lade dennem alletider raade derfor, mens det er nu alt forsildige Conside rationes. Kiere Herr Justice-Raad! hav den Godhed og det Venskab for mig at skrive Bilsteen til, det han u-fortøvet tager Fægte- og Dantze-Mester an, med hvis videre De og han maatte finde fornøden, som alt uden for Accorten s. 89à parte skal vorde betalt, og om hertil behøves noget Forlag ¹ nu straxens og de Penge, min Otte er given med, ey skulle tilslaae, det ieg ey kand vide, som mig intet herom er tilmeldet, vilde Herr Justice-Raad paa dettes Foreviis ning tage saa mange Penge, som hertil maatte behøves, hos Hr Kammer-Raad Solberg ², som ieg Dem til all Takke skal refundéere, naar af Herr Justice- Raad attestéres hvad været haver, da Monsieur Solberg vel kand see dem be talte for mig til Monsr Bilsten i Lund, der forhaabentligen har faaet efter For skrivningen det første Quartal eller halve Aar forud. Skulde det imod For modning ey være hans leylighed, skal ieg, saa snart mig meldes, see Pengene betalte i Lund ved mine Søstre paa Bollerup i Skaane, saa Monsieur Bilsteen vil for alle Ting holdes i gode Lunde og forsikkres, det ey skal komme mig an paa en skikkelig Discretion, naar ieg seer, han tager sig ham an for Alvor, og Frugten af hans Manuduction og Information. Hvad han giver ud for Extra Information i de saa u-omgængeligen høytforødne smaa Ting, der kand være infra illum, skal ieg med all Erkiendtlighed refundéere, naar han ikkuns for Alvor vil tage sig hannem an og nogenleedes see den forsømte Tid igien vunden og oprettet. Kiere Hr Justice-Raad, stræb med mig som en god Hierne- Sørger, thi hvad hans Christendom angaar maa ieg haabe og troe, hans Siæle- Sørger har gjort sit, siden ieg ey rettere veed, end at han jo allereede har været til Alters. All min Fortroelighed og Tillid i en mig saa hart paa Hiertet liggende Sag er til Dennem. Ieg vil og haabe, Hr Bilsteen har den Attention at holde hannem hiemme inter privatos parietes, indtil han nogen leedes kand lade sig skue, at han ey blandt den øvrige muntre og vel opføde Ungdom skal komme under Foed-Folket eller gjøre os for stor rumor med at slaae dygtig fra sig, ieg haaber, han dog bliver god for. Naar ieg eftertænker og overveyer alting, har ieg vel Aarsag at grue for mange Slags Hendelser og at frygte, all min velmeente Omsorg bliver forgieves, sed Dii meliora; Gud være æret, han er kommen saa vidt; hvor det nu videre vil spende af, faar Guds Forsyn dirigéere. Han maa være bleven rørt af Aandens Drivt, siden han er reyst, da han med Hænder og Fødder havde satt sig imod absolut ey at vilde til Skaane, ieg og alt havde givet Ordre at sende mig ham til Skibs herover for selv at see ham afleveret ved min Giennem-Reyse nu, om Gud vil, ieg agter mig needer, om ieg ellers kand faae Lov, hvor iblandt mange for trædelige og fortrydelige Forretninger det skal være min største Fornøyelse mundtligen at kunde takke Herr Justice-Raad for all beviiste Godhed, Venskab og Omhue, den ieg aldrig skal forglemme, mens all steds skal vide at er kiende, og vilde ønske mig saa lykkelig at kunde aftiene og i Gierningen at s. 90maatte udviise, med hvad reedebond Ergivenhed og Oprigtighed ieg alletider hellere end gierne med all Tienstfærdighed stedse findes Velædle og Velbyr dige Herr Justice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ¹.

P. S. Jndsluttede pro memoria sendes Hr Justice-Raad til sin Eftersyn og gode Betænkende ². Jeg har min Betænkning ved den Materie, der har saa megen Rapport med vores paa Jrland strandede Skib ³, da ellers Materien er smuk og kand have sin store Nytte, mens gestaar gierne, ieg hellere saa den Materie, ieg forhen haver meldet om contra Conringium ⁴, som var værd at udfægte og udføre for en Ære- og Nidkier Patriot, der og fører saa stor Rigtighed og Sandhed med sig, saa den læt og met applausu kunde ud føres og beviises, men mange Sandheds Beviiser skiøttes ey om i en ond Verden, mens ansees med skeele øyen, saa ieg ey veed, om det kunde skee uden Fortrydelse og Glosse af en Deel fortrædelige og fortrydelige Mennisker, Det unge Menniske til Fornærmelse og Fortræd i sin Tid, sapienti sat. Til med veed ieg ey, om det just er de tempore i Henseende til vores gode For staaelse med Keyseren, skiøndt slige puerilia ey burde influére i saa høye og vigte [sic] Ting.

⁵*Brahesborrigd. 13de Aug. 1738.*

Vel Edle og Velbr HEr lustitz Raad!

Min vanartige Neveu er mig ad Nauseam, saa maa og mine Breve være HEr lustitz Raad, der forvolder Hannem saa megen kiedsommelig lecture. Ieg er, ved Gud, nu gandske Raad vild, huad ieg skal begynde med Drengen; for ei gandske at standße har jeg skreved mine Søstere at sende Hannem til Lund, og at de derfra skulde have begyndt uden at taged imod Ham, jeg har sendt dennem Bildsteens Breve; Toßen har roesed sig af, huorledes Hand ved Sin affectérede lærvillighed og store Pietät havde dupéred Bildsteen. Ieg er betænckt paa at faa Hannem til Musqueten hos en god og alvorlig mand i en Guarnison, huor Hand kunde være under daglig opsigt og i Pligt Arbeide, om Hand mechanic skulde vilde gjøre got, med gode eller med onde, og har jeg tænckt paa Rensborrig og derom adresséred mig til min gode Ven s. 91 HEr Gen-Lieutenant Arenholt, som der maa være bekiendt ¹. I Kiøbenhavn tiener det ei at viise Hannem, før jeg kand om mueligt faa Ham i andre Klæder.

Det forstaar sig Sielv, at Bildsteen kommer til at beholde det Hannem forud betalte quartal, som jeg vel faar at binde ved mit Laar, som var det mindste, om jeg ellers kunde komme til at redde det fortabte Klocke-Faar. Nock om saa slet et Subjectum at springe til en vel anderledes Mand, er jeg i fuld drift og paa spoer efter Meursii Skilderie ², i mindste skal det blive, haabes jeg, det beskrevene, der var paa Sal. Deichmanns Auction, de quibus proxime plura; er det en Pseudo Meursius, det maa HEr lustitz Raad sielv best vide; det jeg gandske vist veed, er at jeg med all Ergivenhed stedße for bliver til all tieniste og velbehag Høystærede HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. Min Svoger Rabe, der med Sin Frue har været en 8te dagstid her, reiste igaar igien til Lolland ³. Fra Holsteen har Frue Grevinde Blome notificéred mig Henders Mands Død ⁴; Ieg tacker for notice om de oostindiske Vares Sall, jeg vil ønske og haabe de Chinésiske at være gaaen nogen ledes i Priis.

Udskrift ⁵: A Monsieur Monsieur de Gram, Conseiller de Justice, Hi storiographe, Bibliothequaire et Archivaire de Sa Majesté Danoise, à Co penhague.

s. 91

⁶Vel Edle og Velbr HEr lustitz Raad!

Indsluttede tuende Breve, jeg tilbage vil forventte, viiser jeg ingen flid haver spared for det forlangde Heers Ansigt at faa opspurt; fortryder mig meest, jeg af alle Kiendetegnene let slutter, det ei bliver Meursii Veneranda ac spectabilis facies, da jeg oprigteligen kand forsickere, intted skulde være mig kierere, end i nogen ting at kunde være HEr lustitz Raad til behag og s. 92 tieniste, og allermeest skulde det fornøye mig, om mig her til kunde gives nogen vigtigere og betydeligere Leilighed end denne. Med min udartede og uartige Neveu er jeg endnu lige nær og venter dagligen paa Svar fra Arenholt, om sligt et sted for ham i Rensborrig Guarnison kand udfindes, som bliver da min sidste udvey; kand det ei hielpe, faar jeg jage ham i Paulu nerne til Hands ældste Broder at døde straadød og æde sig eller maaskee dricke sig i hiel og trøste mig ved, at slige Descendenter og afkom ere skiulte for dend brave Cantzler Ove Luel ¹ og venne mit hiertelaug til et Nescio vos—det er beklageligt, mens her er ei andet middel, da jeg gjerne har vildet gjort mit.

Ieg tacker HEr lustitz Raad for communicationen af vores vel udfaldene Chinésiske Auction ² og er glad ved, huad nu for haanden kand indtages, skal huer dag have sin egen Plage, langt meere faar huert Aar, og siger med Ra cine ³: je ne sçais point preuoir les dangers de si loin. Ieg havde med fornøyelße spurt her, det Hamborger Kiøbmænd var reist giennem Assens med tønnder Penge til Auctionen, og maa mand troe, det er en lykkelig følge af vores foreening med Hamborg ⁴, om det ellers icke er Hollandske Commissioner.

Det er mig alt nock, det en Mand som De fører ordet for Mr Bocken hoffer, jeg ellers Personlig ei kiender, for at HEr lustitz Raad kand troe, jeg heller end gjerne gjør Hannem til tieniste, huad jeg kand; Commerce Raad Rask har skreved mig til herom, jeg og har svared, det Hands Suplicque ei endnu var kommen til min Erkl. og at naar dend kom, skulde jeg videre in formére mig for at kunde erklære mig juxta merita et circumstantias, saa det er mig kiert, HEr lustitz Raad i sit Brev har gived mig materialier at bygge min Erklæring paa ⁵. Mit forslag til formeering af Assessores er før min nederkomst alt indgiven og ligger hos Kongen, huorfra jeg da vel og kand vente denne nye Candidati Memorial til Erklæring, Mens foreløbig maa jeg for HEr lustitz Raad ei fordølge, det jeg sandeligen stadig troer, Manden tager s. 93 feil i Nummered og vil finde sig forleed ved sin Stef-Søns Raad; Christiania er et vel kostbart stæd, og kand Rask, der som Procurator dagligen tager Penge ind, ei subsistére, langt mindre kand dend, der for Guds skyld og løn skal betiene Retten; Commissions Sportlerne er vagum et incertum quid, der er hundrede hænder om; først vil det vare noget, før Manden kommer i Re putation og Credit eller bliver bekiendt, og mens Greßed groer, dører Koen, saa er og det, der

meest søges efter og sees paa, at faa en Formand, saa her maa være Character, der giver Hannem fortrinn; skulde og Hands Stif-Søn vilde bruge Ham til at hielpe paa en eller anden af de Sager, Hand proce dérer, maa mand ei troe det af nogen braf Mand, blev og voveligt; siden Ret tergang og falder saa kostbar og hazardérlig, formindskes Sagerne øyensiuftn ligen, saa jeg ei kand ansee dette levebrød for tilstreckeligt; har denne gode Mand noget til overs, kand Stef-Sønnen nock hielpe Ham der oppe at fortære det og i udgangen finde Socium malorum. Siden det er HEr lustitz Raads Skoele Camerat og gamle, gode Ven, skriver jeg hannem aabenhertigen og velmeent saa vitløftigen herover, det jeg dog beder, quâ soles prudentiâ at menagére og at være forsickred, det jeg herudi som i alleting skal udvise, med huad Ergivenhed og redebond tienistferdighed jeg villigen stedße findes Høystærede HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

Paategnet af Gram: bekommet d. 28. Aug. 1738.

s. 93

Brahesborgd. 3de Septembris 1738.

Velædle og Velbyrdige Herr lustitz Raad!

Det er mig Hierteligen ukiert, det faldt saa ilde ud med den mig op dragne Commission, efterdj ieg intet meere ønsker og attraar, end at ieg kunde være Hr. lustitz Raad til Behag og Tieneste. Ieg stille mig læt fore, det blev en Pseudo Meursius, mens hvorføre Herr lustitz Raad vil gjøre sin Ordens Broder, lustitz Raad og Lavmand Claus Hvidtfeldt til en Pseudo Hvidtfeldt og til Præst, kand ieg ikke begrunde¹. Seiglet for hans original brev var de Hvidtfeldters Vaaben vidt og bredt, med mindre det skal Derogére ham, at hand heder Claus og icke Arrild eller Arndt, og at det Clause Navn skal eene henhøre til de Porssers Familie² eller og føre noget Theologisk med sig og s. 94altsaa henhøre til Præstestanden; for altsaa at føre Hr. lustitz Raad af sin Vildfarelse herudj, maa ieg melde hannem, at denne Claus Hvidtfeldt er Com mendeur Hvidtfeldts Søn¹, der saa kiekt sprang sig fra alle sine gode dage med Orlogs Skibet Dannebroke mellem Kiøge-Bugt og Amager, har været Hoff-luncker, er virkelig Kongel. Majts lustitz Raad og Lavmand over Mosse Lav-Stoel og Smaaleenene og derhos et klygtigt Hoved og temmelig lykkelig i Versekram; et got Præstekald var hannem kandskee meere profitabelt end alt dette, naar ieg endog tillægger hans Reveneuer som Ober Hoff Retts Assessor; maaskee ieg vil glæde Manden ved at melde hannem i Dag, det hand kand beholde sin Pibekrave, hvorvel Haanden end derpaa er pindselet; mens Fruen vil ieg derimod meged bedrøve, naar hun faar at vide, det ey er Henders indbilte Døbe-Fader, haaber dog derhos, Hun ey bliver saa Desperat derover at forglemme sin Daabs Pagt; mens alvorligen at Sige, Da fortryder det mig Hierteligen, Hr. lustitz Raad ey naaede sit Øyemeed, men som dette Skielderj skal have været paa Willestrup², skal ieg ydermeere derom forhøre, nu Gud vil, ieg kommer til Jydland, did ieg Reiser med Guds hielp som i Dag med min Koene, der formelder Hr. lustitz Raad sin Hilsen.

Deres Contubernalis³ er ieg heller end gierne til Tieneste³, mens maa referére mig til mit forige, Hvorudj ieg vidtløftigen gav Hr. lustitz Raad mit Betænkende; siden den Tid er ieg bleven Sondéred, om ieg ey kunde formaa dem, ieg havde foreslaged, for at erstatte den virkelige Mangel, der haves paa Assessores, at beklæde Retten Cum onere honorario in spem futuri præmii et Emolumenti, Hvorimod dem kunde gives haab at ascendére til Løn, naar en gang NB til Løn maatte resolvéres, Hvorved da ey Reflectéres paa dem, der hen ved Sneese Aar Gratis har betient Retten; Hvad haab kand da vel en, der nys indkommer, gjøre sig, saa det var at bedrage den gode Mand, der i udgangen vilde finde sig selv bedragen. Herr lustitz Raad har altid haft saa megen Godhed og Venskab for min Giøttingske Søn, ieg billigen bør gjøre Dem reede for ham, da De fra vuggen af har været hands Hiernes Pleye- Fader; Hand tager Gud være æred ret vel af Stæd, som de kand see af indsluttede Extract af Neanders, der har ført min yngste Svoger, Hans Brev til min Sviger-Fader⁴, der har været saa goed at sende mig det for at fornøye s. 95mig dermed. Med sidste Post melder hans Hoffmester mig, det Hand har opponered en Meklenborgs Herremand, Naunlig Bähr, der var bleven Créred Doctor og pro Gradu havde Disputéred de dolo malo. Som Printz Friderich af Hessens reise er udsadt til foraared¹, bliver min Søn Vinteren over i Giøttingen og afvarter sine Collegia, Hvor efter ieg maa have hannem ud at ryste pulverem Scholasticum af sig igien, om ellers nogen hænger ved ham, det ieg holder for tienligere end at lade hannem tage Doctor Grad, Alt skulde han aldrig slide Fløyl, Gud frie ham ickuns og os alle fra at slide det for armod; vil Gud ey forbarme sig over os, seer det ilde ud; Himmelens Sluser ere Daglig aabne, og om ey snart herudj skeer forandring, bliver den overflødig afgrøde og Guds velsignelse i bund og Grund forderved, hvoraf Landmanden dog haver føde; Rigdom er ey at tænke paa, all Handel ligger, Korn, Qvæg og Feede Vahre ingensteds afsættelig. Det China Skib maa mand haabe vil hielpe lidt paa os participanter, der dog maa give det ligesaa fast ud igien, som vi tager det ind²; Assurance Compagnieds Tab beklager ieg af mit Hierte, skiøndt ieg ingen Skilling haver derudj; Ieg er nesten lige saa glad at see en Ende paa vores Irlandiske Sag, som Milady Crossby kand være at slippe fra Galgen, hun, Sandt at sige, vel havde fortiendt³; mens ieg gestaar gierne min feil at være meere egennyttig paa en tilladelig maade end hefngierig.

Det er vel Wardøehuus Amt saa hastig blev forgiven⁴, at ieg kand s. 96 blive fri for de utallige Ansøgninger, der begierer min intercession, Hvilket viiser meere end noksom den store nød og trang, der er iblant folk; Dend, der er gaaed af med denne deilige Brud, kiender ieg icke, og efter alle de ting hand beskrives af, er hand ey heller Synderlig god at kiende. Herfra falder ey det ringeste at melde, thi Hvormange Harer ere blevne opofrede til Sanctus Bartholomæus¹, tegner Hr. Lustitz Raad vel ey an in Fastis, og om de toebeenede er det ey alle tider tilladt at skrive. Min ilde skickede Biørn² ligger endnu i Hie paa Bollerup, og maa ieg nesten plat overgive at tænke paa at faa ham til noged; Det ieg aldrig skal overgive er ved hver mig gi vende Leylighed at give Dennem nye Beviis paa, med hvad redebond Tienst færdighed og oprigtig Ergivenhed ieg stedse forbliver Velædle og Velbyrdige Hr. Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau³.

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller d'Iustice, Historio graphe, Bibliothequaire et Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc et Norvegue p. p., à Copenhague.

s. 96

Rosenvoldd. 23. Sept. 1738.

Velædle og Velbr. Hr. Lustitz Raad!

Hovet og Hænder fulde af meer end ieg vel kunde ud Reede har hindret mig for at tacke Hr. Lustitz Raad for Hands begge meget ærede af 13d og 16d Septembris, mens aldrig noget skal holde og hindre mig fra dend erkientlighed og tacknemmelighed, ieg er Dennem skyldig for ald dend møye og Besværing, Deres godhed og Venskab har overtalt dem til at paatage Sig for mig, Jeg ville ønske mig saa lykkelig nogentid igien at kunde Erkiende og forskylde. De vil vel gestaae mig, min vanartige Søster Søn flyer mig nock at bestille⁴ ja fast meer end et vanskeligt og vit udseende Skifte efter min Salig Søster ved forening i mindelighed at faa afgjort, ieg dog noget nær vil haabe nu at være komen i stand med, der Sandelig har været mig en traul tid og Eene Aarsag ieg ey før har kundet komme til at tacke Hr. Lustitz Raad, skjønt ieg i mine Breve havde meget meere fornøyelige ting at Skifte og Deelle med hannem end slige fortrædelige famillie Anliggender

s. 97 Hands Excellence Hr. General Løvenørn beder ieg med min Respects og venligste helsens formelding at tacke million gange for ald dend godhed og omhue, Hand paa min for Bøn lader see for dend ilde røgtede Dreng. Vist nock er det, ieg hafde heldst haft ham i en Afkrog for at see Ham skrup høvled, i mindste Vandkandterne afstødte, før hand beteede sig for folcket, mens da det ej saaledes vil falde i traad, kommer dette ret vel til paß, at Stürups¹ Regimente ligger i Castellet, hvor Hand med en Sømmelig og tienlig frihed paa en god maade kunde holdes inden dets Porte, indtil mand fick ham ved Guds forsiun, der ene maae gjøre det, saa vit, at mand uden ald for stoer skam kunde viist ham videre, og at hand kunde løbe med under det vankundige Slægt og det stoere unyttige haabetal af Dagdrivere og gadestra basere; som Hr. Lustitz Raad seer, gaar min ambition for ham for det første ey Ret vit, dog vil ieg haabe at faae hanem nogenledes Mennisklig; det kommer meest an paa en Genereux, alvorlig, tienstagtig, dygtig Mand, der baade vil hæve og ave Ham, ligesom Hand mærcker hands væsen falder, thi begge deelle vil her til; mangel en rettes ved overtudende raisonnement og god medfart, hvor straf og haardhed intet udretter. Hands Capital vil vendte ligen udfalde til en 6000 Rdr. Croner og er 300 Rixdallers aarlig Rendte en god hielp for et ungt Menniske, der stunder til Verden, da de fleeste maae hielpe sig frem med et blot Hoved og 2 bare Næver, og dend, Lycken vil fremme, som oftest og kand undvære det med. Jeg har dend stadige tillid og fortroelighed til vores fælleds gode Ven Hr. General Løvenørn, Hand bliver ved og gjører got fremdeelles og keedes icke, skjønt hand saa Jdeligen over henges; saa snart ieg faar at vide Hands gode Betænckning og Hand faar Banet mig veien, skal ieg self skrive til Hr Oberste Styrup; hvad Generalen her udj gjør og lader, er ieg gandske vel tilfreds med, da det er en Mand, ieg nock veed, mand kand give Carte blanche. Desmidlertid beklager ieg hierteligen Hands onde tilfælde paa øyet, vil ønske og haabe, det ey maae være af nogen ond Svite. Jeg gratulérer publicum til Sine Skiønne auscul tantes²); gid nogen kunde lære os Landmænd vel at auscultere og hielpe paa dend fattige Proprietaries og Bondes Jammerlige Jrettesættelse og Kløncken i alle hjørner, sed hæc odiosa; behagelig maatte det alletider være Dennem at høre og erfare, med hvad oprigtig Ergivenhed ieg villigen alletider kaldes og findes Høystærede Hr, Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau³.

s. 98

Brahesburgd. 8. Octobr. 1738.

WelEdle og Welbr HEr Lustitz Raad!

Saa travelt som jeg haver med en trimenele tyck Kone, en Jorde Moder i Huuset, ankom i Aftes, med en Sviger Fader, en Svigerjnde og Svoger i Vente i Aften fra Holsteen og med en Svoger og sin Frue ventendes

fra Fussinge paa Fredag¹, saa bør jeg dog ingenlunde lade Posten afgaa uden mit sedvanlige Mundheld af ald Erkientlighed og Hiertens Tacksigelse for ald Forsorg og Omhue, end ydermeere stadfästet ved Herr lustitz Raads seeniste meget Ærede af 27de passato², jeg ved min Hiembkomst her haver forefundet; Hans Excellence Herr Geheime Raad Løvenørn, jeg billigen undseer mig for med min Tilskrivt videre at bemøje, beder jeg med min Respects Formeldning hiertinderligen at tacke for ald den Godhed og Venskab, hand lader see for mig i eet saa nær gaaende anliggende, som min hidtildags uartige Neveus Fremtarv kand være.

Det forslag om at sette ham i Pension hos HEr Baron Gyldenchrone ved Herr Oberste Styrups Regimente kunde have sin store Nytte i Henseende til fordom Madamme Bornemanns³, der nock, naar hun vilde overtage sig det, kunde lære en Doßmer at see op, Hun og alletider har været saa meget min Ven, at jeg tør flatere mig av, Hun vilde gjøre meget for min Skyld. Heri mod er ickuns diße Jndvendiger [sic] eller rettere at siige diße Reflexiones her ved at gjøre; Drengen vilde jeg gjerne have til en Separatist, der dog er en Sect eller Insect saa sterck paa Moden, og ej fremviise hannem, førend hand om muligt nogenleedes vilde arte sig; sliig incognito lod sig ej vel gjøre i et Huus som Madme Bornemanns, hvor meere end eet Selskab styrter ind, saa sparede ej heller den gode Frue venteligen sin Veltalenhed og sine senglante bons mots med åt udleede og udbrede Subjecti ridicule, hvor der fantis saa ample materie og det baade confunderer og irriterer saa ung en Socius og saa særsindet et Gemyth og hænger dernest længere ved, end mand vel skiøtter om, naar og om Mennisket ændrer og bedrer sig, ej at melde, id qvod inter nos privatissime precor sit dictum, det hans projecterede Vert har ord for vertere pollicem og maaskee dette fortreedelige og vrangvillige Unge Meniske s. 99skulde være nemmest til at fatte og følge denne Udyd, og da var hundrede og eet reent ude med hannem; det overlader ieg til Herr lustitz-Raads og Geheime Raadens nærmere og nøyere overvejende, vel forsickret de af Venskab for mig udvælger og udfinder det beste for hannem, jeg gjerne i alt er for noyet og tilfreds med; mens hvad skee skal, saa jeg heldst skeede jo før jo bedre, Drengen er saa got som Huusvild siden nu Michelsdag var, hand var kommen til Lund igien, som HEr lustitz Raad har seet af Bilsteens Brev, de var saa god at sende mig, mens hvercken er hand til at faae at blive der længere end til Mickelsdag, ej heller vil Bilsteen have ham længere, saa jeg skriver ham til idag, hand skal blive ham qvit det første jeg kand faae ham vel under ved et Regiment, og de faae Dage eller Uger, der maatte skyde over, kand Bilsteen vel ej stort siige om, imod det lidet, hand haver nydet og lært for sin qvartals avance, der dog jeg maa siige derhos er Drengens egen skyld; hvad Embaras ieg er udj og hvor høyt hermed presserer, seer HEr lustitz Raad her af; saa snart det hermed kand komme i stand, skal jeg selv skrive Obersten til og recommendere min Herr Neveu til det onde eller til det gode, ligesom mand mercker det best kand beqvemme, thj Aanden vil prøves hos hannem, da ieg ej kiender Drengens Art og Wesen uden af en heel slet beskrivelse; er det egensindig Vanartighed, da vil det tagis med skarp alvorlighed, og er det taabelig Skrøbelighed og Eenfoldighed, da vil Ømhed og Lemfeldighed bruges; jeg overlader det alt til HEr lustitz Raads bedre Betenckende, maae kort afbryde, da mig dette Øyeblik min Sviger Fader og hans Selskabs Ankomst til Assens anmeldis, forblivende med ald oprigtig Ergivenhed Høystærede HEr lustitz Raads

Tienstvilligste Tiener C. Rantzau¹.

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de Justice, Historio graphe, Bibliothequaire et Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc et Norwegue p. p., à Copenhagen.

s. 99

Brahesborgd. 29. Octobr 1738.

Welædle og Welbr Hr. lustitz Raad!

Ieg troer om det heedte, som fordem til Rom, Hannibal ante portas, kunde leg ej bleved meere perplex, end da min aimable debauché af Søster- Søn er falden mig med Dørren i Huused eller rettere at siige stormed ind paa Proviant-Gaarden, hvor dend gode Monsr Ottesen² har været saa god for min s. 100skyld at tage ham ind; Fra Skaane kom hand som en protestered Wexel, Hands Mostere, der første gang skulded laded ham bleved i Lund, kunde ej lengere styre ham, Deres Folck gaf hand hug og slag, villed taged igien paa Deres Præst, der efter Embedets pligt foreholt ham hands slette opførsel. Ieg troer, hand bliver goed at sette imod stoere Vizieren, og ville, Hand var hos Bonneval, dog uomskaaren vel at forstaa¹. I Lund har De skiønded sig af med ham og ej villed opbje dend tid leg skrev at søge at faa ham nogensteds underbragd, hvortil det nu er dend allerhøjeste tid. Kiere Hr. lustitz Raad, En ting maa leg tage mig for med ham, Ottesen kand hand ej ligge paa Dørren lenge, og uden Dørren veed jeg ej, hvorvit mand kand betroee hannem, Der ej duer at skue. Vil dend gode General Løwenørn nu hielpe snart, da hielper han dobbelt, Vel at forstaa, om Drengen er saaledes, at noged kand hielpe og at mand kand gjøre sig allermindste haab om hannem, Det leg beder Hr. lustitz Raad vilde Candide og Sincere rent ud melde mig, om der icke er noged disloquered i hands hierne, som jeg maa slutte og frøgte, thj da var det Synd at bemøje nogen med ham og forgiæves at tumle sig og ham, der ickuns blev til fortræd, tid og Penge spilde og til ingen nøtte for Drengen. Hr. lustitz Raad gjør mig det Venskab og dend Villighed endnu engang at appfondere og examinere ham, da hand siden ej skal komme for Deres øjen, med mindre Gud vilde gjøre saa vel imod ham, at Hand ved gode Menniskers alvorlige optugtelse og gode Raad kunde blive Mennisklig, om icke knøv og snild. Ieg skriver og til Monsr

Ottesen og min gammel Otte, nu De har Lejlighed at omgaaes og see Ham, reent ud at melde mig, hvor ledes De finder ham, og om Hand har Dem alle hiemme; thj hvis icke, da er det Guds Gierning og Kaars, hvorefter leg faar forandre mit anslag og see, hvorledes leg kand volde hands Midler og see ham paa et got sted hensat til sømmelig underholdning, at Hand ej, naar Midlerne var ød, skulle entten løbe om Lande som et Vidunder eller falde sin Familie til last. Ieg vil sandelig, kiere Hr. lustitz-Raad, tage det som et nyt beviis paa deres mig altid beviiste Godhed og Venskab, leg aldrig nocksom kand erkiende og forskyldte, og som dend leg veed, der tager oprigtig deel i mit Huuses Velgaaende, bør leg ej lade Hr. lustitz Raad utilmelded, det min Koene, der formelder sin Heißen, i Søndags sidstleden, den 26 hujus, Klocken $\frac{1}{4}$ paa 2 om eftermiddagen løcke lignen og vel blev forløst med en skiøn, stoer Dreng², leg har laded kalde Christian Ludvig efter min Sviger-Fader, leg af mit hierte vil ønske hand i alt maa arte efter og siegte paa³. Andet nyt veed leg herfra ej at melde, Mens fra Eder i Hoved-Staden hører Vj en haaben særdeeles nyt, om ellers s. 101alt sandt er; det der er fuldkommen vist og aldeeles sandt, er, at leg med ald Ergivenhed og redebond tienistvillighed stedse forbliver Højstærede Hr. lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau¹.

P. S. Omskiønt min første quitering ligger i Christiania, er dog vel Hr. lustice Raad saa goed og besørger min anden Tomus af Biblia naturæ.

s. 101

Brahesborgd. 12te Nov. 1738.

Velædle og Velbr Hr. lustitz Raad!

Vel havde ieg i mit seeneste lovet Herr lustitz Raad, det de for sidste gang skulde høre tale om min ilde artede Neveu, ieg saa meget har foruroliged Dennem med, mens ieg maatte være ligesaa uartig som hand, dersom ieg plat afbrød den Correspondence, uden at yde Hr. lustitz Raad all den Tak, ieg er hannern skyldig for all den møye og umage, Hand for min skyld har vildet paatage sig, og ald den godhed, hand har vildet ladet see mod den Dosmer, der Sandelig ey var det værd; Og maa Hr. Justitz Raad Sande med mig, det ieg efter min pligt har gjort mit yderste for Drengen, mens nu reent, skiønt hart imod min Villie, maa lade Modet falde og Hænderne siuncke. leg veed ey, hvormed ieg skal erkiende og forskyldte all Herr Justitz Raads mig herudi og i alle tilfælde beviiste godhed og omhue, Thi det var Synd at ønske hannem ligesaa kroget en skafgreen² eller saa vanslægtet en Søn, ieg med yderste fliid eengang kunde tage mig an, Alt kunde det skee med bedre Success; Drengen er ey endnu ankommen, mens ieg venter ham Daglig; i dette vel haarde værd har hand formodentl. vel ey faaed stor lyst til Siøen, at mand kunde haabe, hand bedre vilde skicke sig til en Ostindie-Farer eller til en Recruyt paa Sancta Crux, saa kunde mand vide ham nogenledes for- vared, at hand ey i Udgangen skulde løbe om Lande eller og føde fleere skaf-greene af sig. leg veed nok, ieg er hierteligen embarasséred med ham, og nu, alt haab er reent ude, kommer ieg til, siden der dog intet kand gjøres af hannem, at overantvorde hannem til Hans ældste Broder, der efter Loven er hans Føde-Værge, Og er ieg ikkuns at ansee som tilsius værge for Han nem ved Skifted med samme Hans Broder, der nu ved mindelig afhandling og Forening bliver saaviit afgjort, at Hans beholden Capital, der formodentlig nær vil anløbe til 6000 rdr Croner, Broderen reent kand afleveres, Mens ieg havde gjort mig Tanke, om det var mueligt at faa hannem mennisklig, saa hand kunde tage sig noget andet for og mechanic hudtlet sig frem, da der s. 102er vel mange, ja de fleeste, der ey har saa meget at begynde med¹. Mens nok om denne slette og fortrædelige Materie; Geheime Raaden reiste fra mig i forgaars med Fröcken Fiche og gaar paa Mandag, om Gud vil, over Belt, lægger Veyen om ad Førslew til Ober Kammer-Herren, derfra til Selsøe², saa I vel snart kand vente ham til Byen, hvor ieg vil ønske Hannem meere Glæde og fornøyelse, end der er her paa Landet, hvor, ved den overflödige Guds Velsignelse, der er megen Klyncken og Lamentéring iblandt Folk for medelst den slette Handel og Vandel, saa at varene snart ey er at afsætte, i mindste til nogen slags priis, hvilket forvolder en stor Penge mangel blant alle, der og ere curieuse at vide, hvad Skatte-kornet bliver, og kand ieg ey befatte, Hvorfore det saa længe henstaar med Skatte-Korns Forordningen³. Herfra falder denne sinde ey videre at melde, end det Herr lustice Raad alt forlængst veed og forhaabentlig fuldkommen er forsickret om, det ieg med all Ergivenhed og tienestfærdighed stedse forbliver Velædle og Velbr Herr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau⁴.

P. S. lustitz Raad og lustitiarius Kierulf⁵ meldes mig, i Ober-Hofretten, at være bleven atter saa heftig og hart angreben af Epileptiske og Spasmodiske tilfælde, at de maatte reede ham der en Seng, tørend Hand et pat timer eftet kunde blive bragd til Sit eged Huus, blev strax Aareladt og fick derefter nogen sands og samling igien, saa jeg foreseer der en Død Mand og et elendigt hues; hielp mig, kiere HEr lustitz Raad, at betæncke en fornuftig, redelig, uinteressered, kyndig og standhaftig Mand til dette i Norge vel be betydelige Embede, at Ober-Hofretten ei reent skal komme i sit forige forfald, da jeg af lif og magt til Kongen og landets tieniste vil intriguére tor at faa saadan en; mens Hand maatte aldeeles ingen Connection have i Landet Gen:

Major Rappe skrives mig og er saa slet, at Hand befrygteligen snart følget sin Svoger Gen: Lieutenant Schell efter⁶.

s. 103 Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller d'Justice, Historio graphe, Bibliothequaire et Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc, Norwegue p. p., à Copenhague.

s. 103

¹*Brahesborrigd. 11te februarij 1739.*

VelEdle og Velbr HEr lustitz Raad!

Det var en vel stor forliiB for publicum, mens en vel glædelig og for nøyelig ting for Privatum, om HEr lustitz Raad ei havde andet at tage vare, end at correspondére med Sine gode Venner; af denne Fortale mercker HEr lustitz [sic] vel, det jeg har læst Steinhorstiana og faaed Hands sidste aller kieriste Brev, huorfore jeg aflegger skyldigst hiertens tacksigelße², saa vel som for alle Deres gode ønsker til Aareds omvexling, dem jeg af et oprigtigt hierte sender Dennem igien, topmaal ønskende dennem all den lycke og vel signelße ønskes kand, og først og fremmest Dennem med os alle den Edle Fred, Gud give fred i Riger og lande, mellem Stater og stænder, udenfor Consistorium og i Consistorium, som er vel et fornøden ønske, siden vi hører, huad der passéer hos vores Nabøer; huem veed, huo der nøye havde obser véred tiden, om icke per Metempsychosin dend kiecke cg brave Captain nu Sal. Christians³ Siæl var faren i den drabelige HEr Hofrath Gebauer, der saa mandeligen skal have slaged HEr Hofrath Mascov under sig, huilcken sidste dog, skiønt paa lorden og i Støved, med stor tapperhed skal have viist sig ex ungve leonem⁴; diße Generalia skriver Mr Paulsen mig fra Cassel, thi min Søn var alt fra Giøttingen, da dette er passéred; hertil føyes, der er af Re gieringen udnævnt Commissarier for at udfinde, huor skylden sticker og huem der har væred aggressor; huor af denne store strid har reist sig, meldes mig ey, dog skal jeg lade mig herom af min Søn fuldstændigen underrette og giøre mig en fornøyelße af HEr lustitz Raad det derefter at communicére; desmidlertid nødes jeg formedelst overflødig Skriverie hermed at afbryde, der jeg uafadeligen, nest min Koenes helßen, med all Ergivenhed og tienistferdighed til all velbehag og tieniste stedße forbliver Høystærede HEr Justitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 104P. S. Den anden Tomum af Biblia Naturae¹ er HEr lustitz Raad vel saa god ved min Otto, for ei at bemøye Dennem sielv dermed, at lade hefte, at jeg i Christiania kand lade den indbinde uniform med første Tomo; Endnu tilstæd mig, kiere HEr lustitz Raad, at forespørge mig, huorledes det bliver med de smaa Skoelers reduction; herunder har jeg nogen Interesse, hører i Assens har havd et tillæg herfra, og i saa maade væred degn her til Gamtofte Kircke, har holdet en usel substitut eller forsiufned Sangen ved løbe Degn; vidste jeg nu, huorledes det skulde angaaes for at faa dette tillæg til Kircken igien, vilde jeg fondére en Sæde Degn og Degne boelig, som vel giordes for nøden ved saa anseenlig en meenighed, og var derhos til stor gavn og nytte for ungdommens Information².

Udskrift: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de Justice, Historio graphe, Bibliothequaire et Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc et Nor- wegue p. p., à Copenhague.

s. 104

Brahesborgd. 28de Martij 1739.

Velædle og Velbr Hr. lustitz Raad!

Skiøndt de ey hører fra mig, maa Hr. lustitz Raad dog Troe, ieg ihu kommer Hannem og Tænker paa Hannem; Indsluttede vel rare pièce er et klart Beviis derpaa³. Min attraa at fyldistgiøre Herr lustitz Raads begiering i at faa underretning om denne meere blodige end lærde Krig mellem saa Drabelige og Høylærde Mænd har fordybet mig meere, end ieg vel skiøttet om; thi ieg havde skrevet til Poulsen underhaanden at faa omstændelig efter- rettning herom, og maa hand have ladet sig forlyde, at det var til mig, og skrevet Manden selv til herom, siden ieg med sidste Post faar indsluttede Speciem Facti fra Hr Gebauer med en lang Epistel over hans Uskyldighed; vel har hand hertil taget anledning af min Søns bortreyse (Hand giver Laudabilem i Høyeste Grad). Nu maatte det vel heede Audi et alteram partem; Mens af alle omstændighederne seer mand, den brave Mascov har væred vel beskiencked, saa viiser og Arresten og Suspensionen en sterck præsumtion, at hand har væred in culpa, Skiøndt ey in mora, thi han har slaget tiilig nok til; bliver denne Casus skicked paa vores Universitæt, da Recommandéer jeg Hr. lustitz Raad min ubekienkte gode Ven Gebauer, at hand maa nyde min s. 105Søn noget got ad. Vel var det, min Søn ey kom tilbage igien, thi ieg er vis paa, det vil give stercke factioner mellem Ungdommen. Med sidste Post havde ieg Brev fra ham fra Uytrecht, hand har fundet veyene saa overskøllede af det overmaade meget Vand, at hand endog med Livsfare er kommed igiennem og lykkeligviis forandrede sit forsæt at gaa over Nimwégen, hvor en Fragt-vogn med 6 Heste er bleven borte. Hand er gaaed giennem Wésel og veed ey noksom at rose de

Pryßiske Gouverneurer og Officérers Politesse; General Dossau i Wésel beholdt ham hos sig til Bords og lod ham see Fæst ningen. I Uytrecht har han forefundet tvende Klingenberger ¹, der uden tvivl er Fruens Søner i lydland; er der noged, hvorudj han paa sin rejse kand gjøre Herr Lustitz Raad allerminde Tieneste, da bliver hand vist nok Faders Søn og gjør det heller end gierne; ieg har for ham anholdet om Rescripter til vores udenlandske Ministres i Holland, Engelland, Franckrig, til Wien og til Regensborrig at anføre ham til Affairerne, dog Stats-Hemmelighederne und tagen, som Hands Majt og har været saa naadig at tilstaa. Herfra falder intet berett værdigt; Alle Tacker Gud for den ædle Fred, mens ere derhos ey fornøyede med, at der dølges saa længe paa Forliigs Conditionerne ²; saa hænger og alle med Hovedet ved den stercke Skolegang, der vil koste meenige Mand en god skilling ³ der ickuns har lidet at tage til, da hand maa saa godt som give sine Vare bort, om hand dem ellers vil afsætte, og endda som oftest ey kand blive dem qvit, da ingen Handel og Vandel er i Landet. Den forbudne Salt Handel og det store Told-Svig, derved foregaar, var til viße meget got og høyt fornøden at kunde blive Hemmet ⁴, mens skal Bonden anslages for et vist Salt aarlig efter den F ranske vel haarde maade, bliver de fleeste Sandelig øde og vil presse Salte-Taare af mange; Bonden Trocquéer sig nu sit Salt til hos Kiøbmanden, ligesom hand aarlig kand behøve og af stedkomme, hielper sig saa kummerlig herudj som meest muelig, saa at, naar Kiøbmanden intet fremmed Salt indpracticérede, blev der den Debit af vores egen Salt, Landet kunde taale at bære. Den Frygt og den Klyncken, ieg kand høre og spørge herover, kand ieg aldrig fuldskrive. Naar ieg vil Tale mine det af Hovedet, ryster de med samme: la Hosboud trøster altid vel, siger de mig derpaa. I det mindste fornøyer ieg de fattige Mennsker dermed, saa længe ieg kand, haaber og deres Frygt er uden Grund, skiøndt ieg veed s. 106intet deraf; det ieg gandske vist veed, er, at Herr Lustitz Raad alletider skal finde mig med all Ergivenhed og Tienstfærdighed Velædle og Velbr Herr Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ¹.

s. 106

Brahesborgd. 12te Sept. 1739.

Velædle og Velbr Hr Iustice-Raad!

Omendskiøndt Hr Iustice-Raad har vel andet at læse end Landsbye Breve og vel fornøyeligere Forretninger ved Franske Floder, Chinesiske Auc tioner og hvo kand vel alt opregne den Glæde og Fornøyelse, Hoff og Bye medføre, maae ieg dog forespørge mig hos Hannem om en liden Ting, ieg ey veed bedre at adressére mig. Apotekeren i Bragnæs Geert von der Lith ², som han foregav ein Churländischer von Adel, men det ieg vist veed en meget flittig, arbeydsom og god Mand, som deroppe havde Lov af alle for en meget god Botanicus, derudi ieg og høyligen encouragérede hannem; sterk Latiner har han ey været, der kand sees af hans Orthographie. Denne von der Lith en Slægt af den berømmelige Apoteker af lige Nafn i Leiptzig ³, om ieg ret mindes, har i Norge været saa curieus og gjort en Samling af alle Slags Urter og Gewexer og samlet deraf et Herbarium vivum, meget vel ind lagt i en stor Bog in folio, henved 500 Støkker. Nu gik min Idée derhen at opmuntre Manden bare at søge efter det Slags Urter, som vare particulière for Norge og ey fandtes anden Stæds, mens ey at opfylde sit Herbarium med bekiennte og almindelige Ting, som ieg dog kand slutte og skiønne her at være skeed, skiøndt ieg ey inter otia giver mig de Stunder at conferére hans Register med Simon Pauli Flora danica eller Kyllings Viridario ⁴, saa ieg der hos maa troe, der findes vel og af det Slags Urter iblandt, som Norge ene giver af sig, og dem ieg som sagt vilde han eene skulde have beskrevet med Forklaring over Stædet, det voxer, Urtens Kraft og Egenskab, hvad af Ind lændiske kaldes og hvortil og hvorleedes af dennem bruges, da ieg i Fieldene og Engene har fundet Græsset og Høet saa aromatisk, ieg det ey noksom kand fuldsige, samt seet mangfoldige Urter og her i Danmark u-bekiennte Græß og Blomster, saa ieg bær ey Tvivl paa, at om vi vare saa curieus en Nation som andre og ey tractérede alt sligt for Brødløse Konster, fandtes der s. 107i Norge fuldkommen alle de herbes vulneraires, der gøres saa stort fait af og med saa megen Bekostning fra Schwitserland forskrives. Ieg har halt [sic] saa holdt det Umagen værd at sende Hr Justice-Raad Copie af Registeret over dette Herbarium vivum, der meget vel er indlagt, men hvorved ey findes anden Beskrivning end bare Latinsk et meget ilde skreven Nafn hist og her og det Danske Nafn derhos. Manden har paa sit yderste befalet, det mig skulde tilstilles, og som det efter mine itzige Omstændigheder er mig til ingen Nytte, da ieg ellers, medens ieg var i Norge, havde satt mig fore herom at lade correspondére saa vel med Borgemester Dons i Trundhiem ¹ som Doctor Tyrk i Bergen ², Hr Spidberg i Christiansand ³ og hvem ieg ellers i alle Orter og Egne kunde faaet opspurt af herudi kyndige og curieuse Mænd, for at faae et fuldstændigt Herbarium vivum over Norske Urter med sin Beskrivning, som forhen meldt; skiøndt dette nu har slaget mig feyl, bør ieg ey supprimére dette, mens til Publici Nytte gierne offeréer det til Universitætet der at re servéres, naar Hr Iustice Raad derom vil tale med de Medecinske Facultæt, for at see Catalogus igiennem, om der findes noget bemærkeligt og betydeligt iblandt, hvorved de kunde encouragéres dette Verk videre at fremsætte, over Norske Urter vel at forstaae, der vare da værd at stikkes og med sin Be skrivning paa Trykken at udgives, hvortil ieg gierne par Subscription for min Deel contribuérér. Ieg er viß paa, Hans Excell. Hr Geheime-Raad Rosenkrantz og gierne secundéer det, om NB det ellers findes af den Verdie og Betyd ning. Hvorom alting er, er min Afsigt god, og ieg overlader det gierne til kyndigere, end ieg er, i det Slags Materie. Er der noget ved dette Her barium, er det gierne

Universitætet og det Medicinske Facultæt til Tieneste. Ieg skjønner ey bedre, end Urterne jo ere meget vel indlagde, og ieg har ey vidst bedre Mand herom at adressere mig til, end Hr Iustice-Raad. Ieg burde have begyndt tra at condolere over Hans Collega Etats-Raad Høyers Død⁴, og maa ieg gratulere Hr Iustice Raad Bing, at han haver været saa infaillible en Spaa-Mand, det ieg beder at sige hannem med min Hilsen, og kand han vel og best som en Norsk indfødt⁵ og god Botanicus give sit Videtur over ind sluttede Catalogus. Herfra falder intet at melde. Ieg fandt ved min Ankomst mit Huus, Gud være æret, beskiernet fra en stor Ulykke, da nogle faae hundrede Skridt tra Gaarden Torden slog 31 af mine Faar ihjel, der vare løbne sammen under en Eeg, som blev splidt ad, og det mærkeligste var, at paa den yderste Rad kunde man eene see, de vare syedne; de inderste var ey det allermindste at see paa. Om det er sandt, som her fortælles, tvivler s. 108 ieg paa, Hoved-Staden beholder eene Phanatismum for sig selv; gaar det dem an, de maa gaae ind om Natten og see, hvad Frøknene tage sig for i Sengen, kunde der fleere faae Lyst til den Aandsens Jndskydelse. Fra Christiania skrives mig Géert Hansen¹ at have megen Tilløb og at debitere sterk sine Drømme og Svermerier; her vil man og sige Biskop Dorph² at skal være ind citeret og nedkaldet for Kirke-Inspectionen. Saa snart Hr Pastor Blum³ spurte i Tondern ved en hannem tilsendte Expresser Etats Raad Høyers Død, reyeste han over Hals og Hoved til Kiøbenhavn, hvor han vel og alt for længst er ankommen. Her siges, det Summus Theologus efter Steenbuk skal være denomineret; ingen kand nævne mig, mens alle foregive at være et gandske slet Menniske og en Sinke, som ieg dog aldrig kand troe i saa betydelig en Post⁴. Det Hr Iustice-Raad sikkert kand troe, er, det Han i alle Tilfælde med all Ergivenhed og Tienestfærdighed stedse skal finde mig Velædle og Velbr Hr Iustice-Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau⁵.

P. S. Jndsluttede til mig fra salig Hr Iustice-Raad og Justitarii Kierulfs Søn⁶ kand ieg ey undslaa mig for Hr Iustice-Raad at tilsende, da hans salig Fader sandeligen var en god Mand i sin Tieneste de Aar, ieg kiendte ham, og nok vil blive savned, saa hans Børn fortiene alt got af Publico, og ieg ey heller veed andet, end jo applicere sig og tage meget vel af Stæd. Ieg burde billigen undsee mig for saa ofte at bemøye Hr Iustice-Raad, mens derhos glæder det mig ey lidet, at Folk er i den Troe og Tanke, min Forbøn for maaer noget hos Dennem.

s. 108

Brahesborgd. 21de Octobr. 1739.

Velædle og Velbr. Hr Iustice-Raad!

Det gaar mig som Alchymisten, der søger efter Guld, hvilken, omend skjøndt han intet Guld finder, saa oppedager han dog et og andet nyttigt s. 109 Medicament. Ieg søger efter den berømmelige Johan von Meurs, men i hans Stæd finder hans Fader Iacob von Meurs, der venteligen ikke maa have været mindre bekiendt end Sønnen. Ved det ieg faaer mine Sager fra Norge og kommer i Roelighed og seer bag paa det Meursii Skielderie, som ieg har skreven Hr Iustice-Raad til om tilforn¹, finder ieg disse Ord: Effigies Iacobi von Meurs, Theologi Leidensis, qui Pater erat excell. viri Iohannis Meursii, Historiographi Regis Daniæ. Hans Vaaben, som findes paa Skielderiet, følger herved en afritzning af, hvorpaa er skreven Aars-Tal og hans Alder². Finder Hr Iustice-Raad Behag deri, er det gierne til Tieneste, da ieg vil oversende det saa snart der gives nogen sikker Leylighed her imellem. Det omskrevne Herbarium har ieg endnu ikke kundet sende i Mangel af Leylighed, hvilken saa snart gives, det ikke skal blive forglemt, men at vove det til Vands paa denne Aarsens Tid har ieg taget i Betænkning. Indsluttet sender ieg en Copie, som sandeligen er en curieus Piece, og at Hr Iustice-Raad ey skal holde den mistænkt, lader ieg originalen følge med, da han maa beholde hvilken af dem Han vil; men en af dem vilde Han sende mig tilbage. Den viiser den salig Konges særdeeles Humeur og i mine Tanker var værd at indføres i Hans Historie³. Ved denne Leylighed maa ieg bede Hr Iustice-Raad, Han ville procurere mig høystbemeldte Konges Portrait i Knæe-Stykke, stukken i Kaaber, af dem der findes for i Hans Historie. Slutteligen forbliver ieg med all Er givenhed Hr Iustice-Raads tienstvilligste Tiener C. Rantzau⁴.

P. S. Undskyld, Kiere HEr Iustitz Raad en vældig læger, der trett og mødig ei kand skrive med egen Haand, og formeld Hands Exelentz HEr Geh. Raad Rosencrantz min Respect.

Udskrift: A Monsieur Monsieur Hans Gram, Conseiller de justice, Ar chivaire et Bibliothequaire du Roi à Copenhague.

s. 109

⁵*Brahesborrigd. 29de Novembr. 1739.*

Velædle og Velbr HEr Iustitz Raad!

Efter anmelding i et af mine forige følger herved med Muer- eller Biugmester Lange⁶ det bevidste Herbarium vivum til HEr lustitz Raads egen s. 110 behagelige eftersiufn og frimægtige og villige disposition; det er Dennem eller og Universitåted og i sær den Medecinske Facultåt, huor det egentlig hen hører, tiltænckt og heller end gierne undt, om HEr lustitz Raad finder det af den Betyding, at det i samme kand fortiene at være Reservéred. Sielf er jeg ingen Botanicus, har ei heller vildet vende den tid an paa at conferére det med andre Blomster og Urtebøger, jeg dog har nogle faa af, saa jeg ei veed, om det inddeholder nogen sær urt, der er particulier for Norge og ingen eller faa andre stæder maatte findes, som dog den Sal. Mand meere end engang har vildet forsickre mig, fides sit apud defunctum.

Havde den Pseudo Meursius icke væred paa træ, skulde den fuldtes med til nøyere undersøgning; det bag paa skrevene er venteligen af Sal. Biskop Deichmann, saa den Authoritåt kunde holdes suspect; thi jeg veed meere end et Exempel, at den Sal. Mand betegnede gamle Skilderier med egen haand, gaf dem et Navn af berømte og Nafnkyndige Mænd og lod dem løbe, for at give dem desto meere anseende; Mens dragten viser dog meere end nocksom, at det haver væred en geistlig Mand; gives mig Leilighed, skal det vorde HEr lustitz Raad fremstilled og foreviist til videre Hands censur og dispensation; er Personen da ei værd at attendéres af I Critiske Herrer Lærde, er Hand dog værd at forundes en Platz blant maadelige Skilderier, i mindste som Veg-Klædere eller Couvre-muraille. Den leilighed, jeg særdeeles vilde ønske mig, var nogen sinde at maatte kunde udviise, med huad Hiertelaug og Ergivenhed jeg stedße forbliver Velædle og Velbr HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C, Rantzau.

Udskrift: A Monsieur Monsieur de Gram, Conseiller de Justice, Hi storiographe et Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc, Norwégue p. p., à Copenhague. Herhos en forseglad Packe mercked I. R. G.

s. 110

¹*Brahesborrigd. 22de Ianuarij 1740.*

VelEdle og Velbr HEr lustitz Raad!

Var alle Nye-Aars Breve saa behagelige og fornøyelige som HE1 lustitz Raads seeniste meged ærede og kierkomne ², maatte mand ønske, den travle og kiedsommelige tid faldt tiere ind om Aared, særdeeles da jeg gjør mig forvißed om Deres oprigtige og velmeente ønske for mig og mit Huuß, s. 111 lidende paa den alletider hos HEr lustitz-Raad befundene troefasthed og Ven skab, med huilcke jeg igien af et got Hierte og af en villig Aand vil tilfor ønske HEr lustitz Raad alt det gode, en god Mand kand forventte sig af en naadig og god Gud i det Aandelige og timelige, paa Siælens og Legemeds Vegne, saa Hand i alt og over alt maa være styrcked og velsigned, ei alleeniste dette nye begyndte, mens mange, mange paafølgende glade, sunde og fornøyede Aar, i all sielv begierlig Floer og Velstand; dette ønsker jeg saavelsom min Koene med sin Heißen Dennem af et oprigtigt Hierte, ei alleeniste som min Ven, mens som en for Publicum umistelig Mand og vel en af de dygtigste Bibelsmedde med ¹; leg frygter ickunds for dette saa deilige som nyttige Verck geraader i sticken og at denne Commissions Devise vel til sidst bliver In magnis voluisse sat est eller magnis excidit ausis, det Kircke-Inspectionen for ingen deel skulde vilde; thi den tilvinder sig ved sit ultimate Decisum en In faillibilitåt vel større end Pavens; desmidlertid har jeg med fornøyelße seed, de gode og lærde Mænd har udfundet en kortere Vey, end den Père Simon ² foreslaaer, først at formére det rette Ebræiske tungemaal. leg forestiller mig lett, huad store Vanskeligheder Dennem vil møde, da jeg just i diße Dage har læst Mr Shuckfords Histoire du monde ³, har jeg med forundring seed, i huor mange Skriftens afhandling og Sprog vore Lærere ickunds siger os halv sandt, mens jeg dømmet derom som den Blinde om Farven og burde vel skaane HEr lustitz Raad for de fortredelige materier, Hand saa dagligen maa trælle i; behageligere er vel ei heller den om Skoelerne ⁴, huercken for Dennem eller for Publicum, der er ferdig til at blive reent desperat herover; thi Sand heden er god, den fattige Proprietarie og Bonde er ei god for at bære all den Last, der bindes paa Ham; ibunt quo poterunt, og giøres det ei fornøden at søge de Afmægtige i Heeden og paa Vestkanten; dette Fyenske, saa for meente Canaan, har meere end en Giold-bunden Sven, der med føye krymper sig og knuses under Byrden. Afsigten kan være meged god og vel naaes uden slig utaalelig Byrde, indgreeb og tyngsel; naar Skoelerne, huor uom giengeligen behøves, beordres og anbefales, rammer enhuer vel den letteste og beste maade at faa dem biugde og indrettede, og gaar der sandelig meere ord af Bondens Vankundighed i diße Lande, end den i sig sielv er; jeg skulde s. 112 holde for var alt nock, naar tilstreckeligen blev underviist i sin Christendom og at læse Prentt, thi skriven og regnen i almindelighed fører Ham ickunds i vildereede og i Vandringstancker; Bonde-standen har ei mange at tiende af, som daglig Erfarenhed viiser ved den mangel, der mange stæder haves paa Tieniste Folck, og for Sessionerne; for min Deel, blev det, der fra Brahes borrig og Barløse har væred henlagd til Assens Skoele, imod Løbe Degne derfra hertil, mig igien tillagd, skulde jeg ved begge Gaardene etiam meo in commodo stifte de fornødene Degne Boeliger og Skoeler, huilcked jeg har holdet betænckeligt at anholde om, saalænge jeg ei veed, om det bliver at naae, det HEr lustitz Raad i saa fald vel kunde give mig et vinck af. De Degnetraver er en stor ødeleggelsse for Bonden, der til deels herved sættes ud af sin oeconomie, maa formindske sine Creature, de fleeste har faa nock af, og igien maa savne giødning paa Ageren; det er aldrig saa lidet, Hand med tages jo derved og det i tider, huor Hand er saa nær tagen, da huercken Korn, Feede Vare eller Creature gielder,

Kiøbstæderne og sætter Ham dere Priser paa hands Vare under skinn af Forprang at forebiuge, saa vel som paa deres egne Vare, Hand uomgiengelig maa have hos dem; Mens alt dette vil der raades boed paa og lylland hove vel til, om lustitz Raad Bram, jeg præsuméer maa være Præsidentens Søn, trænger igiennem med sin nye branche de Commerce af vores Stude til Franckrig¹; bedriver Hand det hos Cardi nalen², alle Aviser skriver om at drives af en sterck Handlings Aand, magnus erit nobis Apollo; hertil kommer den Sorte Societäts handel fra Norge, saa huem det kand opleve, kand endnu ventte sig Landets opkomst³. Det er en Contretems med vores indfroßene Chinés-Farer; leg frygter, vi ei saa snart faar opslag, det ei tegner sig til, bonden og spaaer om lang Vinter, huor jeg seer min elendighed for Foer-trang hos bonden, desmidlertid trøster jeg og roer mig ved det deilige Slede-føre, jeg dagligen profittéer af i mine deilige Norske Slededer, saa mig nu intted fattes at tage vel imod den gode Doctor Bing, om Hand kunde komme herover, uden Harske sild, hand fick tage med, det jeg beder at sige Ham med min Heißen.

leg frygter, jeg har gjort HEr lustitz Raad meere umage med mit Herbarium, end det er værd; i en god afsigt har det væred dem tiltænckt, der bør være dem og mig nock. Mens kand HEr lustitz Raad ei som min gamle, gode Ven hielpe mig at dechiffrére, i huad afsigt den kiønneste Frøecken s. 113i Kiøbenhafn¹, der formodentlig igaar St Agnés dag² har bragt et par saa trette been som kiønne øyen og stolt og kieckt hierte hiem fra Grev Gyldensteens³ bal, har faaed i sinde at negligére os, som hun giør; siden Henders ankomst til byen har min Koene ei havd uden et bref fra Hender; har hun lagd sig kierere Correspondent til, der eene occupéer Henders Pen, faar, jeg have Hender undskyldt, naar tilstaaes; har Hun glemt at skrive, da var det Evig jammer, og vil vi alle ved vores Forbøn forhielpe Hender til den facultät igien, og vil jeg gierne, om Hun vil komme herover, bekoste en Skriver Skoele for Hender alleene⁴; saa længe jeg kand skrive og føre Pen, skriver jeg mig med all sandhed og Ergivenhed Høystærede HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 113

⁵*Brahesborrigd. 2den Aprilis 1740.*

Vel Edle og Velbr HEr lustits Raad!

Nu har jeg ei længe havd HEr lustitz Raad i Skoele med mine ublue Commissioner og utidige Forretninger at opdrage, mens da det er høytid for mig at opvogne, efter som det heder Vigilantibus lura, driver mine omstæn digheder og min store tillid og fortroelighed mig atter til hannem igien. leg har occasionaliter faaet det Kongel. Allernaad. Rescript af 4de Martij til Stift Amptmanden og biskopen om, huorledes med de latinske Skoeler i Fyen for holdes skal, at see⁶ og i samme fundet ved Assens Skoeles nedleggelsse, at blant andet til Nyborg Skoele for Docentes er henlagd under Lit. c) Indkom sterne af de trende Degne-Kald paa Landet, som har ligged til Assens Skoeles lærere, der skal, naar Degne Kaldene med Sogne-Degne forsynes, og ligningen skeer paa den femte Deel af Korned, icke kunde blive meere end 16 til 20 tdr Biug eller i Penge 20 Rdr; hæc sunt ipsissima verba Rescripti. Af diße trende Degne-Kald er mit Gamtofte Sogn her ved Stædet et, huorved da møder dette, at, om dette Degne Kald med Sogne Degn skal forsiufnes, kand det ei tilkomme nogen anden end mig at biuge eller indrette Degne boelig og at kalde Degn, med den anførte Clausul at pensére den femte Deel af Korned s. 114(jeg skulde formeene bliver satt paa noged vist) til Nyborrig Docentes; herved er nu mit forespørgende, huorledes det hermed incaminéres skal og om det paa anden maade angaaes kand, end at jeg indsender mit Kaldsbrev, med forberørte Clausul af 5te Deel Kornes reservation, til Allernaadigste Confirmation og om slige Degne Kaldsbreve behøve confirmation, der hidtil ei har væred almindelig praxin, eller om det bliver, som altid sædvanlig, at Personen gives Kaldsbrev og af vedkommende, førend hand indsættes eller Embedet tiltræder, for sin Dygtighed examinéres; thi som dette Allernaad. Rescript, saa vit jeg veed, ei endnu er publici juris, mens jeg ickunds occasionaliter, som sagd, har faaed det at see, skulde jeg befrygte desformedelst ei at være adgang nocksom til Personen at kalde eller Kaldsbrevet at indsende, og om herudi omsider atter skulde skee nogen forandring, kunde jeg lett være forlegen, naar om kostningen var skeed med Degne Sæde at indrette; thi paa den foed det nu staaer, har det ei mindste sværighed, mig jo incumbéer og tilkommer at sætte denne Degn; thi Øverste Hører Bartram Treven, som var Degn hertil eller i mindste forrettede dets vices eller rettere at sige, lod det forrette, har taged mod Assens Degne Kald, saa Hand er forsiufned¹, og i mit l) Gamtofte er Sedia vacante, saa vel som i Rom; den anden hører i Assens Schola defuncta Røhmer² er Degn til 2) Dreslette, huor Hand venteligen bliver employéred, eller og i 3) Kiærum, som er Kongens Kald og det tredie af dem, der skal pensére deres femte Deel til Nyborrig Skoele og have Sogne Degn, og som der maaskee hermed kunde være periculm in mora, forseer jeg mig til Herr lustitz Raad og tienistligen vil have hannem ombedet, der ingen maa være in memoria, mens at Hand vilde have dette i errindring og svare mig herpaa med aller første Post eller og det snarreste skee kand; mens særdeeles vil jeg hierteligen have Hannem ombedet, Hand ei vilde tage mig det ilde op, jeg hermed atter og saa ofte og ideligen bemøyer.

Min Koene helßer og tacker for det deilige Brev, HEr lustitz Raad procurérede Hender fra bel-ficquen³, thi var Hand ei kommen imellem, havde Hun vel ei endnu skreven; leg fatter ei, huorledes den, der skriver saa vel

og til den, Hun gjør viis, Hun holder noget af, boer derhos i en materie-fuld Bye, kand være saa efterladen, da ieg ei tør sige lad og doven; dette veed ingen bedre, end HEr Lustitz Raad, som joco seria paa en behagelig og god s. 115maade i en beleilig tid at fremsætte, da det vißeligen vil frugte, og min Koene faar Dennem en ny Obligation. Herfra veed jeg intted at fremsætte, der kunde være behageligt og fornøylegt; liskielder har jeg ingen herved gaarden, og jeg frygter efter alle luelemercker, det er det eeniste, der vil være frugtbart ad Aare, sed Dii meliora; Min forsiufnlighed eller slette Huuß holding, ligesom enhuer vil kalde det, har forvoldet, jeg har havd noget gammelt foeder at undsætte den vel hart trængende Bonde med, ellers havde jeg vel havd en deel øde gaarde, huad endnu kand afblive; saa klager og Bonden ynckeligen over sin Brændeviinskiedels betagelße, da hand ved sin Mask holdt lived i sine Creature¹; hos mange er dette vel til deels ickunds paaskud, mens den frie handel og vandel paa landet, Hannem er beskaaren, vil sandelig forvolde Hands ruin; Kiøbstæderne uden opkomst, der nu som før lever af deres lorder uden nogen slags negoce, uden huad de kand tage fra Lybeck eller Flensborg og høckre ud igien, de aller sletteste Vare mod en utaaelig Priiß, Feede Vare og Korn sætter de Priiß paa for Bonden, der ei maa selge til huem, Hand vil, mens er pligtig at kiøre som oftest en lang vei til Kiøbstæden, naar Hand ei i nærmeste Kiøbstæd vil lade sig for stercht tage ved Næsen; i stæden for, naar aftreck er, lager den eene Kiøbstæd Prisen op for den anden ved sine udsendte, der betinger og opkiøber hos Bonden, og derved conservéres Landmanden, der nu Aar efter Aar alt meere sveckes og medtages, saa det er saa got som forgieves for mig og huer Huus-vert at tæncke paa Hands Conservation. Ieg tæncker paa i alle muelige tilfælde at conservére mig HEr Lustitz Raads gode Venskab som den, der med all Ergivenhed stedße forbliver Høystærede HEr Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 115

²*Brahesborrigd. 31de Decembr. 1740.*

VelEdle og Velbr HEr Lustitz Raad!

Det maa for HEr Lustitz [sic] være et vel hart haandverck at unde sin [sic] gamle gode Venner den fornøyleße at see et Brev fra Hands haand, siden hand før skulde forsage sin bekiendte tienistagtighed, ja alle Windelboer i Verden, end at tage Pen i Haanden for dem; Af magelighed og efterladenhed skeer det icke, der er HEr Lustitz Raad alt for vel bekiendt til, saa jeg maa beklage min tynde skiebne heri, tillige med Mogens Wogelii slette skiebne, huis lycke derved for det første er spildt, om ellers et uselt Degne Kald kand s. 116holdes der for¹; havde jeg seed ringeste tyddel fra HEr Lustitz Raad, skulde samme draged Kaldsbrevet efter sig; vel havde Palleßen² rørt noget om denne Solicitant, mens ei omstændelig nock til at determinére mig for en gandske ubekiendt Person, og tid var der ei til vitløftig Correspondentz, hvorover, da Kaldet alt nogentid havde staaed ledig og derhos all tuistighed om Kaldsret tigheden maatte forebiuges, saa jeg derover maatte kalde en fattig Student her i Naboe-Laaged, navnlig Ioachim Frølich, præceptorérende hos HEr [Hen ning Plesner i neste Sogned herved Søllested³; hand har svermed noget om i Verden og en tid lang væred hos Griis i den Hag⁴, har et meged got Lov og Skudsmaal af alle; icke desto mindre havde hand ei væred afreist, havde jeg søgt at faa Kaldsbrevet igien og fortrøstet ham til noget bedre en anden gang. HEr Lustitz Raad vilde (id quod pacê Tua sit dictum) her af lære en anden gang ei at være saa sparsom med Sine Breve, helst til dem, der saa gierne seer og læser dem, og huad det betyder at komme før sin Fader, naar mand vil have Sin Moder til ægte; Har HEr Lustitz Raad endnu mindste lef ning af égard og tendresse for de kiere Windelboer, som jeg ei bør tuifle paa, kand hand holde dem i gode Lunder og correspondére fremdeeles med dennem om denne Magnus Wogelius, og naar der intted paa Hannem bliver at udsætte til en Raabende Rysts betiening og huad deraf kand dependére, skal jeg have hannem et andet for dant for [sic] Degne-Kald reservéred, nemlig Gammelbye ved Rosenvold, om lycken ei rammer ham bedre førinden, som maatte da være snart, og hand ei meer i saa maade hertil trængende, da manden, jeg taler om, er en gammel udleved Mand⁵, der har min yngste Broders Barne-Pige til ægte, huoraf lettelig kand sluttes, det ei er et ungt par Folck meer, mens à propos om Pige og par Folck, da maatte herved vel og forfares, om denne Magnus er af de ulenckede, ifald min Koene, der formelder HEr Lustitz-Raad sin helßen og sit gode Ny Aars ønske, maatte have et ord at indlegge for en af sine Terner at forsiufne, som mand kalder det, huoraf Hun haver temmelig forraad, saa kiønne og saa glatte, at HEr Lustitz Raad vel skulde recke hals, s. 117skimte eller skyde øye og titte til dem meere end en gang, om Hand ellers turde lade sig det mercke for sin Philosophie og for N. N. Inden all denne negociation kommer til sin rigtighed, glæder jeg mig alt i Aanden over alle de fornøylege og glædelige Breve, jeg kan ventte mig fra HEr Lustitz Raad, og desmidlertid af et got hierte og en oprigtig Aand ønsker HEr Lustitz Raad alt det gode, glædelige, fornøylege, teckelige, gavnlige og behagelige, Hand i dette indtrædende og mange paafølgende Aar kand forønske sig sielv. Som Hand ei hafuer behaged at melde mig ringeste nyt, vi landsbye Folck ere saa tidige efter, skal jeg ei heller, da jeg slutter dette Brev i morgen, lade Ham vide den store mængde af snee, der faldt i Fior, den frygt vi lever i for Foer trang, huor ond alle klager over den nye Rug er at bage, huor sterck vore Heste falder i Krop, huad Mortens Gaasebrysted har spaaed os for en Vinter og andre slige vigtige ting meer, er det icke at bruge Lus Talionis; dett ønske HEr Lustitz Raad har spared mig over Oddens og min Charges acquisition¹, skal de ingen tack have for; dette Aar haver væred et Revolutions Aar for mig saavel som for andre flere, der vel dog ei alle

ere saa gelaßene eller holder sig saa lykkelige, som jeg gjør; endnu lykkeligere vil jeg holde mig, naar HER Lustitz Raad fuldkommen vil troe, det jeg med all oprigtighed og Er givenhed stedße forbliver VelEdle og Velbr HER Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

P. S. HER Lustitz Raad tager vel ei ilde op hosføyede lidet Specimen crassæ ignorantiae et inscitiae vel ad minus scientiae dubiae².

s. 117

³*Brahesborrigd. 27de Maj 1741.*

Velædle og Velbr HER Lustitz-Raad!

Blant utallige obligationer, jeg har min gode HER Sviger-Fader, er det sandelig en med at have til veye bragd mig saa kierkommen og saa obligeant et Brev, som HER Lustitz-Raads seeniste af 21de hujus⁴; jeg gestaar gjerne ingen Læsning at være behageligere for mig, og at den blotte undseelse holder mig tilbage i denne Correspondence, vel vidende HER Lustitz-Raads overflødige for rettning, alle til Publici nytte, saa det var meere end uforskammed af mig at komme der imellem med mine Breve, som intted kunde indbefatte uden for tælling om utimelig Veirligt, Elendige tider, Bondens slette tilstand, der træcker fra Hosbonden det lidet, Hand kunde have, i stæden for at punge ud til Ham, s. 118mangel paa Foeder og Greß, Beester og Creaturers frafald, Skoelers indrett ning midt i all denne Armod's tuang, og skulde jeg svinge mig høyere, da Kammer-Raadens den bekiendte Werners Lamentation over Assens Skibbroe, der virckeligen betager Byen sin passage og Ham all sin næring ved det alle tager om ad Middelfart, siden Havnen her saa er tilstopped, at Fåhrtøygerne ei uden med høye Vande kand legge til Broen, der burde lægges længere ud eller Havnen opmuddres. om Folck skulde kunde faa deres Vogne ind¹; en merckelig déboire har den gode Mand atter havd diße Dage, da General Schulenburg² lagde Veyen herom par attention for mig og herfra foer af til Middelfart; hand talte ei et ord til mig om Hands nye Greveværdighed eller jeg til ham, saa jeg slap for at spørge, om Hand vel havde læst den vise be tæcnkning i Grevens Peder, huor luncker Schousgaard, om jeg ellers ret mindes, saa rotunde svær om Skam det Hand ei vilde være Greve, thi de havde dog ingen lycke i Danmarck³, huilcken Spaadom har truffed vißere ind, end alle de udkommene abgeschmackte Zoroastris Pryßiske Spaadomme, nu paa Prent, huorved jeg har at undskylde, det jeg ei før har tacked for den skrevene med sine deilige Animadversiones, jeg fick fra HER Lustitz Raad⁴, der ei kand be breides mig, naar Hand anseer mine ovenanførte gyldige raisons, som de eeniste s. 119jeg haver havd, og har jeg ickunds lentted¹ efter min gamle Kield Degns død, der kunde give materie og anledning til correspondence for at skille HER Lustitz Raad ved en Client og min Koene, der helßer HER Lustitz Raaden, ved en kiøn Terne, alt efter mit foriges formeld, og om dette dødsfald før havde indtreffed, da gived Anledning til dette Sindrige Epitaphium eller Kod dige² up schrift:

Fri fra Slud og fri fra Regn,
Her ligger Kield Degn.

Mens denne Naïve pensée har en tør Broder af lige Navn, alt i gammel Jørgen Brahes tid, usurpéred paa sin Lig-Steen ved Barløse Kircke³, der dog siufnes meere apt med den vel tvungene Derivation af Esclandre fra det Sven ske Klandra⁴; jeg gestaar det ord af Esclandre faldt mig paa seenerne, da jeg maatte læse det i anledning af min Sal. Søsters⁵ Testament, pièces, der som oftest giver Esclandres i familierne, og har den vel ei havd stor urett, der ved samme alletider foresaae stor vanskelighed, naar Hand betragtede, at over Mesterens Testamente med den lærde tunge, der billigen bør holdes for det fuldkommenste, findes trei diferente meeninger, og blant huer af disse forstan dige Christelige Lærde og Rettsindige Mænd; Af mig skal Henders disposition vel blive uklandrat⁶, som det og er en uklandrat Sag, det HER Lustitz Raad er, id quod Tua venia sit dictum, fons Eruditionis, og har jeg med største fornøyelse læst den vel grundige deduction og store samling herover, bedende tusinde gange at undskylde all den møye, jeg har forvoldet dennem hermed; leg vilde de gode Herrer Svenske vilde lade mine Rettmeßige prætensioner paa Rigsdagen fra Sal. HER Knud Thott⁷ af ligesaa uklandreda foruden vores Ministres mouvements og mine vitløftige indgivender herover; huer en Rigsdag har jeg nu gived en ved navn Serenius, der skal være blant de lærde, da Hand i Stockholm har underviist min Otto Manderup, jeg mindes ei i huad facultät, mens hand kaldes nu Auditeur, gid jeg ei maa finde Ham coupeur de bourse; Grüner⁸ Recommandéer ham sterck og bifalder Hands forslag forud strax at vil have pro studio et labore 100 Dukater at begynde med paa sine stæder og siden atter 500 Dr Smt, ligesom Hand dem atter maatte behøve efterhaanden, s. 120og tilsidst ved lykkelig udfald igien 500 Dr Smt; nyt er det intted i Verden undertiden at maa kiøbe sig sin Rett til, mens unødig vilde jeg tages ved Næsen, 450 Dr Smt har jeg paa Grüners sinceration à bon conte remittéred ham til denne Sereen, der rett med Siréne Sang forestiller mig detz fornødenhed og heel pathetisk siger: det är ock bekandt en Sack, at sättet ockm anéret at utarbete slike widlyftige og ledsamme antiquitéter är twegge handa, det ena sker med

lust og god wilja, det andra med tråghet och ovilja; på olika lång tid kan ock Saken blifwa slutten, samt olika fundament dertil tages; Touren, det skal tage, og vitløftigheden forestiller Hand være denne, det gaar først til tvende diverse Camererers undersøgende, disse have betientere under sig, der maa opsøge Post for Post huer Aars lordebøger og Regnskaber for Skaane fra ældste tid, det først kom under Sverrig, alle Skaanske landbøger maa Confe réres, Crontiendernes Regnskaber og Extracter examinéres, Herreds Protocollerne eftersees for at vide Cronens gravationers heftelse paa diße godtz, Alle Hel singborgiske Commissions Acta saavel som 6te Penge Commissions Forretning; naar dette er skeed af diße smaa Folck, der lader sig saa vel betale, er Cam merénes Departements, 1mo det andre Province Contoir, 2do frålse-undersøck nings Contoir og 3tio Reductions Contoired, jeg forestiller mig som vore Rentte skriver Contoirer, alleene Hand melder huer for sig gaar dette igiennem; naar dette saaledes er udarbeidet og conferéd med Freds-fordragene, gaar det til Rijks Kammer Collegium, huor en eller 2 af Kammer-Raaderne ere referenter, at Resolution immediate eller remonstration til Hands Mayt ydermeere paa Kammer Cantzelie Expeditionen og Stats-Secretairesns foredragende naaes kand, siden Kammer Cantzelie Collegium in pleno har resolvéd. Dette er nesten Spier og Wetzlar¹, og viiser jeg hannem i mit giensvar en vel kortere vey, nemlig mine mangfoldige Memorialers allegérede data og authentique Bilager; til denne tortredende Correspondence behøver jeg viðelig et Svensk Lexicon, Spegelii er vel magert, Serenii (der maa være en Siegt til min) hands Engelske og Svenske er fuldstændigere, men er derhos Engelsk, der ei alletider explicérer tingen²: det er skade Sal. Secretéer Benzon ei er i live at kunde føre denne Sag for mig, da Hand saa vel kunde snoe sig³. Mon ami Holberg faar svare s. 121 sig sielv af Comoedien: qu'alloit il faire en cette Galère, le tour est grossière ment adroit, mais nullement honnète; jeg vilde nok see vore danske Causes Celèbres, som ei mindre kunde fornøye at læse; tidsfordrivend blev den om Peltés saftige Kyß¹, mig er tilmeldet, fattige Dievel har til sin Harme lagt den passage i Virgilio nec sic a Virgine danda paa Hierte; ei mindre moersom blev den om Fogden i Iylland, der vil Arve Sin Encke Frue, Hand tiente, paa nogle Breve, at Hun laved ham sin liden reede til, Hand maatte komme snart at forlyste sig i den deilige Siøedahls Skov, Hand skulde dog have det altsammen efter Hender, med videre tendres expressions, der dog ei kand drages til consequence, da litigans skal være Henders Sal. Mands Slegfred-Søn²; denne lens Nielßøn, der vel kand kaldes in partibus infidelium, fingéred og fremsatt mod saa lærd en Mand og saa sterck En Criticus kunde med sine Episodes give bogen en deilig embellissement, helst om Holberg sielv vilde udarbeide den. Nicolaum Klimium venter jeg huer dag med forlængßel³. Scheids refutation mod Klage Mosis har jeg læst, bogen sielv er mig afskreven beloved, er tryckt ei meer at bekomme⁴; desmidlertid forlyster den magnifique Engelske Rapin Thoyras⁵, min Søn har sendt mig fra London med Miltons Worcks, jeg havde subscribéd paa, og Hands Paradis lost mig ei lidet⁶; paa Mules Auction⁷ fick jeg den deilige Taciturn in Usum Delphini Pariser Edition af 82 eller 86; da den kom hid, agtede jeg først, det var ickunds Annales, saa jeg nu er for legen at faa det øvrige, som vel aldrig kand skee uden par hazard paa auc tion; saasnart jeg kand faa den, skal jeg sandelig have L'histoire des Duel par Basnage⁸; jeg har aldrig læst i den materie uden Paul Voet de Duellis og s. 122bladet i den gamle Theatre d'honneur; siden vi skal have æren for oprindelßen af denne hederlige Menniske-slagting, saa fortienner vel Norske Fielle-Bondens Belte Spending en anseelig Platz i denne Historie. Pontoppidans Bog de gestis¹ holder jeg af for Hands smaa reflectiones over Nationen i Dedicacen eller for talen og for den ære, Hand gjør mit fordums Røvernest Asdahl, paa huis For strande jeg ønsker den fier à bras² af Franske Greve ei maa strande, siden det er saa incommode En juncker, at alle vil gierne være Hannem qvit. Ieg har hierteligen leed af Hands Avanture, Hands Dulcinée svarede meere til sin dragt end til sit Kiøn, saa de i Vertshused vel har havd aarsag at raabe paa en Accoucheur pour le Coureur de Mr le Comte og icke pour Me la Coureuse; ved første samling skal jeg bede vores Lands Physicus at antegne til sin ob servation Experimentale, at fire miil at løbe paa sin foed i dyb Sand hielper til en snart og hastig forløßning³. Schlutteligen vil jeg ønske, det HEr Lustitz Raad snart maa faa ende paa sin Bibelversion⁴, dog med den Condition, at et Exemplar deraf med nye Bekostning ei skal paabyrdes den forarmede usle Proprietaire og Bonde til de nye Skoeler; Ieg for min Person skal med glæde foretage mig detz Læsning og særdeeles observére, huorledes de har vertéred den passage af Salomon, at der skeer intted nyt under Soelen, saa det kand paße sig paa vore tider, da bonden og proprietarien i Aar har maatt borge og tilkiøbe sig sit Høe og fourage hos officéren, der er et klart beviiß paa, at den Militaire Etat er Landets Frelße, soutien og opkomst, saavel i Freden som i Krigen, Gud fri os fra det sidste. Det er høy tid jeg frier HEr Lustitz Raad fra all denne unyttige Læßning, dog maa jeg endnu bede Hannem læse indsluttede Extract fra Frue Geheime Raadinde Sehested⁵, mens særdeeles beder jeg at være forsickred, det jeg med all oprigtig ergivenhed og tienistferdighed allstædz og altid skal findes Høystærede HEr Lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

Udskrift⁶: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de justice, Historio Graphe, Bibliothequaire & Archivaire de S. M. le Roy de Danmarc, Norvegue p. p., à Copenhague.

s. 123

Vel Edle og Velbr HEr Justice-Raad!

Var der Synd i Ønske, vilde ieg ønske, hver dag var een nyt Aars Dag, icke fordi, at jo hver Dag, som oftest disværre, jo bringer nyt nock med sig, mens for at faa desto tiere saa kierkomne Breve ¹ som hr. Iustice-Raads, siden ieg seer, hand paa dend Tiid af Aared har saa stor Venskab og Godhed for mig, at hand ei kand eller vil holde tilbage, Eller og, for at gjøre hannem det i alle maader mageligere, vilde ieg ønske (hvorudi ieg gestaar er megen Egen-Nytte og Egen-Kierlighed), hand ei havde andet at bestille, end at corre spondére med mig, saa gjerne læser ieg Hands Breve. Da alt dette er Cha teaux en Espagne, kommer ieg til Hoved-Meeningen og af eet oprigtigt got Hierte tacker Hr. Iustice-Raaden for Hands, jeg aldeles er forsickred om, vel meente gode Ønske til Aareds Omvexling, ønsker Hannem af et got Hierte alt det gode i aandelige, tiimelige og legemlige Ting, een goed Mand kand ønske sig og tilbede sig af een naadig og goed Gud, inclusive eet got Gilt, om Hand ellers regner det iblandt de gode Legemlige og timelige gode ting, hvorved mig indfalder dend store Cardinal Fleury's Definition af een Cardinal til Sal. Ambassadeur og Geheime-Raad Sehested ², af hvis Mund ieg haver det: Ccirdinalis est animal ad quaevis beneficia aptum, etiam ad matrimonium, si alias foret. Jeg frygter saa dubieus en Sententz af saa vittig og veløved een Mand vil holde op i Tøylene paa Hr. Iustice-Raadens Beyle-Tancker; ukiert er det mig, Hand har holdt tilbage i sit Brev med Communicable Nouvelles, Hand burde vide, vi Land-Junckere løber efter, i Huusene og Samquemmene lige saa fyrigen som efter Harene i Marcken. Hand behager at siige, hand veed inted, le pauvre homme! tillad mig ei at troe Dennem det til Villighed og at ieg som Deres gamle Ven tacker Dennem hierteligen for gode Assistance til dend semi doctum (som dog er vel meged sagd) Christian Carl Buchholtz; jeg slap, sagde Fruer Piigen, da hun løb fra Juncker paa Trappen, saa har det unge Menniske vel og Føye til at siige samori sensu, absit omnis suspicio ac sinistra interpretatio a Professore Graeco, mens for at tale alvorligen kand det unge Menniske vel blive til, da mig er giordt Forsickring, Hand har goed Villie og redelig Intention, hebetiores plunnum melius parochiam administrant quam acutiores ³. Hvad sig Chomels Supplement au Dictionaire Oeconomique ⁴ angaar s. 124haver ieg med sidste Posten beordret min gamle Otto viidere at melde sig saavel hos Dennem, som hos Hr. Kammer-Juncker von Thienen ¹ for at see dend Ting bragd i Rigtighed. Jeg haver ei lidet forundred mig over de saa kaldede Memoires de Mr le Comte de Rantzau ², jeg aldrig havde hørt noget om før, mens vel om Autor, der desto beklageligere er af Familien og een kroged Green af een ret Stamme; Hand er Rantzau af Holtzmüden, besvogred med det Wolfenbüttel Blankenburgske huus, har i Helmsted self anden med een Bilsteen stucken een von Staff ihiel, ei paa megen goed Maade som for- tællis; een vitløftig Romanesque herre maa hand være, det ieg kand slutte af eet Brev, hand i Giensvar til min Nièce Friherinde Holck ³ har skreved paa et Brev, hun havde adressered min Søn i Paris ⁴, og ved Omvexling paa Posten maa være kommen til hannem, hvorudi hand siiger Hender hundrede Gentilleser og at hand i nogle Aar havde længtes at see hender igien, klager meged over sin Familie og hvad Uræt hannem i samme er skeed, hvilcked alt vel billigen kand kaldes tours de polisson, og vitløftig er Hand, kan ieg vide af een Vexsel, hand havde trecked paa een Jøde i Hamborrig og Poussin ⁵ skrev min Koene til om i Tancke, det var min Søn, for at forespørge sig, om hun vilde viide dend honoréred; saa veed og min Søn at fortælle mig, at Hand har vildet sælge sin Religion, mens om Kiøbed er gaaen tilbage af Van-hiimmel eller for Mangel af resolut Kiøbmand nock, malgré l'œuvre meritoire, des bonnes vi eilles pieuses, à sauver une ame heretique de l'enfer, skal ieg lade være u-sagd; mens det veed ieg, jeg saae ham aldrig; om Hand i Norge har været paa Jagd med Grev Rantzau Aschberg ⁶, som var der oppe i Løvendahls ⁷ tiid, skulde ieg dog tvivle paa, mens Jammer er det, hand ei blev begravet i Sneen deroppe, hand siger de vælter deres Børn udi; i hvor insipide og løgnagtig eet Skrift det end er, skiønner hr. Iustice-Raad dog vel, ieg for Navnet skyld lader det komme; min Søn fortæller mig, det hand i Ütrecht kom til hannem s. 125og viste hannem Manuscript Memoires, som hand raade ham fra ei at lade trycke, tog fra ham og kaste paa Jlden, saa hand maa have frelst dem af Jlden eller være een meged fertile plume, gav hannem og een liden Reise- Penge med Insinuation, hand ei skiøttede meged om hands Visite, Lige saa lidet som Publicum venteligen vil skytte om hands Bog, Navned a part, der vil forleede mange til at kiøbe dend. Jeg havde feliciter, maaskee, al min Livs-tiid ignorered dette Skrift, om hr. Iustice-Raad ei havde været saa goed at skrive derom; thi de periodique Lærde Journeaux gjør ham venteligen ingen tiid dend Ære at recensére ham, skiøndt hand fortiente, at een af dem skulde characterisére ham for den heele ærbare Verden og dygtigen hegle hannem igien nem for hands Impostures, Fictions & Faussetés, eller rettere at siige ndicu lére hannem efter Fortieniste; hand burde i stæden for de Wolfenbüttelske Printzer have dedicéred dend til Konge Theodorus ¹; sed transeant nugae, af større Betydenhed er Keiserinde Elisabeth's Manifest og dend Revolution, ieg maa gestaa, at ved denne fred-kiere Høye Dame og dend store fredelige Cardinal ² ympes stoor Uroe i Europa; efter sidste Aviser tegner det sig bedre igien for Ostermann, mens slettere for de begge Brødre Münnicherne ³. Det var forgieves at spørge Hr. Iustice-Raad, hvorleedes denne betydelige Ting ansees hos os og hvad Mesures der tages, da Hr. Justice-Raad har declaréred ei at viide eller rettere at siige ei at vilde vide af noget.

Skulde Elisabetha pacifica vilde restituére Sverrig alle avulsa, da kommer det let igien til det, Kong Carl dend tolte vovede sig saa yderlig fore og an vendte saa stoor Møye og Bekostning for at skille Sverrig ved. Første Dagen skal ieg skille mig her ved min Søn, som da har dend Lycke og Fornøyelse at see Dennem; Hands Brev med sidste Posten har Hr. Justice-Raaden vel faaed. Min Koene tacker hr. Justice-Raaden for goed Erindring og ønsker Hr. Justice-Raaden ei mindre got end ieg ved Aareds Omvexling, Koenen und tagen; Hun siiger, De haver gaaed for lenge i Raad med sig Self til nu at tæncke derpaa; dend samme Clausul legger ieg til min gamle gode Vens hr. Justice-Raad Bings Giftermaal, om hand ellers har det i sinde, og da Hand saa

længe i eenlig Stand har seed sig lykkelig og fornøyed, vil ieg af mit hierte ønske hannem saaleedes fremdeedes at continuére i al dend Velstand, Glæde og Prosperitaet, hand kand ønske sig Self, det ieg beeder maatte siiges Hannem med min tjenstlig helsen. Jeg havde sidste Posten svared Hr. Justice-Raaden, dersom ieg ei havde været paa Brahetrolleborg, hvor ieg ei haver hørt tale uden om Process, og efter alt det, ieg der har hørt, seed og mig er bleven s. 126forelagd, kand ieg ei fatte eller begribe 1°, Hvorleedes et formeligt, authoriséred Testament kand med rette komme under Skifte Commissariers Behandling, 2°, Hvorleedes et skriftligt Forliig af een myndig Mand, der ei beviises at være extorquéred eller par surprise, kand rippes og rokkes under Skin af la lettre et L'esprit du traitté, sed hanc Litem ego non faciam meam. ¹ Min Sag skal det alletiidere være ved alle forefaldende Leyligheder i Gierningen at ud viise, med hvad Ergivenhed og redebond tienistfærdighed ieg stedse forbliver VelEdle og Velbr hr. Justice-Raadens

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau ².

Brahesborgd. 6. Jan. 1742.

P. S. At jeg har maatt dictére min Søn dette i Pennen, er HEr lustitz Raad saa god at undskylde, da jeg formedelst megen skriven har en trett og mødig Haand.

s. 126

³Velædle og Velbr HEr lustitz Raad!

Saa undseenligen som jeg billigen er over at bemøye HEr lustitz Raad med mine Breve og saa øm jeg er over at indlade mig i nogen Correspondence med Hannem, fordi jeg veed, Hand har vel andet at bestille, saa glad er jeg ved Hands Breve og med saa stor erkientlighed tager jeg mod samme; den undseelse var og Aarsagen, huorfore jeg med mundtlig helßen lod HEr lustitz Raaden tilstille C4ti vel bemerkelige Brev; lige saa vitieus som Copien er, saa vitieus er og Originalen, der er af Copiéred bogstav for bogstav; paaskriften dem Grafen vonn Pentz und Cantzier Reventlau gißer mand sig til sistes Navn, der er gandske utydelig skreven, mens i samme Aar skal en Reventlau have været Cantzler ⁴. Ieg havde alt for nogle Poster burde have besvared HEr lustitz Raads seeniste meged ærede, mens til deels har Postens urigtige gang, den vi nu ickunds haver en gang om Ugen, formedelst den i de 4re Winter eller Frost-Maaneder er omlagd over Middelfart, deels og hused fuldt af fremmede betaged mig den fornøyelße. I torsdags reiste min Svoger med Frue og Datter til sit Fusingøe igien, de kom her med min Sviger-Fader fra Saltzau; hand med Fritz undte os og den fornøyeleße at holde det ud med os en 8te dages s. 127tid ¹, kand vel og første dagen vendtes til Byen igien, huor lustitz Raad Stockfleth ² vel alt er ankommen og forhaabentlig har rygted vores ærinde med at helße HEr lustitz Raad fra os og betroee Hannem i all oprigtighed og sandhed, huor høyt Hand er agted, elsked og æred her i hused. Det gjør mig hiertelig ondt, at HEr lustitz [sic] har giort sig saa megen møye for C4ti Kaaberstycke, jeg aldrig havde kunnet forestille mig saa vanskeligt; ieg beder Hannem aldrig at tæncke derpaa meer og at undskylde min herunder brugte frihed. I huormeged jeg end har spißed mig paa C4ti historie, saa forsmerter jeg dog letteligen at gaa glip af den imod det Haab, jeg seer Publicum har snart at blive glædet med den Magnifique Edition af Meursii Opera; tænck, huad glæde det havde været for mig, om jeg kunde have contribuéred noged hertil med at skaffe Mandens Portrait, mens HEr lustitz Raad maa sickert troe, det er ej i Verden, i mindste icke i den Danske Verden, saa sterck har jeg derom inquiréred og i den steed faaed Faderens; HEr lustitz Raad maa endelig lægge den Velgier ning til saa mange andre at lade subscibére for mig paa samme, i fald det bliver tryckt par subscription, eller forskrive mig Nitidum Exemplar, saa snart det kand haves, hvis Beløb jeg med all Erkientlighed strax skal føye anstalt til eller erstatte ³.

Vanskeligere bliver det vel at faa et Exemplar af L'histoire Metallique de nos Rois ⁴; siden Hands Mayt. befodrer Vercked, bliver der vel ingen Subscription af, bliver vel ei heller i Bogladen at faa, og om det af Hands Mayt. venteligen bliver distribuered til Hands kiere og troe Mænd, da forbigaaes og glemmes som oftest de fraværende, i huor meged og sickert de end veed med sig sielv, at de billigen burde antegnes blant deres tall; ved denne Leilighed errindrer jeg, det jeg havde den Naade fra HEr Præsident Worm i Ribe at offerére Sal. Kongen Sin Regiering ⁵ sammensatt af de slagene Medailles, og de merckelige Evenements, huorover ingen Medailles var slagen, havde Manden supléred med Medailles, Hand havde imaginéred eller projec téred, huoraf en deel, om jeg rett mindes, vare Sind-rige nocksom; det maa være i Kongens Bibliothèque eller Archived; en Copie deraf har jeg, om jeg s. 128ellers blant utallige Papirer kunde finde det, skiønt HEr lustitz Raad har vel alt seed det. Da hand, à la source des affaires, med all sin pénétration og dybsindighed ei tør udlade sig at raisonnére over fremmede affaires og de store Evenements i den Politiske verden ¹, holder vi fattige Landsbye-Folck vores Pibe billigen inde, der ei veed andet, end huad en fuld Barckhusen ² og en passio néred Chef du Cabinet ³, der ere vore Pensionaires, vil betroee os og den heele Verden, skiønt alle Systemata Politica siufnes saa forryckte og af Lave, at snart kand dend vide saa meged, der veed mindst, som de, der veed meest heraf; enhuer dømmes dog efter sin passion og tout roule à l'avanture, huor efter udfaldet ei er lett at giette sig til; det seer mand, at Tydskland har løst Italien af med at blive de Franskes Kierre-gaard, som vel ei heller spinder silcke derved, og det siufnes, som om Frantzosen har trænged sig ind i Bøhmen for at lade sig spaa, huorledes Hand skal komme der ud af igien, helst nu Saxen lucker til for Ham; Pryßen har i tide trocked sig der ud af og har temmelig forrycked alle Concepterne.

Vore Naboer, de Svenske, kand sige, de har været i Danßen, og de Sagers udfald er det, os meest rører. Ved denne Rigsdag faar mand dog vel noget at høre, huad de griber til; Gud opholde os ved den ædle Fred og give os timelig Veirlig, saa faar mand at slide sig saa igiennem. Her har været saadan en Orcan med Liun Ild og torden, saa mand maatte frygte for de sterckeste Huse, og venttede vi vist lordskiell, der nu skal have faaed i sinde at gieste os; hielpe Gud, vi ei spørger onde Tidender fra Digerne; Tiderne ere ellers saa slette og Hartkorned saa hart medtagen og saa ondt at maintenére, særdeeles in partibus infidelium, HEr lustitz Raads Fødeland, huor det ei andet kaster af sig end Besværing, fortred og forliiß, at jeg derover har resolvéred at sælge Odden og Steensbeck igien til Mr Wissing, Sal. Peder Benzons Svoger, for 22/m Rdr ⁴; HEr lustitz Raad har maaskee vel kiendt det paa den tid, det ei havde bleven soldt derfor, mens vi lever ei altid ved en tid, og lorde-godßed er saa mange ting under kast, at, var det ei for mand skal have hused over hovedet, var de fast bedre faren, der Campéer, end de, der ere boesadte, huor koldt og ondt veir det end er. Om øxenhandelen begynder de nu i lylland ickunds at spaa os slett; i Asdahl og Woldbiereg Egn hør de ei til nogen Kiøbmænd, Korn og alt det, Landmanden har at handle med, falder dagligen i sin Priiß, mens det bekymrer I Bye Folck Eder lidet om, naar ickunds Torve-Kiøbed er taaleligt; det er ei s. 129taaleligt for HEr lustitz [sic] der vel maa kiedes ved længere at læse disse morose ting, saa jeg vil afbryde nest min Koenes Heißen og oprigtig forsickre, det HEr lustitz Raaden i alletider paa alle stæder og i alle tilfælde, allstæds skal finde mig med all Ergivenhed og høiyagtende Sin

Tienist-villigste Tiener C. Rantzau.

s. 129

¹*Brahesborrigd. 26de Ianuarij 1743.*

Velædle og Velbr HEr lustitz Raad!

Var alle Nye Aars Breve som HEr lustitz Raads og alle Nye Aars ønskere som Hand, var mand ei saa fortrydelig og saa fortredelig, som det vel undertiden kan falde, mand maa blive ved den Correspondentz, mens snarere maatte ønske sig fleere af de dage; jo tiere mand kand have Brev fra saadan en Mand, jo behageligere og fornøyeligere er det. Betænck da sielv, kiere HEr lustitz Raad, huor kierkommen Deres meged ærede skrivelße ² haver været mig, da i samme mig derhos gives forsickring om Hands stedße ved varende godhed og Venskab for mig og mit Huuß, den ingen sandeligen bedre veed at skønne paa end jeg og med største agt og tacknemmelighed er kiender, tilønskende HEr lustitz Raad igien af et oprigtigt hiertte alt det gode, gafnlige og behagelige, Hannem best kand beqvemme og Hands eged Hiertte kand attraa, ei alleeniste dette Aar, mens mange, mange paafølgende glade, sunde og fornøyede Aar i Flor og Velstand at opleve og overleve. Min Koene legger sit ønske til mit og formelder sin Heißen. Publica nova veed vi Land Folck alt for vel, vi ei skal have fra de mystérieuse Kiøbenhavns Ind vaanere, mens det ventter vi os alletider fra Holland, huor det da dog stedße for os haver gratiam novitatis, og naar vi da hører et halvt ord i abstracte materier, gißer vi os resten til, Conjecturéer vi falsk i saa forvirrede Con junctures saa gißer vi om igien, og som uforfarenne Siøe Mænd skylder paa Compassens missviibning og paa en Kaad-Strøm, der har forleed og forsadt os, huorved da ingen er fornærmed og intted forseed; er det ting, der con cernér Patriam og det gaar vel, faar vi det tids nock at vide og hiert inderlig kand tacke Gud derfor; gaar det ilde, som Gud i Naade forbiude, faar vi det ickunds alt for tilig at føele og aarsag nock at gremme os derover. Min Søn Otto Manderup holder mig redeligen deri Ord, hand nævner mig aldrig de ting, der kand være under Hands Behandling eller Ham maatte være be troed, saa Hand aldrig melder mig andet, end det Hand Gud skee lof er vel, der og alt kand være mig nock. At Hand ellers skulde kunne optages i den lærde Flock ved deres nye Societatem Eruditam, vilde ei lidet fornøye mig, s. 130om Hand ellers kunde leve saa længe at gjøre fyldest; thi paa anden maade er det ickunds en prostitution ¹. Lærde Hendrick af Navned ² har endog i vore tider ei kundet undgaaed en utidig Censur i sin Graf, da Hand dog var bene meritis pro Eruditis, om de end vilde negte Hannem at være Eruditus sielv. Ieg har skreved min Søn mine tancker over det Bref, Mr Noodt fra Schlesvig havde skreved Mr Hendrickßøn til om det Verck, Hand havde i giære over de Rantzauers familie, som jeg haabes Hand haver ladet Hannem læse, da jeg ei haver hørt dertil siden ³; nu ventter vi dagligen med forlængsel paa Foetus Eruditæ societatis, der saa mange meere kand skønne om og dømme paa, siden Landet bliver opfyldt med Doctores; Vores Hedegaards Specimen vidste jeg gierne, og jeg har udsadt paa at faa det, Dr. Hagerup haver udgiven ⁴. Ieg har og ved Provstemoedet i Odensee havd et lærd maaltid med dend forskiel, at min Koene eene som Fruentimmer og det lærdeste Skiegg i heele Fyens Land bivaanede samme ⁵. Det er mig meged ukiert, at den gode Biskop Hersleb ei bedrer sig i sin Helbred, saa jeg seer, at huerken Lystgaard paa Landet eller publique absolution og Altergang (den Hand, id quod Tibi privatissime sit dictum, hører meged ilde over hos alle og af den Mennisked følgende skrøbelighed derangér mangan eens andagt) hielper Ham til bedre helbred ⁶.

De partes in Historia et Lingua Patriæ, HEr lustitz Raad har udvaldt sig, beder jeg ei at holde tilbage med, mens snart at maa komme for Liußed, da jeg og alle spidßer Hierne og Øren derefter og jeg for min deel er viß s. 131paa den Mathias Byße-mager bliver uforligelig [sic] og inimitable ¹. Ieg mercker vel, HEr lustitz Raad har ei det ringeste bladet i Kong Carl den XIItes Svenske Historie in Folio ², ellers havde Hand inter

subscribentes fundet mit Navn; jeg har den alt til livs og nock deraf i et Exemplar; dog venttter jeg første dagen at see den Tydske version³, der prætedérer at distinguére sig ved en deel Noter og Planer; jeg har endog af nyesgierighed over saa interessante vore Levetider læst Adlerfeldts Memoires, der nesten ickunds er et journal⁴, og Vie eller Memoires du Roy Stanislas⁵, der indbefatter nogle curieuse Anec dotes, om ellers paalidelige, saa vel som Memoires af den Sal. Konges Ephe stion Prince de Wirtemberg⁶, huis Læbning mand hartad maatte fortryde, om den ei saa snart var absolvéred; mens det jeg gierne i sin tid og saasnart muelig ønskede at læse, var Meursii nye oplagde Historie, saavelsom Vores Histoire Metallique⁷, entten de nu par souscription eller quocunque anden modo kand venttes at faaes; derom svarer HEr lustitz Raad ei mindste ord. Saa vidste jeg og gierne ved Leilighed en gang, huad der var ved det Herbarium Vivum Norzvagicum, jeg sendte HEr lustitz Raad for nogle Aar siden⁸ og der blev gjort saa meged væsen af i Norge, at jeg gjorde mig megen umag for at faa det ved Mandens Død, om maaskee det fandtes i sin tid værd videre at see Liußed, da jeg gjør mig fuldkommen den tancke, at efter vores Clima og Lands-Siugdomme findes lige saa gode og tilstreckelige Herbes Vulnèraires i de Norske Klipper som im Schweitzer Gebürge, mens os mindre bekiendte. Saa lidet som jeg kiedes ved at entretenére HEr lustitz Raad, saa kiedsommelig maa vel dette mit lange Brev om ingen ting falde Hannem; Kiere, hav mig undskyldt, det ligger til Landsbyen at falde kiedsommelig, s. 132mens det, jeg aldrig skal kiedes ved, er i alle tilfælde og i alle tider i gier ningen at maatte kunde udviise, med huad Ergivenhed og redebond tienist ferdighed jeg stedße forbliver Velædle og Velbr HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

s. 132

¹Vel Ædle og Velbr HFr lustitz Raad!

Det er uforskammed at turbére circulos, mens vilde være ubarmhiertigt at negte en fattig Client Sin intercession, naar Hand er den værd; HEr lustitz Raad vilde altsaa undskylde og efter sædvaanlige godhed og venskab for mig lade sig nærværende Persons nød gaa til Hierte og hands anliggende være angelegen. Hands Navn er Iacob Basballe, min forige Præstes Søn her ved stædet, saa Hand mig fra ungdom af er bekiendt for et flittigt og skickeligt Menniske, og det ei er, ut discat orare, at Hand søger om at gaa for Skibs Præst med det Chinésiske eller Oostindiske Skib². Ieg veed meged vel, HEr lustitz Raad desto beklageligere ei meere er ved Directionen, mens Hand med mig flattérer os af, det HEr lustitz Raad dog manuducérer Hannem i denne sin anligning og paa sine behørige stæder legger betydelige ord ind for Han nem, huorved Hands lycke promovéres og den Erkientlighed forøges, med huilcken jeg er HEr lustitz Raad forbunden og Hand alletider skal finde mig med største Høyagtende og Ergivenhed Velædle og Velbr HEr lustitz Raads

Tienistvilligste Tiener C. Rantzau.

Brahesborrigd. 15de Iunij 1745.

Udskrift³: A Monsieur Monsieur Gram, Conseiller de Iustice et Biblioth. de Sa Majeste le Roy de Dannemarc, Norvegue p. p., a Copenhague.